

155.25

๒ 512๗

ร.3

ผลของการฝึกการมุ่งอนาคตแก่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง
จังหวัดชลบุรี

ปริญญานิพนธ์

ของ

มาลี วิทยาธรรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ

พฤษภาคม 2540

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

๖๘ ๕๙๔

ผลของการฝึกการมุ่งอนาคตแก่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง
จังหวัดชลบุรี

บทคัดย่อของ
ของ
มาลี วิทยาธรรัตน์

เสนอต่อมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ
พฤษภาคม 2540

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมาย 3 ประการ คือ เพื่อศึกษาผลของการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุงอนาคต ของเด็กชายในสถานสงเคราะห์ และศึกษาว่าเด็กกลุ่มวัยใดได้รับประโยชน์จากการฝึกมากที่สุด รวมทั้งศึกษาถึงลักษณะพัฒนาการของลักษณะมุงอนาคต ของเด็กกลุ่มวัยต่างๆ ก่อนเริ่มการทดลองด้วย

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคครั้งนี้ เป็นเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุระหว่าง 9-18 ปี จำนวน 90 คน โดยแบ่งเป็นวัยเด็กตอนปลาย 30 คน วัยรุ่นตอนต้น 30 คน วัยรุ่นตอนกลาง 30 คน แล้วสุ่มเด็กแต่ละกลุ่มวัยเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เท่าๆ กัน ได้กลุ่มทดลอง 45 คน กลุ่มควบคุม 45 คน ใช้เวลาในการทดลอง 12 ครั้ง ๆ ละ 1 ชั่วโมง โดยกลุ่มทดลองได้รับการฝึกการมุงอนาคตตามแบบแผนที่วางไว้ ส่วนกลุ่มควบคุม จัดให้มีกิจกรรมอื่น

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบวัดลักษณะมุงอนาคต แบบวัดการร่วมรู้สึก แบบวัดสุขภาพจิต แบบวัดสติปัญญาของราเวน ชื่อสแตนด์การ์ด โปรเกรสซีฟ แมทริชิส ชุดเอ - อี และแบบแผนการฝึกการมุงอนาคต การวัดลักษณะมุงอนาคตภายหลังการฝึกกระทำทันที สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ One way ANOVA Two way ANCOVA และการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey เมื่อ F-test มีนัยสำคัญ

ผลการวิจัยพบว่า

1. กลุ่มเด็กที่ได้รับการฝึกมุงอนาคต มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01
2. หลังการฝึกการมุงอนาคต กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่าวัยเด็กตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติระหว่างกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางกับกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และระหว่างกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นกับวัยเด็กตอนปลาย
3. ก่อนการทดลอง ลักษณะมุงอนาคตของเด็กกลุ่มวัยต่าง ๆ ไม่แตกต่างกัน

THE EFFECT OF TRAINING FOR FUTURE ORIENTATION OF ORPHAN BOYS
AT THE BANGLAMUNG BOY'S HOME
IN CHANGWAT CHON-BURI

AN ABSTRACT
BY
MALEE WITTAYATORNRAT

Presented in partial fulfillment of the requirements for the
Master of Education degree in Developmental Psychology
at Srinakharinwirot University

May 1997

The purposes of this research were three objectives. First, to search for the effect of training for Future Orientation of Orphan Boys at the Boy's home, the second, to identify the age group which would benefit the most from this training, and the third to search for level of the Future Orientation of three age groups of orphan boy before gave this experiment.

The sample in this study consisted of 90 boys , ranging from 9 to 18 years in ages, from the BangLamung Boy's home in Changwat Chon- Buri which identify to three age groups, 30 of late child hood (9-12 years), 30 of early adolescence (12-15 years) and 30 of middle Adolescence (15-18 years). They were randomly assigned into 2 groups of experiment and control group with 45 boys in each. The experiment group was exposed to training for Future Orientation, while the control group was took the other activities.

The instruments of this study were Future-Orientation test, Social Perspective Taking test, Mental Health test, Raven's Standard Progressive Matrices A-E test and the training for Future Orientation Program. Post - training measurement were immediate after the end of training. The statistics used in this study were one way ANOVA, two way ANCOVA and pairwise comparison by Tukey's HSD test.

The finding of this study were as follows;

1. The boys who received the Future Orientation training program or the experimental group had Future Orientation scores higher than the control group at the .01 level of significant.

2. The middle adolescence group had Future Orientation scores higher than the late childhood group at the .05 level of significant after received the Future Orientation training program , but no different between the middle adolescence group and the early adolescence group, neither nor the early adolescence group and the late child hood group.

3. There were no different in Future Orientation scores between the three age groups before gave the experiment.

คณะกรรมการควบคุมและคณะกรรมการสอบ ได้พิจารณาปริญญานิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอก จิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒได้

คณะกรรมการควบคุม

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำฉิม)

คณะกรรมการสอบ

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงเดือน ศาสตรภัทร)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประณต คำฉิม)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อารี พันธุ์ณี)

..... กรรมการที่แต่งตั้งเพิ่มเติม
(รองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ์)

บัณฑิตวิทยาลัยอนุมัติให้รับปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม หลักสูตรปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต วิชาเอกจิตวิทยาพัฒนาการ ของมหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ดร. ศิริยุภา พูลสุวรรณ)

วันที่ 16 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2540

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับความกรุณาอย่างสูงจาก รศ.ดร.ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์ และ ผศ.ประณต แก้วจิม อาจารย์ผู้ควบคุมปริญญานิพนธ์ ที่ได้กรุณาให้ความรู้ และคำแนะนำที่มีคุณค่ายิ่ง และช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ จนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รศ.ดร.อารี พันธุ์มณี ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์อัจฉรา สุขารมณ์ ที่ได้กรุณาเป็นกรรมการสอบปริญญานิพนธ์ รวมทั้งอนุเคราะห์ให้ยืมและแนะนำการใช้แบบวัดสติปัญญาที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ทำให้ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผศ. ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร ดร.อ้อมเดือน สดมณี ผศ.ทองหล่อ วิภาวิน ที่กรุณาอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามที่ใช้ในงานวิจัยนี้

ขอขอบพระคุณผู้อำนวยการมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัฒนา และเด็ก ๆ ของมูลนิธิฯ ที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือในงานวิจัยนี้ คุณน้ำค้าง กันธรักษ์ นักสังคมสงเคราะห์ รวมทั้งเจ้าหน้าที่และเด็กๆ ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่ให้ความร่วมมืออย่างดียิ่งในการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ และร้าน “คัมพาศิขิ” ที่กรุณาอนุเคราะห์ให้ถ่ายทำวิดีโอเรื่อง “งานแกะสลักหิน”

ขอขอบพระคุณ คุณดวงพร พรวิทยา และ คุณวรวิทย์ ดีพร้อม ผู้ร่วมดำเนินการทดลองใช้เครื่องมือ คุณยุวดี ลีรัตนวิระ คุณเอี่ยมพร รักจรรยาบรรณ คุณสมจิตต์ วิทยาธรรัตน์ คุณผจญศึก ขจรศิลป์ คุณเพ็ญพรรณ ขจรศิลป์ และคุณธนวรรณ อาษาวิชญ์ ผู้ร่วมดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอขอบคุณอาจารย์และเจ้าหน้าที่วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี และพี่ เพื่อน น้องๆ ร่วมหลักสูตรจิตวิทยาพัฒนาการทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจ

คุณประโยชน์และความดี ที่เกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ขอบอบแต่คุณแม่บักยัง วิทยาธรรัตน์ และพี่ๆ น้องๆ ในครอบครัวทุกคน ที่ให้ความช่วยเหลือดูแลบุตรธิดา ของผู้วิจัย ตลอดระยะเวลาของการศึกษา รวมทั้งคุณสุเชาวน์ วิทยาธรรัตน์ และบุตรธิดาทั้งสามคน ที่สร้างความสะดวกสบาย และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยตลอดมา

ท้ายที่สุดขอโน้มระลึกถึงพระคุณของบิดา มารดา และครูอาจารย์ทุกท่าน ที่ให้การอบรมสั่งสอน ถ่ายทอดความรู้ต่างๆ จนทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จด้วยดี

มาลี วิทยาธรรัตน์

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความนำ	1
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	4
ความสำคัญของการศึกษา	4
ขอบเขตของการศึกษา	5
นิยามศัพท์เฉพาะ	6
นิยามปฏิบัติการ	7
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	11
✓ ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต	11
✓ ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต	13
✓ พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต	14
พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	14
พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต กับอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	18
พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตในช่วงวัยรุ่น	20
หลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต	20
พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต กับอิทธิพลของตัวแบบ และงานวิจัย ที่เกี่ยวข้อง	24
✓ ทฤษฎีดินไม้จริยธรรม	28
ลักษณะของทฤษฎีดินไม้จริยธรรม	28
ประโยชน์ของทฤษฎีดินไม้จริยธรรม	30
ทฤษฎีจริยธรรมกำหนดสิ่งที่ต้องพัฒนาในบุคคล	31
ทฤษฎีดินไม้จริยธรรม กับเด็กในสถานสงเคราะห์	31
✓ แนวทางในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนา ลักษณะมุ่งอนาคต	38
<u>สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า</u>	46

บทที่	หน้า
3 วิธีดำเนินการศึกษาค้นคว้า	47
ประชากร	47
กลุ่มตัวอย่าง	47
แบบแผนการวิจัย	47
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	48
การดำเนินการวิจัย	59
การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้	59
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	60
สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล	61
ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	61
5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	67
จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า	67
สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า	67
วิธีดำเนินการวิจัย	67
การวิเคราะห์ข้อมูล	69
๕ สรุปผลการศึกษาค้นคว้า	70
อภิปรายผล	70
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	77
บรรณานุกรม	78
๓๐๐/๔/๐/๑.๑๐	
ภาคผนวก	85
๑๕๐	
ประวัติของผู้วิจัย	149

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต	54
2	แบบแผนกิจกรรมของกลุ่มควบคุม	57
3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	62
4	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	62
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆกัน	63
6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว ของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน	63
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	64
8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง ของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม	65
9	การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน เป็นรายคู่ ภายหลังได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต	66
10	ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต และแบบวัดการร่วมรู้สึก	96
11	คะแนนจากการวัดตัวแปรร่วม คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) และคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลอง	98
12	คะแนนจากการวัดตัวแปรร่วม คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) และคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มควบคุม	100

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ

หน้า

1 ทฤษฎีดั้งไม้อัจฉริยะแสดงพื้นฐานและองค์ประกอบทางจิตใจที่จะนำไปสู่

พฤติกรรมทางจริยธรรม 29

บทที่ 1

บทนำ

ความนำ

มนุษย์ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กมาหลายศตวรรษแล้ว เพื่อมุ่งหวังให้ได้ประชากรที่มีคุณภาพในอนาคต นักจิตวิทยาเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการอบรมเลี้ยงดู มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังบุคลิกภาพ ค่านิยม อุดมคติ ตลอดจนแบบแผนการดำเนินชีวิตของเด็ก เช่น ทฤษฎีของอิริคสัน ได้ให้แนวคิดที่พัฒนาการทางบุคลิกภาพ มีตั้งแต่แรกเกิดถึงวัยรุ่น โดยมองพัฒนาการของบุคลิกภาพว่าเป็นวิกฤตการณ์ที่แบ่งเป็นระยะๆ และเน้นวิกฤตการณ์ในระยะวัยรุ่น คือ ความสับสนในบทบาทของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านความสับสนเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต จากทฤษฎีนี้แสดงให้เห็นว่าความไว้วางใจ การควบคุมตนเอง ความคิดริเริ่ม ความสะอาด ความรู้สึกผิด ความรู้สึกน้อย และความสับสนไม่รู้จักตน จะมาจากการพัฒนาในวัยเด็กและวัยรุ่นได้อย่างไร (ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์. 2535 ; ยวดี เทียมประสิทธิ์. 2536 ; Larry A.H. and Daniel J.Z. 1992) เด็กที่เติบโตในครอบครัวหรือสิ่งแวดล้อมที่มักได้รับการเลี้ยงดูอย่างเอาใจใส่ส่งเสริมปลูกฝังค่านิยม อุดมคติ เพื่อให้มีอนาคตที่ดี ดังที่ จรรยา สุวรรณทัต ได้รวบรวมหลักฐานจากการค้นคว้าทางจิตวิทยา พบว่า ภายในครอบครัวที่ปรองดอง อบอุ่นด้วยสัมพันธ์ภาพที่ดีระหว่าง พ่อแม่ ลูก มีความสำคัญต่อสุขภาพจิตของเด็กและเยาวชนเป็นอย่างมาก และเน้นว่าวัยรุ่นเป็นวัยแห่งการแสวงหาตัวเอง และเป็นวัยแห่งอุดมคติ/เยาวชนจึงต้องการตัวแบบที่ดีเพื่อความภาคภูมิใจ และแนวทางประพฤติปฏิบัติจากตัวแบบ ^{Model} ซึ่งในครอบครัวที่ขาดความปรองดองหรือมีความขัดแย้ง จะมีผลทำให้กระทบกระเทือนต่อการพัฒนาจิตลักษณะที่เรียกว่า ลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของบุคคลที่สามารถรอได้ค่อยได้ สิ่งที่ดีกว่า มีคุณค่ากว่า /วัยรุ่นหรือเยาวชนผู้ใดได้เติบโตจากครอบครัวที่อบอุ่น รักใคร่ มีพื้นฐานจริยธรรมที่ดี วัยรุ่นหรือเยาวชนนั้น ก็จะมีโอกาสได้เห็นความสอดคล้องระหว่างสิ่งที่เขามุ่งหวังในอุดมคติซึ่งเป็นลักษณะโดยธรรมชาติในวัยนี้กับต้นแบบที่ดี มีพฤติกรรมที่ปรากฏจริงของพ่อแม่ซึ่งความสอดคล้องนี้ จะยิ่งช่วยให้เยาวชนแสวงหาความดีงามมากขึ้นต่อไป และความดีงามอย่างหนึ่งก็คือลักษณะการมองอนาคตด้วยปัญญา แทนที่จะมองชีวิตในแง่แคบและสั้น (จรรยา สุวรรณทัต. 2531 : 44-45)

สำหรับลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญาของบุคคลในการเล็งเห็นผลของการกระทำในปัจจุบันของตนที่มีต่ออนาคต พบว่าสัมพันธ์กับการอบรมเลี้ยงดูและอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม ดังงานวิจัยของมิสเชล (Pervin. 1989 : 400 ; citing Mischel. 1977 : 39) ; เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay. 1975) ;

โดยเด็กวัยรุ่นตอนต้นมีสุขภาพจิตดีกว่าเด็กวัยรุ่นตอนกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในด้านความรู้สึกป่วยทางกาย ซึมเศร้า วิดกกังวล และการย่ำคิดย่ำทำ สอดคล้องกับการศึกษาของณอมศรี อินทนนท์ (2530) ซึ่งศึกษาด้านสุขภาพจิต และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นในครอบครัวปกติ วัยรุ่นในสถานสงเคราะห์และวัยรุ่นที่อาศัยในวัดสระแก้ว พบว่าในด้านสุขภาพจิตนั้น วัยรุ่นในครอบครัวปกติ มีสุขภาพจิตดีกว่าวัยรุ่นที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ และ วัยรุ่นที่อาศัยในวัดสระแก้วอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ส่วนการศึกษาในด้านความสามารถทางสติปัญญาของเด็กในสถานสงเคราะห์นั้น จากการศึกษาของ สมชาย บำรุงพงศ์ (2530) พบว่าเด็กชายกลุ่มอายุ 8 ปี ในครอบครัวปกติมีความสามารถทางสติปัญญาสูงกว่าเด็กชายกลุ่มอายุเดียวกัน ในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และจากผลการวิจัยของพรชัย รอดสมจิตร (2527) พบว่าเด็กที่อยู่ในครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร มีความสำนึกในความรู้สึกผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคมสูงกว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งสอดคล้องกับการสำรวจข้อมูลเบื้องต้น ก่อนทำการวิจัยของ จักรวาล ภูวนันท์ (2737 : 2) พบว่านักเรียนของสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี ร้อยละ 80 ไม่ทราบว่าวางแผนการเรียนอย่างไร ไม่สนใจการเรียน ไม่รับผิดชอบในการเรียน ไม่ตรงต่อเวลา และไม่เพียรพยายามในการเรียน

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ มีแนวโน้มต่อการเกิดปัญหาด้านสังคมในอนาคต เนื่องจากลักษณะดังกล่าวกว่าที่พบ ส่วนเป็นลักษณะที่เป็นพื้นฐานต่อการพึ่งตนเองในอนาคตเพื่อก้าวเข้าสู่ผู้ใหญ่ โดยเฉพาะ จิตลักษณะด้านสุขภาพจิตและสติปัญญาจะเป็นพื้นฐานในการพัฒนาจิตลักษณะมุ่งอนาคต ตามทฤษฎีดินไม้ของ ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน 2538 : 153) และจากการรวบรวมผลงานวิจัยเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคตของ เนอร์มี พบว่า สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม การมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และสติปัญญา มีผลต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต (Nurmi , 1991 : 1-59) แต่เด็กในสถานสงเคราะห์ขาดปัจจัยส่งเสริมในด้านการอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว และขาดสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมเช่นเด็กทั่วไป ตลอดจนฐานะในด้านเศรษฐกิจและสังคมจัดอยู่ในระดับต่ำ และจากข้อเท็จจริงสถานสงเคราะห์จะให้การสงเคราะห์เด็กจนถึงอายุ 18 ปี เท่านั้น โดยจัดให้มีการฝึกอบรมอาชีพด้านการช่างให้สำหรับเด็กส่วนใหญ่ที่จบการศึกษาสายสามัญ แล้วไม่สามารถศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นไปได้ และมีการจัดหางานให้ทำเมื่อสำเร็จการฝึกอบรมไปแล้ว (กรมประชาสงเคราะห์.2533:123-124) และจากสถิติในปี 2538 ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี รายงานว่าเด็กที่พ้นจากการอุปการะ ได้แก่ เด็กที่มีผู้ปกครองรับกลับไปเลี้ยงดูเอง และโอนไปสถานสงเคราะห์อื่นก่อนอายุ 18 ปี มีจำนวน 9.3 % ส่วนเด็กที่อายุครบ 18 ปี มีเด็กที่มีผู้ปกครองรับกลับไปเลี้ยงดูเองจำนวน

tr
stat-

21.9 % เด็กที่ทางสถานสงเคราะห์จัดงานให้ทำ 4.7 % เด็กที่หางานทำได้เอง 4.7 % ที่เหลืออีก 59 % อยู่ในระหว่างฝึกและทดลองงาน เพื่อการตัดสินใจจ้างงาน และรับจ้างงานของผู้ประกอบการ และตัวเด็กเอง (สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง. 2539: 15) lack

จากข้อมูลการสำรวจและผลการวิจัยข้างต้น จะเห็นได้ว่ากลุ่มเด็กในสถานสงเคราะห์ยังมีความบกพร่องในคุณลักษณะด้านจิตใจ การตระหนักถึงการพึ่งตนเองในอนาคต และส่วนใหญ่ขาดผู้ที่สนับสนุนให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียน และการวางแผนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าการเสริมสร้างคุณลักษณะด้านจิตใจคือ ลักษณะมุ่งอนาคต มีประโยชน์และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อเด็กกลุ่มนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนาจิตลักษณะมุ่งอนาคต โดยเน้นในการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ และการวางแผนการปฏิบัติเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น โดยใช้หลักแนวคิดในการพัฒนาจิตลักษณะมุ่งอนาคต จากชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือนของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530) เป็นหลักในการพัฒนาจิตลักษณะนี้โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยเลือกประชากรเป็นเด็กจากสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ที่มีอายุระหว่าง 9-18 ปี โดยแบ่งเด็กออกเป็น 3 กลุ่มอายุ คือวัยเด็กตอนปลาย (9-12 ปี) วัยรุ่นตอนต้น (12-15 ปี) และวัยรุ่นตอนกลาง (15-18 ปี)

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกหรือไม่
2. เพื่อศึกษาจิตลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง เมื่อได้รับการฝึกการมุ่งอนาคตแล้ว มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับหรือไม่
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต ก่อนได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงว่า กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับหรือไม่

ความสำคัญของการศึกษา

ผลการศึกษาครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางแก่ผู้ที่รับผิดชอบดูแลเด็กของสถานสงเคราะห์ หรือหน่วยงานที่ต้องรับผิดชอบดูแลเด็กในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน โดยพิจารณารูป

แบบการฝึกการมุ่งอนาคตที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ไปใช้ฝึกเด็กในความรับผิดชอบ เพื่อให้เด็กมีจิตลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้น อันจะเป็นประโยชน์ต่อการพึ่งตนเองของเด็กในอนาคต เนื่องจากเด็กที่มีจิตลักษณะนี้สูงจะเล็งเห็นผลดี ผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำในปัจจุบันของตน และมีความพยายามเพื่อความสำเร็จสูง ผลจากการมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะทำให้เด็กหลีกเลี่ยงการกระทำที่เป็นผลเสียต่อตนเอง อดได้รอได้ และมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมายที่ดี อันเป็นการช่วยส่งเสริมให้เด็กเป็นพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ และเป็นคนดีของสังคมในอนาคต

นอกจากนี้ผลการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ยังบอกถึงความเหมาะสมของช่วงวัยของเด็กที่มีสัมฤทธิ์ผลจากการฝึกสูงสุด อันเป็นแนวทางในการวางแผนการฝึกให้ได้ประโยชน์สูงสุดต่อไป

ขอบเขตของการศึกษา

1. กลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กชายที่มีอายุ 9-18 ปี ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 126 คน โดยผู้วิจัยได้แบ่งประชากรออกเป็น 3 กลุ่มอายุ คือ

- (1) กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย อายุ 9-12 ปี จำนวน 34 คน
- (2) กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น อายุ 12-15 ปี จำนวน 58 คน
- (3) กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง อายุ 15-18 ปี จำนวน 34 คน

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กชายอายุ 9-18 ปี ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 90 คน โดยผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) โดยใช้อายุเป็นชั้น จากประชากรของทั้ง 3 กลุ่มอายุตามลำดับ ได้จำนวนกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มอายุละ 30 คน หลังจากนั้นแบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น ออกเป็นกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น ดังนี้

- (1) กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 9-12 ปี)
กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน
- (2) กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 12-15 ปี)
กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน
- (3) กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15-18 ปี)
กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน

3. ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย

3.1 ตัวแปรอิสระ ได้แก่

3.1.1 ตัวแปรอิสระที่จัดกระทำ คือ การฝึกการมุ่งอนาคต แบ่งเป็น

- (1) การฝึกการมุ่งอนาคต
- (2) การไม่ฝึกการมุ่งอนาคต

3.1.2 ตัวแปรอิสระที่เป็นลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง คือ วัยของเด็ก แบ่งเป็น

- (1) กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย
- (2) กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น
- (3) กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง

3.2 ตัวแปรร่วม ซึ่งเป็นตัวแปรที่เป็นคุณสมบัติในกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่

3.2.1 ประสบการณ์ทางสังคม หรือ การร่วมรู้สึก

3.2.2 สุขภาพจิต

3.2.3 สถิติปัญญา

3.2.4 ลักษณะมุ่งอนาคต (1) (ใช้เป็นตัวแปรร่วมในกรณีที่พบความแตกต่างของลักษณะมุ่งอนาคต ในกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ)

3.3 ตัวแปรตาม ได้แก่

ลักษณะมุ่งอนาคต (2)

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการฝึกการมุ่งอนาคต ใช้เวลากลุ่มละ 12 วัน ฝึกวันละ 1 ชั่วโมง

✓ นิยามศัพท์เฉพาะ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่เด็กที่พักอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ในช่วงของการศึกษาวิจัย แบ่งเป็น 3 ช่วงอายุ คือ

1. กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย หมายถึงกลุ่มเด็กที่มีอายุ ระหว่าง 9-12 ปี บริบูรณ์ นับถึงวันที่เริ่มทำการศึกษาวิจัย

2. กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น หมายถึงกลุ่มเด็กที่มีอายุ ระหว่าง 12-15 ปี บริบูรณ์ นับถึงวันที่เริ่มทำการศึกษาวิจัย

3. กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง หมายถึงกลุ่มเด็กที่มีอายุ ระหว่าง 15-18 ปี บริบูรณ์ นับถึงวันที่เริ่มทำการศึกษาวิจัย

นิยามปฏิบัติการ

1. ลักษณะมุ่งอนาคต หมายถึง ลักษณะที่บุคคลมีความสามารถที่จะคาดการณ์ไกล เห็นผลดีผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำในปัจจุบัน สามารถวางแผนปฏิบัติ เพื่อรับผลดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอย่างเหมาะสม โดยเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคต มีคุณลักษณะและพฤติกรรม ดังต่อไปนี้

- 1.1 ลักษณะมุ่งอนาคตในด้านทั่วไป หมายถึง ความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล ในการคาดการณ์อนาคตข้างหน้าโดยสังเขป และผลเสียในอนาคตที่เกิดจากการกระทำในปัจจุบันของตนเอง มีการวางแผน และการควบคุมตนเองให้อดได้รอมได้ เพื่อผลที่ดี และยิ่งไปกว่า ตลอดจนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต

- 1.2 ความสามารถคาดการณ์ไกล หมายถึงความสามารถของเด็กในการคาดคะเน เกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพในอนาคต โดยพิจารณาความเป็นไปได้จากสถานการณ์ในปัจจุบัน ในด้านส่วนตัว ด้านผลการศึกษา และทุนสนับสนุน ตลอดจนการคาดคะเนถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำในปัจจุบัน

- 1.3 สามารถวางแผนปฏิบัติ หมายถึงความสามารถของเด็กในการวางแผนขั้นตอนในการปฏิบัติตน ในด้านพฤติกรรมส่วนตัวและการศึกษา ที่ส่งเสริมให้ตนเองบรรลุสู่เป้าหมายในด้านอาชีพในอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนพิจารณาจากการวัดโดยใช้แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยอาศัยแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก (2520) นำมาสร้างให้สอดคล้องกับจุดมุ่งหมาย และนิยามปฏิบัติการ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเด็กในสถานสงเคราะห์ ของกรมประชาสงเคราะห์ แบบวัดเป็นมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ โดยการวัดลักษณะมุ่งอนาคตกระทำ 2 ครั้ง และให้ความหมายดังนี้

- ลักษณะมุ่งอนาคต (1) หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดลักษณะการมุ่งอนาคตก่อนทำการทดลอง (Pretest) จากแบบวัดที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นข้างต้น โดยผู้วิจัยนำคะแนนส่วนนี้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อหาความแตกต่างของลักษณะมุ่งอนาคต ระหว่างวัยต่างๆ ทั้ง 3 กลุ่ม คือ วัยเด็กตอนปลาย วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจะนำคะแนนส่วนนี้ มาเป็นคะแนนของตัวแปรร่วมในการทดสอบสมมุติฐานด้วย แต่หากไม่พบความแตกต่าง ก็จะไม่นำมาใช้เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

- ลักษณะมุ่งอนาคต (2) หมายถึง คะแนนที่ได้จากการวัดลักษณะมุ่งอนาคต หลังเสร็จสิ้นการทดลอง (Posttest) โดยใช้แบบวัดชุดเดียวกับการวัดก่อนการทดลอง

2. ประสบการณ์ทางสังคม หรือการร่วมรู้สึก หมายถึง การเข้าใจมนุษย์และสังคม รู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา เข้าใจถึงความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น รวมทั้งบทบาทที่แสดงออกต่อผู้อื่นที่อยู่ร่วมกับตนในสังคม ในเหตุการณ์ต่างๆไปในชีวิตประจำวัน ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบวัดการร่วมรู้สึกที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดการร่วมรู้สึก ของลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539) เพื่อให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของงานวิจัย และสภาพแวดล้อมของเด็กในสถานสงเคราะห์ โดยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ จำนวน 8 ข้อ ซึ่งคะแนนรวมที่ได้ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

3. สุขภาพจิต หมายถึง ระดับความรู้สึกวิตกกังวล ความกลัว สมาธิการควบคุมอารมณ์ วัดได้โดยใช้แบบวัดสุขภาพจิต 20 ข้อ ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2524) โดยเป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ซึ่งคะแนนรวมที่ได้ นำมาใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

4. สถิติปัญญา หมายถึง ความสามารถของเด็กในการคิดอย่างมีเหตุผล การแก้ปัญหา และกระทำอย่างมีจุดหมาย ซึ่งวัดได้โดยใช้แบบทดสอบความสามารถทางสถิติปัญญาของราเวน (Raven's Standard Progressive Matrices) จำนวน 60 ข้อ โดยนำคะแนนรวมที่ได้ มาใช้ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

5. การฝึกการมุ่งอนาคต หมายถึงการจัดกระทำให้ผู้เข้ารับการฝึก หรือกลุ่มทดลองได้ตระหนักถึงความสำคัญของอนาคต รู้จักตั้งเป้าหมายในอนาคตด้านอาชีพ รู้จักคุณค่าของการเพียรพยายามเพื่อไปสู่เป้าหมาย รู้จักวางแผนด้านการศึกษา และการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมาย รวมทั้งรู้จักคาดการณ์ถึงกิจกรรมที่ก่อประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมในอนาคต โดยผู้วิจัยใช้แนวคิดและหลักการในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต จากชุดฝึกอบรมการเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน ของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ซึ่งสร้างโดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530) ซึ่งชุดฝึกชุดนี้ประกอบด้วยกิจกรรมการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต (ขั้นตอนที่ 1-2 ซึ่งแบ่งย่อยเป็นกิจกรรมที่ 1-4) และกิจกรรมการพัฒนาการควบคุมตนเอง (ขั้นตอนที่ 3-6 ซึ่งแบ่งย่อยเป็นกิจกรรมที่ 5-9) โดยผู้วิจัยเลือกเฉพาะกิจกรรมพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต (กิจกรรมที่ 1-4) (ดูบทที่ 2 หน้า 41) มาเป็นหลักและปรับขยายออกเป็นชุดกิจกรรมจำนวน 12 ครั้ง (รายละเอียดแบบแผนการฝึก ดูในภาคผนวก) ดังนี้

- (1) ขั้นนำ สร้างความสัมพันธ์และกระตุ้นการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ
- (2) ขั้นฝึกการคาดการณ์ไกลเกี่ยวกับอาชีพ

- (3) ให้แบบอย่างของความเพียรพยายามในอาชีพ
- (4) ฝึกการวางแผนและความเพียรพยายามไปสู่เป้าหมาย
- (5) ให้ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจากวีดิทัศน์
- (6) ให้ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจากกรณีตัวอย่าง
- (7) ให้ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจากบทความและภาพประกอบ
- (8) ให้แบบอย่างการกระทำเพื่ออนาคตของมนุษย์
- (9) ฝึกความคิดและการวางแผนทางปฏิบัติกิจกรรมเพื่อผลดีในอนาคตเป็นกลุ่ม
- (10) ฝึกความคิดในการมุ่งอนาคตเป็นรายบุคคลและวิเคราะห์ลักษณะมุ่งอนาคต
- (11) ฝึกวางแผนเพื่ออนาคตของตนเองในด้านการศึกษาและอาชีพ
- (12) วิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่าง ของผู้ที่วางแผนในด้านการศึกษาและอาชีพได้ดี และขึ้นสรุป

ในการฝึกการมุ่งอนาคต ผู้วิจัยได้แบ่งการฝึกออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

5.1 ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน หมายถึง ขั้นเตรียมความพร้อมของผู้เรียน คือความสนใจ สมาธิ และให้แนวคิดหลักๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่จะฝึก รวมทั้งทบทวนความรู้ความเข้าใจเดิม ในกิจกรรมที่ต่อเนื่อง เพื่อให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจตามจุดมุ่งหมายของการฝึกแต่ละครั้งให้มากที่สุด

5.2 ขั้นกิจกรรม หมายถึง ขั้นที่ผู้ฝึกจัดกระทำให้ผู้เรียนรู้ตามจุดมุ่งหมาย โดยใช้วิธีการต่างๆ ได้แก่

- (1) ให้ข้อมูลความรู้ จากป้ายนิเทศ เอกสารประกอบ ชักถาม
- (2) ให้ตัวแบบที่มีความเพียรพยายาม เพื่อความสำเร็จในอาชีพ จากวีดิทัศน์
- (3) ให้ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตจากวีดิทัศน์ เทปบันทึกเสียง และภาพประกอบ

(4) กิจกรรมกลุ่มเพื่อฝึกวางแผน ความเพียรพยายามเพื่อเป้าหมาย

(5) ฝึกคิด และวางแผนการทำกิจกรรมที่ก่อผลดีต่อตนเอง และส่วนรวม

(6) กิจกรรมรายบุคคล เพื่อฝึกวางแผนด้านการปฏิบัติตน เพื่อความสำเร็จด้านการศึกษา และอาชีพ

5.3 ขั้นสรุป หมายถึง ขั้นที่ให้ผู้เรียนสรุปสิ่งที่ได้จากกิจกรรมแต่ละครั้ง โดยยึดจุดมุ่งหมายของการฝึกแต่ละครั้งเป็นหลัก

5.4 ขั้นประเมินผล หมายถึง การตรวจสอบว่าผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ตามจุดมุ่งหมายผ่านเกณฑ์ที่ตั้งไว้เพียงใด ประเมินจากการตอบแบบทดสอบ ผลงานกลุ่ม และรายบุคคล หากไม่ผ่านเกณฑ์ จะมีการทบทวนอธิบายใหม่

6. กลุ่มที่ไม่ให้การฝึก คือกลุ่มควบคุม จัดให้มีกิจกรรมอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฝึกในเวลาเท่ากัน โดยให้ความรู้ในด้านการดูแลสุขภาพอนามัย ความรู้เรื่องยาและสารเสพติด และความรู้เรื่องโรคเอดส์ จำนวน 12 ครั้งเท่ากับกลุ่มทดลอง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาถึงผลของการฝึกการมุ่งอนาคต ของเด็ก ในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี ดังนั้นเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่รวบรวม ได้ ผู้วิจัยจึงแยกออกเป็นหัวข้อดังนี้

1. ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต
2. ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต
3. พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต และ งานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต
4. ทฤษฎีต้นไม้อัจฉริยะ
5. แนวทางในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคต

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520 ; เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2527) ได้ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการควบคุมตนเองของบุคคล ซึ่งแสดงออกเป็นพฤติกรรมของการอดใจรอได้ ในสถานการณ์ต่างๆ เช่น การรอรบรางวัลที่ใหญ่กว่าในอนาคต แทนรางวัลเล็กน้อยซึ่งจะได้รับในทันที หรือการงดบำบัดความต้องการในปัจจุบันของตน เพราะเล็งเห็นผลร้ายที่จะเกิดตามมา หรือการเพียรพยายามในปัจจุบัน เพื่อจุดมุ่งหมายที่ยิ่งใหญ่ในอนาคต ลักษณะมุ่งอนาคตนี้ตรงข้ามกับลักษณะมุ่งปัจจุบัน และอาจถือเป็นลักษณะบุคลิภาพของบุคคลได้ โดยบุคคลที่ได้ชื่อว่าเป็นผู้มุ่งอนาคต จัดได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรับผิดชอบอย่างสูง โดยสามารถสะกดกลั่นความอยากและความต้องการของตนเองได้ จัดได้ว่าเป็นผู้สามารถควบคุมตนเองได้ จึงสามารถคว่นการทำให้สิ่งที่จะเป็นที่เดือดร้อนแก่ตนเอง ผู้อื่น หรือส่วนรวมได้

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530 : 43) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตว่าหมายถึง ความสามารถในการมองการณ์ไกล วางแผนการทำงานในอนาคต สามารถควบคุมพฤติกรรมของตนทั้งต่อหน้าและลับหลังผู้อื่นไปในแนวทางที่วางไว้ โดยขณะกระทำพฤติกรรม บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องและสัมพันธ์กัน รู้จักภาคภูมิใจในการทำ ความดีของตนแม้จะมีผู้รู้เห็นหรือไม่ก็ตาม

✓ จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 48-50) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตหรือลักษณะของการมองสู่อนาคตข้างหน้าว่า จัดเป็นการมองที่ลึกซึ้งกว้างไกลที่จะมีผลไม่เพียงต่อตัวผู้มองเท่านั้น หากครอบคลุมไปถึงบุคคลอื่นและสังคมมนุษยชาติที่บุคคลนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องด้วย โดยลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับสติปัญญา และจริยธรรมของบุคคล

มิสเชล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530 : 99 ; อ้างอิงมาจาก Mischel. 1974 : 287) ให้ความหมายของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ว่า หมายถึงความสามารถในการคาดการณ์ไกล และเล็งเห็นความสำคัญของผลดีและผลเสีย ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต สามารถวางแผนการปฏิบัติ เพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้

แลมม์ ชมิทท์และทอมสโครฟ (Lamm , Schmidt, and Trommsdorff. 1976: 317) ให้คำจำกัดความของลักษณะมุ่งอนาคต โดยประมวลความคิดเห็นจากนักจิตวิทยาหลายท่านว่าหมายถึง ความสามารถทางปัญญาของแต่ละบุคคล เกี่ยวกับความพอในในสิ่งที่ตนมีอยู่ การคาดคะเนฐานะได้เหมาะสม และความสามารถในการคลี่คลายเหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ตรงปัญหาทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต และการมุ่งอนาคตยังเป็นสาเหตุหรือมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการอดได้รอได้ต่อรางวัลที่ล่อใจและเกี่ยวข้องกับความตั้งใจใฝ่สัมฤทธิ์

ทอมสโครฟ (Pulkkinen, Lea. and Ronka, Anna. 1994 : 261 ; citing Trommsdorff. 1983) ได้ให้ความหมายการมุ่งอนาคตว่า เป็นการคาดหมายและประเมินผลเกี่ยวกับตนเองในอนาคตในการมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม

✓ เซกจินเนอร์ (Seginer. 1991: 224-237) ได้กล่าวถึงลักษณะมุ่งอนาคตจากการประมวลผลความคิดเห็นของนักจิตวิทยาอื่นๆ ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเกี่ยวข้องกับทฤษฎีที่ไร้เดียงสา ของแต่ละบุคคล (individual's naive theory) สำหรับการทำนายอนาคตซึ่งประกอบขึ้นด้วยการวางแผน ความปรารถนา ความหวัง และความกลัวที่เกี่ยวข้องกับความน่าจะเป็นของเหตุการณ์ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่มีสาระสำคัญ รวมทั้งจินตนาการส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่ได้มาจากสถานการณ์ ความต้องการและค่านิยมของเขา และสามารถทำนายล่วงหน้าเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกและบอกได้ทั้งการตั้งใจด้านอารมณ์ และคุณสมบัติด้านสติปัญญา

จากความหมายที่นักจิตวิทยาหลายท่านได้กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคล ในการคาดการณ์อนาคตข้างหน้าโดยเล็งเห็นผลดีผลเสียในอนาคตที่เกิดจากการกระทำในปัจจุบันของตนเอง มีการวางแผน และการควบคุมตนเองให้อดได้รอได้เพื่อผลที่ดีและยิ่งใหญ่กว่า ตลอดจนมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ในอนาคต

ความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคต

ในด้านความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตนี้ นักจิตวิทยาหลายท่าน ได้แก่ โคล์เบอร์ก มิสเชล และ ไรท์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520 : 35-36 ; อ้างอิงมาจาก Kohlberg. 1964 ; Mischel . 1974, Wright. 1975) พบหลักฐานว่าเป็นด้านหนึ่งของพลังอีโก้ของบุคคล ซึ่งจะเป็นทางให้ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสามารถระงับ หรือชลอการบำบัดความต้องการต่าง ๆ ของตนเองได้ ฉะนั้นผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงคือผู้ที่สามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับกาลเทศะ และไม่เป็นผู้ฝ่าฝืนกฎเกณฑ์ของศาสนาและกฎหมาย จึงเห็นได้ว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จัดเป็นผู้มีจริยธรรมสูงด้วย รวมทั้งเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติด้านสติปัญญา และสุขภาพจิตสูงด้วย

หลักฐานงานวิจัยที่แสดงว่าลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมเชิงจริยธรรม โดยไรท์ ได้รวบรวมผลการศึกษาค้นคว้าซึ่งแสดงว่าเด็กที่มีความอดใรรอได้จะไม่โง่งในการเล่นเก๋มสั่กเก๋มเท่าเด็กที่ขาดลักษณะนี้ ส่วนมิสเชล และ กิลิแกน ได้ทำการวิจัยซึ่งแสดงว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะโง่งน้อย และถ้าเด็กประเภทนี้โง่งก็จะใช้เวลานานก่อนที่จะกระทำเช่นนั้น ส่วนการวิจัยอาชญากรวัยรุ่นพบว่า เด็กเหล่านี้จะมีลักษณะมุ่งปัจจุบันมาก และจะไม่ยอมรอคอยรางวัลใหญ่ แต่ขอรับรางวัลเล็กที่จะได้ทันที เด็กเหล่านั้นยังไม่สามารถชลอการบำบัดความต้องการของตนได้ ส่วนเด็กที่ทำผิดกฎหมายและผ่านการอบรมนิสัยในสถานกักกันมาแล้วจะเป็นผู้ที่มีมุ่งอนาคตมากขึ้นกว่าก่อนที่จะได้รับการอบรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520 : 36-37 ; อ้างอิงมาจาก Wright. 1975 ; Mischel & Gilligan. 1964)

นอกจากนี้ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2520 : 37) ได้สรุปความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า เป็นลักษณะหนึ่งของความเป็นพลเมืองดี และเป็นลักษณะหนึ่งซึ่งจะทำให้บุคคลมีความเพียรพยายามต่อสู้อุปสรรคเพื่อความเจริญของตนเองและประเทศชาติ ฉะนั้นลักษณะมุ่งอนาคต จึงเป็นลักษณะที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศด้วย

จรรยา สุวรรณทัต (2531 : 50) กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่าเป็นลักษณะทางจิตใจที่สำคัญอย่างหนึ่งและเกี่ยวข้องกับการพัฒนาสัมฤทธิผลในตัวบุคคลและสังคม ซึ่งลักษณะนี้ยังมีความสัมพันธ์กับลักษณะทางจิตอื่น ๆ ของบุคคลด้วย ที่สำคัญคือ สติปัญญา และจริยธรรม

เรย์เนอร์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530 : 167 ; อ้างอิงมาจาก Raynor. 1978) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นลักษณะที่แตกต่างหากจากแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ บุคคลใดที่มีลักษณะทั้งสองประการนี้สูง ก็อาจคาดได้ว่าเขาจะมีพลังผลักดันให้กระทำกิจกรรมต่างๆ ในปัจจุบันอย่างขยันขันแข็งที่สุด ถ้าผลงานนี้จะเป็นจุดเริ่ม

ต้นของผลประโยชน์ที่จะได้รับในระยะยาว เช่น ขยันเรียนหนังสือในปัจจุบันเพื่อจะได้งานดีมีชีวิตที่ก้าวหน้าและสุขสบายในอนาคต

บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 7-8) ได้กล่าวถึงความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตโดยมีสาระว่าบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะส่งผลให้บุคคลทำงานอย่างขยันขันแข็งในปัจจุบัน เพื่อที่จะได้รับผลดีในอนาคต โดยลักษณะมุ่งอนาคตมีความสัมพันธ์กับความสำเร็จในการทำงาน ความสำเร็จในแต่ละขั้นจะเป็นแรงจูงใจให้คนพยายามทำงานในขั้นต่อไปให้สำเร็จ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายสุดท้าย การมุ่งอนาคตเป็นการคำนึงถึงอนาคตและควบคุมพฤติกรรมไปสู่แนวทางนั้น ทำให้บุคคลสามารถปรับวิธีการและเป้าหมายให้ถูกต้องสัมพันธ์กัน การมุ่งอนาคตจึงเป็นการวางโครงสร้างของปรากฏการณ์หรือ พฤติกรรมในอนาคตของบุคคล นอกจากนี้ การมุ่งอนาคตยังเป็นลักษณะที่สำคัญที่แสดงถึงการที่บุคคลมีความเข้าใจเรื่องเวลา สามารถคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้าได้ ผู้ที่มุ่งอนาคตจะสามารถวางแผน และมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคตจากสภาพการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้น บุคคลบางคนจึงอาศัยความสามารถของตนและเวลาในปัจจุบันเป็นรากฐานที่จะคาดการณ์เกี่ยวกับตนเองในอนาคตได้

จากความสำคัญของลักษณะมุ่งอนาคตที่รวบรวมไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตมีความสำคัญโดยส่งผลให้บุคคลที่มีจิตลักษณะนี้สูงมีการวางแผนเป้าหมายของอนาคต มีความพยายามที่มุ่งความสำเร็จสูง โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ในระยะยาว และปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับกาลเทศะ

พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคต จะมีพัฒนาการขึ้นในตัวบุคคลหนึ่งๆ ได้มากน้อยเพียงใดนั้น ขึ้นกับปัจจัยหลายอย่างได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของอายุ พัฒนาการทางสติปัญญา สิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดู ลักษณะทางสังคม วัฒนธรรม และอิทธิพลของตัวแบบ เป็นต้น ดังงานวิจัยต่อไปนี้

พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้น ป.6 ถึง ม.ศ.5 โดยใช้แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต พบผลว่า หญิงมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าชาย ผู้ที่มีอายุน้อยมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่าผู้ที่มีอายุมาก โดยผู้ที่เรียนชั้น ม.ศ.1 มีคะแนนเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด ส่วนผู้ที่เรียนชั้น ม.ศ. 5 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตต่ำที่สุด ซึ่งดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม ได้อภิปรายผลโดยอ้าง

อิงถึงงานวิจัยของมิสเชล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520 : 179-180 ; อ้างอิงมาจาก Mischel. 1961 , 1966 และ 1974) ลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มมากขึ้นตามอายุ ซึ่งมีมิสเชล และ คณะ ได้ศึกษาเด็กตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นเกรดหก ซึ่งเป็นชั้นต่ำสุดที่ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะศึกษา ดังนั้น ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2520) จึงสรุปว่า ลักษณะมุ่งอนาคตในคนไทยนั้นมีความสัมพันธ์เป็นเส้นโค้งกับอายุตั้งแต่บุคคลยังเป็นทารก จนกระทั่งถึงวัยรุ่นตอนต้น และลดลงเมื่อบุคคลย่างเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง และผลการศึกษาที่ให้ผลสอดคล้องกัน คืองานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521 : 59) ซึ่งวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ นักเรียนชั้น ป.6 ถึง นิติชั้นปีที่ 2 โดยใช้แบบวัดเดียวกันก็ให้ผลในทำนองเดียวกัน โดยพบว่า นิติชั้นปีที่ 2 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตต่ำสุด และนักเรียนชั้น ม.ศ. 1 มีคะแนนเฉลี่ยของลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด แต่ไม่แตกต่างกับนักเรียนชั้น ป.6 ส่วนนักเรียนชั้น ม.ศ.3 และ ม.ศ.5 มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงปานกลาง

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบผลที่ต่างไป คือ พบความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคต ผกผันกับอายุ คือ งานวิจัยของ เลสซิง (Nurmi. 1991 : 20 ; citing Lessing. 1972) ซึ่งศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตในเด็กหญิงชาวอเมริกัน 168 คน ที่มีอายุ 9-15 ปี โดยใช้แบบสอบถามเหตุการณ์ในอนาคต พบพบว่า เด็กหญิงที่มีอายุน้อยกว่าจะมีการมุ่งอนาคตยาวไกลกว่าเด็กหญิงที่มีอายุมากกว่า นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่พบผลต่างออกไปอีก คือ งานวิจัยของ เวบบ์ และ เมย์เออร์ส (Webb and Mayers. 1974) ซึ่งศึกษาความคาดหวังของชีวิตในเยาวชนอเมริกันอายุ 9-19 ปี จำนวน 160 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าเด็กที่มีอายุน้อยที่สุดมีการมองอนาคตที่กว้างไกลมากที่สุด โดยที่เด็กอายุ 15 ปี มีการมองอนาคตสั้นที่สุด และ เด็กอายุ 18 ปี มีการมองอนาคตสั้นรองลงไป โดย เวบบ์ และ เมย์เออร์ ได้อภิปรายผลโดยอ้างถึงการศึกษาของเฟลด์ และเวบบ์ (Webb and mayers.1974 : citing Foulks and Webb. 1970) ซึ่งศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตในเด็กถึงผู้ใหญ่ อายุ 9-42 ปี โดยสรุปว่า ความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุ มีความสัมพันธ์เป็นรูปตัว U โดยมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำสุดที่อายุ 15 ปี แต่ยังมีงานวิจัยอีกจำนวนมากที่ให้ผลเช่นเดียวกับงานวิจัยของมิสเชล ซึ่งศึกษาในเด็กชั้นอนุบาล ถึง เกรด 6 ที่พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520 : 179-180 ; อ้างอิงมาจาก Mischel. 1961, 1966 และ 1974) ได้แก่งานวิจัยต่อไปนี้

เลวิน และคณะ (Nurmi. 1991 : citing Levine et al. 1959) ซึ่งศึกษากับเด็กอเมริกัน ซึ่งมีความประพฤดิเหลวไหล 47 คน ที่มีอายุ 11-19 ปี โดยใช้แบบสอบถามเหตุการณ์ในอนาคต พบว่า เด็กที่มีอายุมากกว่าคาดคะเนเหตุการณ์ในอนาคตได้กว้างไกลกว่าเด็กที่อายุน้อยกว่า สอดคล้องกับการศึกษาของแคมเมอร์อน ดีไซ บาฮาเคอร์ และเดรมเมล (Nurmi. 1991 : 19 ; citing

Cameron, Desai, Bahador and Dremel. 1977-1978) ซึ่งศึกษาการวางแผนอนาคตในชนชาวอเมริกัน อายุ 9-65 ปี จำนวน 1,031 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ความคาดหวังในอนาคต ซึ่งผลที่ได้เนอร์มีได้นำมาอ้างเฉพาะในช่วงวัยรุ่นพบว่า เด็กอายุ 14-17 ปี มีการวางแผนในอนาคตน้อยกว่ากลุ่มอายุ 18-25 ปี

ทรอมสคอร์ด์ และคณะ (Nurmi. 1991: 24 ; citing Trommsdorff . et al. 1978) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ และการสนับสนุนของพ่อแม่กับความหวัง และความกลัวในอนาคตในวัยรุ่นอายุ 11-15 ปี ชาวเยอรมันตะวันตก 48 คน โดยใช้แบบสอบถาม พบว่าวัยรุ่นอายุ 15 ปี มีการสร้างความหวังที่สัมพันธ์กับครอบครัวในอนาคตได้ถูกต้องละเอียดกว่าวัยรุ่นอายุ 11 และ 13 ปี และผลจากการศึกษาของ ทรอมสคอร์ด์ แลมม์ และ ชมิดท์ (Nurmi. 1991 : citing Trommsdorff, Lamm and Schmidt. 1979) โดยศึกษาระยะยาวในเด็กชาวเยอรมันตะวันตก 48 คน เมื่ออายุ 14-16 ปี กลุ่มหนึ่งและอายุ 16-18 ปี อีกกลุ่มหนึ่ง โดยใช้แบบสอบถามความหวัง และความกลัว พบว่าเด็กที่มีอายุมากกว่ามีความหวังและความกลัวด้านอาชีพ และความเข้าใจในตนเองมากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

เวอร์สเตรเทน (Nurmi. 1991: 26 ; citing Verstaeten .1980) ซึ่งศึกษากับเด็กวัยรุ่นชาวเบลเยียม อายุ 15-17 ปี โดยใช้แบบสอบถามเป้าหมายและความต้องการในอนาคตพบว่าเด็กที่มีอายุมากกว่ามีการมุ่งอนาคตกว้างไกลกว่าเด็กอายุน้อย และเด็กที่มีอายุมากกว่าแสดงถึงการทำเป้าหมายให้สมจริงและความน่าจะเป็นในการประเมินผลมากกว่าเด็กอายุน้อย

ไคลน์เบอร์ก (Klineberg. 1967 : 185-193) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตในเด็กชาวฝรั่งเศส 90 คน ซึ่งแบ่งเป็นเด็กปกติและเด็กปรับตัวได้ไม่ดี กลุ่มอายุ 10.5-12.5 ปี กับกลุ่มอายุ 13.5-16.5 ปี รวม 4 กลุ่ม โดยใช้แบบสัมภาษณ์รายบุคคล พบผลว่า ระดับการมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นจากวัยเด็กถึงวัยรุ่นในเด็กปกติ แต่ลดลงในเด็กที่ปรับตัวได้ไม่ดี และเด็กที่ปรับตัวได้ไม่ดีจะมีการมองอนาคตได้ไม่กว้างไกลเท่าเด็กปกติ

มิสเนอร์ (Nurmi. 1991 : 20 ; citing Meissner. 1961) ศึกษาความกังวลใจในอนาคตของเด็กวัยรุ่นชายชาวอเมริกัน 1,278 คน ที่มีอายุระหว่าง 13-18 ปี โดยใช้แบบสอบถาม พบผลว่าความกังวลใจเกี่ยวกับโรงเรียนลดลงเมื่ออายุเพิ่มขึ้น โดยที่ความกังวลด้านอาชีพในอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของโกลด์เบิร์ก และคณะ (Nurmi. 1991 : 18 ; citing Goldberg. et al. 1985) ซึ่งศึกษาความวิตกกังวลในอนาคตกับวัยรุ่นอเมริกัน 2,000 คนอายุ 13-19 ปี พบว่าความวิตกกังวลด้านการว่างงานเพิ่มขึ้นตามอายุ

โซแลนต์ส (Nurmi. 1991 : 23 ; citing Solantaus. 1987) ศึกษาความหวังและความกลัวในอนาคตของเด็กออสเตรเลีย 600 คน อังกฤษ 596 คน และฟินแลนด์ 665 คน ที่มีอายุ

ระหว่าง 11-15 ปี พบผลว่า ความหวังที่เกี่ยวข้องกับงาน และการจ้างงานเป็นหัวข้อที่วัยรุ่นกล่าวถึงมากที่สุดในทุกเชื้อชาติ โดยที่ความหวังและความกลัวเกี่ยวกับงานและการจ้างงานเพิ่มขึ้นตามอายุ สอดคล้องกับการศึกษาของเนอร์มี (Nurmi. 1991 : 21-22 ; citing Nurmi. 1987 b ; Nurmi. 1989 a) ที่ศึกษากับเยาวชนชาวฟินแลนด์ ซึ่งการศึกษาแรกศึกษากับเยาวชน อายุ 10-19 ปี จำนวน 148 คน และการศึกษาถัดมาศึกษากับเยาวชนอายุ 10-15 ปี จำนวน 218 คน โดยศึกษาความหวังและความกลัวในด้านการศึกษา อาชีพ ครอบครัว และทรัพย์สินสมบัติ พบผลคือ ความหวังด้านอาชีพ การศึกษาและครอบครัว ตลอดจนระดับของการวางแผนการปฏิบัติตามแผนให้เป็นจริงเพิ่มขึ้นตามอายุ นอกจากนี้ยังพบผลในด้านความรู้สึกรายในของกลุ่มตัวอย่าง และการมองอนาคตในแง่ดีเพิ่มขึ้นตามอายุ โดยเฉพาะในเด็กผู้ชาย

การศึกษาในด้านความกังวลใจ หรือความกลัวเกี่ยวกับอาชีพ และการทำงานของวัยรุ่น เป็นสิ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการมุ่งอนาคต โดยแสดงออกจากการคาดการณ์เกี่ยวกับการประกอบอาชีพในอนาคตของตนเอง

คาร์ตรอน และเลวี (Nurmi. 1991:18 ; citing Cartron and Levy. 1980) ศึกษาความสัมพันธ์ของอายุและเพศกับการมองอนาคตด้านครอบครัวและอาชีพในเด็กวัยรุ่น อายุ 12-15 ปี ชาวฝรั่งเศส จำนวน 80 คน โดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับครอบครัวและอาชีพในอนาคต พบว่าวัยรุ่นที่มีอายุมากกว่า มีการวางแผนอนาคตยาวไกลกว่าวัยรุ่นที่อายุน้อยกว่า และวัยรุ่นชายมีการวางแผนอนาคตยาวไกลกว่าวัยรุ่นหญิง ส่วนในด้านการให้ความสำคัญกับครอบครัวในอนาคตพบว่าวัยรุ่นที่อายุมากกว่าให้ความสำคัญมากกว่า และวัยรุ่นหญิงให้ความสำคัญกับครอบครัวในอนาคตมากกว่าวัยรุ่นชาย สอดคล้องกับการศึกษาของกรีน (Nurmi. 1991 : 19 ; citing Greene. 1986) ซึ่งศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างอายุ เพศ กับเหตุการณ์ในอนาคตของวัยรุ่นอายุ 15-19 ปี ชาวคอสตาเซียนในสหรัฐอเมริกาจำนวน 60 คน โดยใช้แบบสอบถามเหตุการณ์ในอนาคต พบผลว่าวัยรุ่นที่มีอายุมากกว่า มีการมองอนาคตที่กว้างและยาวไกลกว่าวัยรุ่นที่มีอายุน้อย

แพนดี้ และอการ์วัล (Pandey and Agarwal. 1990) ได้ศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตในผู้ใหญ่ อายุ 19-23 ปี จำนวน 50 คน และวัยรุ่นอายุ 12-15 ปี จำนวน 50 คน ด้วยการทดสอบการเขียนเรื่องราวและปฏิบัติการระงานการแยกแยะรายการที่กำหนดให้ พบผลว่า วัยผู้ใหญ่มีการตัดสินใจดีว่าวัยรุ่น และพบว่าผู้ใหญ่ที่มีการมุ่งอนาคตต่ำ ไม่สามารถพินิจพิจารณาภาระงานได้มีประสิทธิภาพเช่นผู้ใหญ่ที่มีการมุ่งอนาคตสูง

จากผลงานวิจัยด้านความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุที่กล่าวมา ซึ่งศึกษากับเด็กเชื้อชาติต่างๆ พบผลที่แตกต่างกันออกไป โดยในเด็กและเยาวชนไทยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์กับอายุเป็นเส้นโค้ง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจณปัจจนิก. 2520)

และงานวิจัยที่พบว่าความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตผกผันกับอายุ ในเด็กอเมริกัน อายุ 9-15 ปี (Nurmi. 1991 : citing Lessing. 1972) และงานวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุเป็นรูปตัว U ในคนอเมริกันอายุ 9-42 ปี (Webb and Mayers. 1974) โดยผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งได้แก่งานวิจัยของมิสเชล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 ; อ้างอิงมาจาก Mischel. 1961 , 1966 , และ 1974) เลวีน และคณะ แคมเมอร์ตัน ดีไซ บาฮาเดอร์ และเดรมเมล ทรอมสдорฟ และคณะ เวอร์สเตรเทน มิสเนอร์ โซเลนดัสคาร์คตอน และเลวี และเนอร์มี (Nurmi. 1991 : citing Levine. et al.1959 ; Cameron, Desai, Bahador and Dremel. 1977-1978 ; Trommsdorff. et al. 1978 ; Trommsdorff. et al.1979 ; Verstaeten. 1980 ; Meissner. 1961 ; Solantaus. 1987 ; Cartron and Levy. 1980 ; Nurmi. 1987b ; Nurmi. 1989 a) ไคลน์เบิร์ก (Klineberg. 1967) และแพนดี้ และ อการ์วัล (Pandey and Agarwal. 1990) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงคาดว่า ผลจากการฝึกการมุ่งอนาคตจะทำให้เด็กกลุ่มอายุสูงกว่า มีพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นไปมากกว่าเด็กกลุ่มที่อายุน้อยกว่า เนื่องจากงานวิจัยส่วนใหญ่สนับสนุนว่า เด็กจะมีพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นตามอายุ เป็นพื้นฐานเดิมอยู่แล้ว

พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต กับอิทธิพลด้านการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เคย์ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay. 1975) เชื่อว่าบ่อเกิดของลักษณะมุ่งอนาคต อยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล บุคคลจะต้องเคยได้รับประสบการณ์ว่าสิ่งที่ตนรอคอยนั้น คนต้องได้รับจริงๆ ในที่สุด ซึ่งการฝึกให้เด็กอดใจรอได้นั้น เป็นสิ่งที่กระทำกันในรอบครัวโดยทั่วไป ไม่ว่าฐานะเช่นไร แต่การที่เด็กจะเรียนรู้ว่าควรอดใจรอนั้น ส่วนมากเกิดในครอบครัวฐานะปานกลางและฐานะสูงเท่านั้นเพราะครอบครัวฐานะยากจนย่อมไม่สามารถจะหาสิ่งของให้เด็กตามสัญญาได้มากนัก ทำให้เด็กหมดความเชื่อถือเกี่ยวกับอนาคต และจะเป็นการเพาะลักษณะมุ่งปัจจุบันแทน นอกจากนี้ การเคยประสบความสำเร็จต่าง ๆ ในชีวิตก็เป็นสิ่งที่เคยเชื่อว่าจะช่วยให้นบุคคลมีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ทำให้นบุคคลเกิดความพยายามในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ เพราะมีความหวังว่าจะทำได้สำเร็จดังที่เคยประสบมาแล้ว ฉะนั้น ลักษณะมุ่งอนาคตจึงเกิดจากการเรียนรู้ทางสังคมนั่นเอง

มิสเชล (Pervin. 1989 : 400 ; citing Mischel. 1977 : 39) ได้กล่าวถึงความสามารถในการอดใจรอได้ (การมุ่งอนาคต) ว่าก่อให้เกิดพัฒนาการและพฤติกรรมความสามารถทางสติปัญญา สัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกิดขึ้นภายหลังการผ่านการสังเกตบุคคลต่างๆ และผ่านการมีประสบการณ์

ความสามารถในการอดได้รอได้ (การมุงอนาคต) ตัดสินโดยความคาดหวังผลการกระทำ เป็นอิทธิพลจากประสบการณ์ตรงในอดีตของบุคคล การสังเกตผลลัพธ์ที่มีต่อตัวแบบ เช่น พ่อแม่และเพื่อน และผลสะท้อนกลับต่อตนเอง การตัดสินใจรอเกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม และเหตุการณ์แวดล้อม ดังนั้น บุคคลผู้ซึ่งแสดงการควบคุมตนในบางโอกาสซึ่งแสดงออกเมื่อถูกขั้วจากบุคคลอื่นๆ การสนองความพอใจโดยไม่เกิดการรอ เกิดเพราะบุคคลบกพร่องต่อทักษะที่จำเป็นเพื่อการรอ หรือเพราะรางวัลที่คาดหวังเพื่อการรอไม่มีความสำคัญมากพอ เมื่อเปรียบเทียบกับการคาดหวังรางวัลที่ได้รับทันที

/ เนอร์มี (Nurmi. 1991 : 9-11) กล่าวว่า สิ่งแวดล้อมเฉพาะซึ่งวัยรุ่นอาศัยอยู่มีผลต่อความคิดของวัยรุ่นว่าเขาคิดอย่างไร เกี่ยวกับพัฒนาการของอนาคต อิทธิพลของพ่อแม่ในด้าน การปกครองเด็ก ทำให้เกิดทักษะพื้นฐาน ซึ่งมีผลต่อการปรับตัวต่ออนาคตในภายหลัง ในระหว่างวัยเด็กตอนปลายและวัยรุ่น การสนับสนุน ให้กำลังใจจากพ่อแม่ ตัวแบบด้านบทบาท และการสนับสนุนจากครอบครัวมีอิทธิพลต่อชนิดของเป้าหมายของลักษณะมุงอนาคตและการวางแผน จากการศึกษาพัฒนาการของลักษณะมุงอนาคตของ ไวก็อตสกี (Nurmi. 1991 : citing Vygotsky. 1978) พบว่า องค์ประกอบทางจิตวิทยาพัฒนาจากกระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล สู่ภายในของแต่ละบุคคลซึ่งมีความสำคัญต่อการปรับตัวสู่ออนาคตในวัยรุ่นซึ่งพร้อมที่จะดำรงอยู่ในการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างพ่อแม่ ผู้ดูแลเด็ก ๆ ของเขาในการแก้ปัญหาและปฏิบัติภารกิจให้บรรลุผล

วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลต่อนิสัยของบุตรในเวลาต่อมาในการกำหนดเป้าหมาย การใช้วิธีการที่เน้นอนต่อการแก้ปัญหาและกลยุทธ์การเผชิญปัญหา และประเมินความต้องการของตนเองในอนาคตข้างหน้า พ่อแม่ที่มีเป้าหมายความต้องการจะปลูกฝังสิ่งเหล่านี้ในระหว่างการอบรมเลี้ยงดูบุตรของเขา ซึ่งจะมีความสำคัญในพัฒนาการเกี่ยวกับลักษณะนิสัยแบบที่มีการตั้งใจที่ถาวร เช่น แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ ระดับของการกำหนดเป้าหมายและความคงอยู่ในความเป็นจริงของเป้าหมาย ความต้องการที่สูงเกินไปจะทำให้เกิดความรู้สึกไร้ความสามารถตามมา ในทางตรงกันข้าม ระดับความต้องการที่ต่ำจะไม่เป็นสิ่งเหมาะสมในการเพิ่มนิสยใฝ่สัมฤทธิ์ การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ยังคงมีอิทธิพลต่อนิสัยของเด็กๆ ในเวลาถัดมาต่อการมีรูปแบบเฉพาะของการแก้ปัญหา และกลยุทธ์การเผชิญปัญหา เมื่อความพยายามเพื่อทำให้เป้าหมายการมุงอนาคตของพวกเขาสัมฤทธิ์ผล คุณสมบัติของกลยุทธ์ในการสอนของพ่อแม่ เช่นการเห็นจริงเห็นจัง การยืดหยุ่นในสถานการณ์ที่แตกต่าง และระดับของความอิสระที่ให้แก่เด็กสามารถคาดหวังต่อผลที่ได้ในช่วงปลายของการวางแผนของเด็ก สุดท้ายการประเมินผลย้อนกลับต่อพฤติกรรมของบุตรที่พ่อแม่ให้แก่บุตรของตน คาดว่ามีอิทธิพลต่อการประเมินพฤติกรรมตนเองของเด็กใน

เวลาถัดไป ตัวอย่างเช่น การประเมินผลย้อนกลับในทางบวก และการให้กำลังใจจากพ่อแม่คล้ายกับการเพิ่มความเชื่อมั่นภายใน และการมองโลกในแง่ดีของเด็ก ซึ่งความเชื่อมั่นเหล่านี้มีบทบาทสำคัญในพัฒนาการของมโนภาพแห่งตน และรูปแบบเฉพาะของเด็ก (Nurmi. 1991 : 10-11 ; citing Mc Gillicuddy De Lisi. et al. 1987)

พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตในช่วงวัยรุ่น

จากการรวบรวมผลงานวิจัยของเนอร์มี (Nurmi.1991) พบว่าสิ่งแวดล้อมของครอบครัวยังมีความสำคัญมากที่สุดในช่วงวัยรุ่น ถึงแม้ว่าเพื่อนและสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน กำลังเพิ่มความสำคัญในขณะที่เยาวชนเข้าสู่ความสมบูรณ์ด้านวุฒิภาวะ (Nurmi. 1991 ; citing Jurkovic & Ulrich. 1985) การศึกษาเกี่ยวกับความสำคัญของความสัมพันธ์ของพ่อแม่และบุตร ที่มีอิทธิพลในการตัดสินใจของวัยรุ่น โดย วิลค์ส (Nurmi. 1991 : citing Wilks. 1985) พบว่าเยาวชนแสวงหาคำแนะนำ และความเห็นของพ่อแม่สำหรับสิ่งที่ใช้เวลายาวนาน มีความสำคัญและการตัดสินใจที่ยุ่งยาก แต่ทว่าความเห็นและความรู้สึกของเพื่อน ยังมีความสำคัญมากกว่าในการตัดสินใจระยะสั้น และในสิ่งที่มีความสำคัญและยุ่งยากน้อยกว่า

จากข้อความรู้ต่างๆ ที่นักวิจัยหลายท่านกล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า อิทธิพลของการเรียนรู้และประสบการณ์ทางสังคม รวมทั้งอิทธิพลด้านการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีผลต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้ ในกลุ่มเด็กในสถานสงเคราะห์ จะได้รับปัจจัยส่งเสริมเหล่านี้ในระดับต่ำ โดยเฉพาะในด้านการอบรมเลี้ยงดูและการสนับสนุนจากพ่อแม่ ดังนั้นเด็กในสถานสงเคราะห์ จึงเป็นกลุ่มที่มีแนวโน้มว่า จะมีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำกว่าเด็กในครอบครัวปกติทั่วไป.

หลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต

เนอร์มี (Nurmi. 1991 : 1-59) ได้เสนอหลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตไว้ 3 ข้อ โดยสรุปจากการรวบรวมผลการวิจัยลักษณะมุ่งอนาคต ในเด็กวัยรุ่นถึงผู้ใหญ่ของนักวิจัยต่างๆ จำนวนมาก คือ

1. ลักษณะมุ่งอนาคตมีพัฒนาการอยู่ในสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณี เช่น ความคาดหวังต่างๆ ที่เป็นบรรทัดฐานและความรู้เกี่ยวกับอนาคต ซึ่งเป็นข้อกำหนดสำหรับความสนใจต่อการมุ่งอนาคต และการวางแผน

2. ความสนใจ การวางแผน และความเชื่อในเรื่องอนาคตซึ่งเกิดจากการเรียนรู้โดยการมีปฏิสัมพันธ์ในสังคมกับบุคคลอื่นๆ ไม่เพียงเฉพาะ พ่อ แม่ แต่รวมทั้งเพื่อนๆ โดยมีอิทธิพลต่อความคิดของวัยรุ่นและการวางแผนเพื่ออนาคต (Nurmi. 1991 : citing Kandel & Lesser. 1969)

3. ลักษณะมุ่งอนาคตจะดีโดยอิทธิพลขององค์ประกอบทางจิตวิทยาอื่นๆ เช่นพัฒนาการทางสติปัญญา และสังคม

หลักพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตที่เนอร์มีเขียนขึ้น ได้จากการรวบรวมผลงานวิจัยของนักวิจัยต่างๆ ได้กล่าวถึงอิทธิพลของพ่อแม่ สิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม ปฏิสัมพันธ์ทางสังคม และการอบรมเลี้ยงดู ซึ่งมีอิทธิพลต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กในครอบครัวปกติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยส่วนหนึ่งของนักวิจัยอื่นๆ ได้แก่งานวิจัยต่อไปนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2520 : 109) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับการอบรมเลี้ยงดู พบผลว่า ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงได้รับการเลี้ยงดูแบบรักมากใช้เหตุผลมาก และเมื่อถูกลงโทษจะถูกลงโทษทางจิตมากกว่าทางกาย ส่วนการเลี้ยงดูแบบควบคุมไม่มีความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคตแต่ประการใด และพบงานวิจัยที่สอดคล้องกัน คือ จากการวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน (2521) เรื่องปัจจัยทางจิตสังคมกับความสันตติภาษาไทยในเด็กชั้น ป.6 ถึงนิสิตชั้นปีที่ 2 โดยในด้านจิตลักษณะมุ่งอนาคตนั้น ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับระดับทางเศรษฐกิจและสังคม และกับการถูกอบรมเลี้ยงดู 4 แบบร่วมกัน พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตแทบจะไม่มีความสัมพันธ์กับระดับเศรษฐกิจและสังคมเลย แต่มีความสัมพันธ์ในระดับที่ยอมรับได้กับการอบรมเลี้ยงดู โดยปรากฏว่า การถูกเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผลมีความสัมพันธ์ทางบวกในระดับที่ยอมรับได้กับลักษณะมุ่งอนาคต ในทุกกลุ่มที่แยกตาม เพศ ฐานะ และระดับการศึกษา นอกจากนั้นการถูกเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุน ยังมีความสัมพันธ์ทางบวกอย่างสูงกับลักษณะมุ่งอนาคตในกลุ่มนักเรียนชั้น ป.6 และ ม.ศ.1 และ ในกลุ่มนักเรียนฐานะยากจน และงานวิจัยที่ให้ผลเช่นเดียวกัน คืองานวิจัยของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2529) เรื่องการควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชนของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทยซึ่งศึกษากับนักเรียนชั้นป.5 และ ป.6 กับนักเรียนชั้น ม.1 และ ม.2 จำนวน 1,600 คน พบว่าเด็กที่รายงานว่าถูกอบรมเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุนมาก เป็นผู้ที่มึลักษณะมุ่งอนาคตสูงด้วย และในด้านการเลี้ยงดูแบบใช้เหตุผล ส่งผลต่อลักษณะมุ่งอนาคตด้วยแต่ในระดับต่ำกว่าการเลี้ยงดูแบบรัก สนับสนุน ส่วนในด้านอิทธิพลของสื่อมวลชน ปรากฏผลว่า เด็กที่มุ่งอนาคตสูงชอบรับเนื้อหาที่มีประโยชน์จากโทรทัศน์ และสิ่งตีพิมพ์มาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ทอมมัสดอร์ฟ และคณะ (Nurmi. 1991 : 24 ; citing Trmommsdorff. et al. 1978) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการสนับสนุนของพ่อแม่กับความหวังและความกลัวในอนาคตในวัยรุ่นอายุ 11-15

ปี ชาวเยอรมันตะวันตกจำนวน 48 คน พบผลว่า เด็กวัยรุ่นที่มีประสบการณ์การสนับสนุนจากครอบครัวน้อย จะมีการมองอนาคตในแง่ดีน้อย รวมทั้งมองอนาคตด้านเศรษฐกิจและอาชีพแคบ และแยกความแตกต่างได้น้อย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของฮาลด์แมน (Haldeman. 1993) ซึ่งศึกษาถึงการวัดลักษณะมุ่งอนาคตด้วยแบบทดสอบ Cottle Circle Test (CCT) ซึ่งเป็นแบบทดสอบ Projective Technique พบว่าวัยรุ่นที่มีการมุ่งอนาคตจะมองโลกในแง่ดี มีความแน่นอนเกี่ยวกับการตัดสินใจในอาชีพ และมีความไวต่อความหวังในอนาคต นอกจากนี้ บรรยายากาศด้านความสัมพันธ์ในครอบครัว ยังส่งผลถึงพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตด้วย ซึ่งพบผลในงานวิจัยต่อไปนี้

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วณิชทานนท์ (2537 : 20-37) ได้วิจัยจิตลักษณะของนักเรียนวัยรุ่นในครอบครัวปกติ - เครียด - แดก และปัจจัยปกป้องในเด็กชั้นประถมปลาย และมีชมต้นในกรุงเทพมหานคร โดยวัดจิตลักษณะ 4 ด้าน คือ สุขภาพจิต ความเชื่ออำนาจในตน ลักษณะมุ่งอนาคต และระดับจริยธรรม และวัดพฤติกรรม 2 ด้าน พฤติกรรมก้าวร้าวและพฤติกรรมคบเพื่อนอย่างเหมาะสม และความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดา (จากครอบครัวปกติ) และวัดการได้รับการสนับสนุนจากนอกครอบครัว พบผลว่า เด็กในครอบครัวปกติ มีสุขภาพจิตดีกว่า มีความเชื่ออำนาจในตนสูงกว่า มีลักษณะมุ่งอนาคตและจริยธรรมสูงกว่า คบเพื่อนอย่างเหมาะสมมากกว่า และมีพฤติกรรมก้าวร้าวน้อยกว่าเด็กในครอบครัวแตก ส่วนเด็กในครอบครัวเครียดได้รับผลเสียมากที่สุด ส่วนปัจจัยปกป้อง คือฐานะของครอบครัวที่ดี และการมีญาติผู้ใหญ่อยู่ในครอบครัวเครียด และครอบครัวแตก ช่วยลดผลเสียต่อจิตใจ 2 ด้านของเด็ก คือความเชื่ออำนาจในตน และลักษณะมุ่งอนาคตและลดผลเสียต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กด้วย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัย เรื่องบรรยายากาศความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และการมุ่งอนาคตของวัยรุ่นของพัลคкіเนน (Pulkkinen. 1990) ซึ่งเป็นการศึกษาลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่นที่เกี่ยวข้องกับสติปัญญา ความพอใจ และแรงจูงใจ โดยการศึกษาระยะยาวตั้งแต่อายุ 8 ปี 14 ปี และ 20 ปี ในกลุ่มตัวอย่าง 115 คน พบผลว่า การมองโลกในแง่ดีเกี่ยวกับอนาคตของวัยรุ่นเมื่ออายุ 20 ปี สัมพันธ์กับความทรงจำต่างๆในด้านบวกเกี่ยวกับการได้รับการอบรมเลี้ยงดู นอกจากนี้ยังพบว่า ความกระฉ่งของแผนงานที่วัยรุ่นแสดงออกมีความสัมพันธ์กับสถานภาพการทำงาน และเงื่อนไขการทำงานของบิดามารดา รวมทั้งการที่พ่อแม่มีเวลาให้กับบุตรอย่างสม่ำเสมอ ยังสามารถใช้อธิบายรูปการณ์ทั้งหมดของลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่นอีกด้วย นอกจากนี้ยังมีผลงานวิจัยอีกส่วนที่แสดงถึงอิทธิพลของระดับชั้นทางเศรษฐกิจและสังคมว่า มีอิทธิพลต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ได้แก่ งานวิจัยต่อไปนี้

วินเซนต์ (Nurmi. 1991 : 26 ; citing Vincent. 1965) วิจัยเกี่ยวกับความคาดหวังในชีวิตในอนาคตของวัยรุ่นอายุ 14-15 ปี ชาวอเมริกันจำนวน 48 คน กับระดับชั้นทางสังคม พบว่าเด็กที่มาจากระดับชั้นทางสังคมสูง มองอนาคตได้กว้างไกลกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับเด็กที่มาจากระดับชั้นทางสังคมต่ำกว่า สอดคล้องกับการวิจัยของ โอแรนด์ และ เอลลิส ซึ่งศึกษากับวัยรุ่นชายอายุ 17-19 ปี ชาวอเมริกัน และของทิสซโควา ซึ่งศึกษากับวัยรุ่นอายุ 11-15 ปี ชาวโปแลนด์ (Nurmi. 1991 : 22-25 ; citing O'Rand and Ellli. 1974 ; Tyszkawa. 1980) ซึ่งพบผลตรงกันว่าวัยรุ่นที่มีฐานะทางสังคมสูงมองอนาคตได้กว้างไกล และวางแผนเกี่ยวกับการศึกษาและอาชีพได้มากกว่าวัยรุ่นที่มีระดับชั้นทางสังคมต่ำกว่า และนอกจากนี้ งานวิจัยของเนอร์มี เอง(Nurmi. 1987 b) ซึ่งศึกษากับวัยรุ่นอายุ 10-19 ปี ชาวฟินด์แลนด์ในเรื่องเดียวกัน ก็ให้ผลสอดคล้องกันอย่างไรก็ตาม มีงานวิจัยที่ให้ผลขัดแย้งกัน ได้แก่ งานวิจัยต่อไปนี้

จรรจา สุวรรณทัต และคณะ (2533) ได้สรุปผลการศึกษาความสามารถในการควบคุมตนเองของเด็กไทย ในแง่ความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการศึกษา การฝึกทักษะและการพัฒนาจิตลักษณะ 6 มิติ ได้แก่ การควบคุมบังคับยับยั้ง ความมั่นใจในตนเอง ความอดกลั้น ขอมรับและให้อภัย วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม และการมุ่งอนาคต พบผลในด้านจิตลักษณะ 6 มิติว่า กลุ่มนักเรียนที่มาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมต่ำ ได้คะแนนเฉลี่ยของจิตลักษณะด้านต่างๆ ทั้ง 6 มิติ สูงกว่านักเรียนที่มาจากครอบครัวฐานะทางเศรษฐกิจสังคมสูงและปานกลาง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งคณะผู้วิจัยอภิปรายว่า ผลที่ได้อาจชี้ให้เห็นว่าตัวแปรทางด้านเศรษฐกิจสังคมระดับต่ำ ที่ในอดีตมักพบว่ามีความสัมพันธ์กับลักษณะพฤติกรรมในเชิงด้อยนั้น มาในปัจจุบันกลับพบว่ามีสัมพันธ์เชิงบวกกับพฤติกรรมการควบคุมตนเองของเด็กเกิดจากการได้รับการอบรมปลูกฝังด้านการควบคุมตนเอง จากต้นแบบที่ดีของมารดาบิดาตลอดจนใช้วิธีการช่วยฝึกทักษะที่เหมาะสมของมารดาบิดาและครู ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของแลมม์ และทอมมส์ดอร์ฟ (Lamm and Trommsdorff. 1976) ซึ่งศึกษาถึงความสัมพันธ์ของเพศและระดับชั้นทางสังคมกับการมุ่งอนาคต ในวัยรุ่นชาวเยอรมันตะวันตกที่มีอายุระหว่าง 14-16 ปี พบว่า เด็กหญิงที่มีระดับชั้นทางสังคมต่ำมองอาชีพในอนาคตในแง่ดีกว่าเด็กหญิงที่มีระดับชั้นทางสังคมในระดับกลาง ส่วนเด็กชายที่มีระดับชั้นทางสังคมต่ำ แสดงออกถึงความหวังและความวิตกกังวลในด้านอาชีพ และมีการมุ่งอนาคตมากกว่าเด็กหญิงที่มีระดับชั้นทางสังคมเท่ากัน

นอกจากนี้ พูเล่ และคูนี (Nurmi. 1991 : 22 ; citing Poole and Cooney. 1987) ศึกษาการมองเหตุการณ์ในอนาคตของวัยรุ่นอายุ 14-15 ปี ชาวออสเตรเลีย 440 คน และชาวสิงคโปร์ 162 คน พบว่า วัยรุ่นที่มีระดับชั้นทางสังคมสูงมีความสนใจในการศึกษาและการท่องเที่ยวมากกว่าแต่มีความสนใจน้อยกว่าในด้านงาน เมื่อเปรียบเทียบกับวัยรุ่นที่มีระดับชั้นทางสังคมต่ำกว่าสรุป

ได้ว่าระดับชั้นทางเศรษฐกิจและสังคม อาจไม่ใช่องค์ประกอบเดียวที่ส่งผลต่อพัฒนาการของลักษณะบุคลิกภาพ ซึ่งผู้วิจัยคาดว่า เกิดจากอิทธิพลด้านการอบรมเลี้ยงดู เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ ซึ่งเห็นได้จากผลงานวิจัยดังที่กล่าวไว้ข้างต้น

พัฒนาการของลักษณะบุคลิกภาพ กับอิทธิพลของตัวแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะบุคลิกภาพสามารถเปลี่ยนแปลงได้จากอิทธิพลของตัวแบบ ซึ่งจะเห็นได้จากทฤษฎี และงานวิจัยที่จะกล่าวถึงต่อไป

ทฤษฎีที่กล่าวถึงอิทธิพลของตัวแบบอย่างชัดเจน ได้แก่ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1977 : 16-22) ซึ่งได้อธิบายแนวคิดในการเรียนรู้ทางสังคมไว้ดังนี้

✓ พฤติกรรมของบุคคล มีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม ซึ่งผู้เรียนจะเลียนแบบจากตัวแบบ และการเลียนแบบนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยการสังเกตพฤติกรรมของตัวแบบ ซึ่งรวมถึงการสังเกตการตอบสนองและปฏิกิริยาต่างๆ ของตัวแบบ สภาพแวดล้อม และผลกรรมที่เกิดขึ้นจากการกระทำของตัวแบบ คำบอกเล่าเกี่ยวกับตัวแบบ ความน่าเชื่อถือของตัวแบบ ความมีชื่อเสียงของตัวแบบ เป็นต้น ผลจากการสังเกต จะทำให้ผู้สังเกตสามารถเลียนแบบพฤติกรรมของตัวแบบ หรือเกิดพฤติกรรมใหม่ได้

พฤติกรรมของมนุษย์ที่นอกเหนือจากปฏิกิริยาสะท้อน ล้วนเป็นผลจากการเรียนรู้ มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม ความรู้นี้จะกลายเป็นความเชื่อที่มีผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดความคาดหวัง ซึ่งทำให้มนุษย์ตัดสินใจทำหรือไม่ทำพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่งเพื่อให้เกิดผลตามที่ตนปรารถนา

กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบ

แบนดูรา (Bandura. 1977 : 22-29) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการที่ซับซ้อน โดยเฉพาะในเรื่องของพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากการเลียนแบบจากตัวแบบ กระบวนการเรียนรู้จากตัวแบบนี้ อาจกล่าวได้ว่าเป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยการสังเกต(Observation Learning) ซึ่งมีองค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ

1. กระบวนการใส่ใจ (Attentional Process) บุคคลจะไม่สามารถเรียนรู้ได้เลย ถ้าขาดความใส่ใจและขาดการรับรู้พฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออก สิ่งที่มีอิทธิพลต่อกระบวนการใส่ใจได้แก่

1.1 ลักษณะของตัวแบบ ตัวแบบที่มีความเด่นชัด จดจำง่าย มีความดึงดูดใจสูง มีความซับซ้อนของพฤติกรรมน้อย จะมีโอกาสให้ผู้สังเกตสนใจได้มาก นอกจากนี้ หากพฤติกรรมที่ตัวแบบแสดงออกมา เป็นพฤติกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อผู้สังเกต ก็จะโน้มน้าวให้ผู้สังเกตใส่ใจได้มาก

1.2 ลักษณะของผู้สังเกต กระบวนการใส่ใจนี้จะขึ้นอยู่กับความสามารถในด้านการสังเกต การรับรู้ การรวบรวม และตีความจากพฤติกรรมของตัวแบบ รวมทั้งความตื่นตัวในการใส่ใจพฤติกรรมของตัวแบบนั้น

2. กระบวนการเก็บจำ (Retentinal Process) ในการเรียนรู้โดยการสังเกต บุคคลไม่สามารถจะเรียนรู้ได้มาก ถ้าปราศจากการเก็บจำ เพราะกระบวนการการเก็บจำ เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของตัวแบบไว้ทุกครั้ง การเก็บจำจะกระทำในรูปสัญลักษณ์ (Symbolic Coding) ซึ่งจะช่วยให้จำพฤติกรรมของตัวแบบได้ แม้จะได้เห็นตัวแบบในช่วงระยะเวลาสั้นก็ตาม โดยการสร้างสัญลักษณ์กระทำได้ 2 ลักษณะคือ มโนภาพและภาษา การเลียนแบบอาจเกิดขึ้นจากการทำตามแบบทันที หรืออาจจะเกิดขึ้น หลังจากสังเกตตัวแบบไปแล้วระยะหนึ่ง

3. กระบวนการแสดงออก (Motor Reproduction Process) เป็นกระบวนการที่ผู้สังเกตคัดแปลงสัญลักษณ์ที่เก็บไว้ในรูปของความจำ มาเป็นการกระทำหรือการแสดงออกที่เหมาะสม โดยการใช้กลไกของความคิด

4. กระบวนการจูงใจ (Motivation Process) เป็นกระบวนการที่จะช่วยให้การแสดงออกของผู้สังเกตอยู่ต่อไป โดยการให้แรงเสริม การให้แรงเสริมนี้อาจจะทำให้เมื่อผู้สังเกตสามารถแสดงพฤติกรรมที่ต้องการให้เรียนรู้ได้ถูกต้อง

✓ นอกจากนี้ แบนดูรามีความเห็นว่า ในการเรียนรู้ของเด็กโดยวิธีการสังเกต เป็นการให้ความรู้กับเด็ก เพื่อช่วยให้เขาตัดสินใจว่า พฤติกรรมที่สังเกตหรือได้ยินนั้น อาจจะช่วยเหลือหรือขัดขวางเขา ในการบรรลุถึงซึ่งความต้องการบางอย่างในอนาคต ซึ่งความรู้นี้จะถูกเก็บจำในรูปของสัญลักษณ์ภายในสมอง สำหรับใช้ในการอ้างอิงในอนาคตต่อไป จากการทดลองของแบนดูราพบว่า ตัวแบบที่เด็กยึดถือ จะมีแนวทางคงต่อไปนี้ (ดวงเดือน ศาสตรภักดิ์, 2535 : 386-390)

(1) ตัวแบบที่เด็กชอบเลียนแบบนั้นจะมาจากบุคคลที่มีชื่อเสียง มากกว่าบุคคลที่ไม่มีชื่อเสียง

(2) ตัวแบบที่เด็กชอบเลียนแบบนั้นจะมาจากบุคคลที่เป็นเพศเดียวกันกับเด็ก มากกว่าจะเป็นเพศตรงข้าม

(3) ตัวแบบซึ่งได้รับรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน เช่น เงิน ชื่อเสียง สถานภาพทางเศรษฐกิจสูง จะถูกเลียนแบบมากกว่าตัวแบบซึ่งไม่ได้รับรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน

(4) บุคคลผู้ซึ่งถูกลงโทษ พฤติกรรมของเขามีแนวโน้มที่จะไม่ถูกนำมาเลียนแบบ

(5) เด็กจะได้รับอิทธิพลจากตัวแบบที่เขามองเห็นว่า มีความคล้ายคลึงกับเขา เช่นอายุ หรือสถานภาพทางสังคม มากกว่าตัวแบบที่เขาเห็นว่ามีความแตกต่างจากตัวเขามาก

งานวิจัยที่สนับสนุนทฤษฎีของแบนดูรา คือ งานวิจัยของ แบนดูรา และมิสเชล (Pervin, 1989 : 399-400 ; citing Bandura and Mischel .1965) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมอดได้รือได้ของเด็ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และมุ่งอนาคตต่ำ โดยมีตัวแบบ โดยการทดลองให้เด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำได้รับตัวแบบที่แสดงการตัดสินใจที่ตรงกันข้ามกับนิสัยของเด็กที่ถูกทดลอง ในการตัดสินใจเลือกรางวัลที่มีคุณค่าระดับกลางซึ่งจะได้รับทันที กับรางวัลที่มีคุณค่าสูงกว่า แต่ต้องรอคอย โดยใช้เงื่อนไขการทดลอง 3 แบบ ได้แก่ 1) ตัวแบบผู้ใหญ่ 2) ตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (ข้อเขียน) 3) ไม่มีตัวแบบ ในการทดลองเงื่อนไขตัวแบบผู้ใหญ่ เด็กแต่ละคนถูกจัดให้สังเกตตัวแบบผู้ใหญ่ ซึ่งแสดงการตัดสินใจที่ตรงข้ามกับตน โดยเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงจะได้พบกับผู้ใหญ่ที่ตัดสินใจที่จะรับรางวัลทันที โดยตัวแบบจะอธิบายการตัดสินใจของเขาให้เด็กรู้และชี้ให้เห็นว่า การรอคอยเป็นการเสียประโยชน์โดยใช้เหตุ ส่วนเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ถูกจัดให้สังเกตตัวแบบผู้ใหญ่ซึ่งเลือกการรอรางวัลที่มีคุณค่าสูง และให้ความเห็นเกี่ยวกับผลดีของการรอ ในเงื่อนไขตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ (ข้อเขียน) เด็กถูกจัดให้อ่านเหตุผลที่เขียนไว้เป็นถ้อยคำ เกี่ยวกับพฤติกรรมที่ตรงกันข้ามกับลักษณะนิสัยของเด็กเช่นเดียวกับเงื่อนไขตัวแบบผู้ใหญ่ ในเงื่อนไขที่ไม่มีตัวแบบเด็กถูกจัดให้ตัดสินใจเลือกรางวัล โดยปราศจากอิทธิพลของตัวแบบ ผลการทดลองพบว่าเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมพอใจในรางวัลที่มีค่าระดับกลางที่ได้รับทันที ในเงื่อนไขการทดลองทั้ง 3 แบบอย่างมีนัยสำคัญ โดยตัวแบบผู้ใหญ่ให้ผลสูงสุด ส่วนเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ ที่ได้รับตัวแบบการรอรางวัล พบมีนัยสำคัญในพฤติกรรมการเลือกการรอรางวัล แต่ไม่พบมีนัยสำคัญของความแตกต่างของผลที่เกิดขึ้นของตัวแบบผู้ใหญ่ และตัวแบบที่เป็นสัญลักษณ์ และพบผลที่คงที่ในการทดสอบซ้ำใน 4-5 สัปดาห์ถัดมา

ส่วนงานวิจัยในประเทศไทย ในด้านอิทธิพลของตัวแบบที่ให้ผลสอดคล้องกัน คือ งานวิจัยของดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจณปัจจนิก (2520 : 193-195) ซึ่งได้ศึกษาเรื่องจริยธรรมของเยาวชนไทย ในการวิจัยนี้ได้ศึกษาในด้านความสัมพันธ์ของตัวแปรต่างๆ กับระดับจริยธรรม พบผลในด้านความสัมพันธ์ของระดับจริยธรรมกับลักษณะมุ่งอนาคตโดยการทดลองเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวแบบ พบว่าผู้ที่มีจริยธรรมต่ำ ถ้ามุ่งอนาคตสูง จะโกงมากกว่า ผู้ที่มุ่งอนาคตต่ำในสภาวะที่มีตัวแบบ ส่วนในหมู่ผู้ที่มีจริยธรรมสูงนั้น ผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำด้วย

ไกลมากกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ทั้งในสถานะที่ไม่มีตัวแบบ และสถานะที่มีตัวแบบเป็น ส่วนมาก และได้สรุปว่า ลักษณะมุ่งอนาคต มีความสัมพันธ์ทางบวกกับทัศนคติเชิงจริยธรรมที่เชื่อกันได้สูงนอกจากนี้ มีผลงานวิจัยที่แสดงถึงอิทธิพลด้านอื่นๆ ที่ส่งผลต่อการพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตด้วยได้แก่งานวิจัยต่อไปนี้

วิทท์ (Witt, 1990 : 437-446) ได้ศึกษาลักษณะการอดได้รอได้ (ลักษณะมุ่งอนาคต) และความเชื่ออำนาจในตนกับกลุ่มนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้งชายและหญิง รวม 133 คน โดยศึกษาจากความพอใจและความผูกพันกับมหาวิทยาลัย ผลที่พบในด้านการมุ่งอนาคตชี้ว่า การอดได้รอได้ มีความสัมพันธ์ในทางบวกกับความพอใจและความผูกพันกับมหาวิทยาลัย

ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ (2534) ได้ศึกษาลักษณะทางจิตสังคมเพื่อป้องกันพฤติกรรม ทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น ในนักศึกษาชายวิทยาลัยอาชีวศึกษาอายุ 13-23 ปี จำนวน 250 คน โดยใช้แบบสอบถาม โดยศึกษาจิตลักษณะ 4 ด้านคือ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม การมุ่งอนาคต สุขภาพจิต และทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท พบผลในด้านจิตลักษณะมุ่งอนาคต คือ ลักษณะการมุ่งอนาคตของนักศึกษาชาย มีความสัมพันธ์กับทัศนคติต่อการทะเลาะวิวาท การรับรู้ บรรยากาศแบบประชาธิปไตยระหว่างอาจารย์ และนักศึกษา ลักษณะการคบเพื่อนอย่างเหมาะสม สุขภาพจิต และการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมในชั้นสูงมากกว่านักศึกษาที่มีการมุ่งอนาคตต่ำ ทั้งใน นักศึกษารวมทั้งหมดและกลุ่มย่อยหลายกลุ่ม

สุรพงษ์ ชูเดช (2534) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัย กับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิตในชั้นปีที่ 3-4 ของมหาวิทยาลัย 2 แห่ง รวม 273 คน โดยใช้แบบสอบถามและแบบวัดต่างๆ โดยจิตลักษณะที่ศึกษาได้แก่ การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรม ลักษณะมุ่งอนาคต และเอกลักษณ์แห่งอีโก้ พบผลที่สัมพันธ์กับจิตลักษณะคือ นิสิตที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์ และสังคมมากเป็นผู้ที่มีเอกลักษณ์แห่งอีโก้สูงกว่าผู้ที่เรียนวิชาที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์และสังคมน้อย และในหมู่นิสิตที่เรียนวิชาที่ให้ความสำคัญแก่มนุษย์และสังคมมากนี้ ถ้ามีผลการเรียนดีด้วยจะเป็นผู้ที่มีการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมสูง และมีลักษณะมุ่งอนาคตมาก และ ผลนี้พบในกลุ่มนิสิตที่ครอบครัวมีระดับเศรษฐกิจสังคมต่ำอย่างชัดเจนกว่านิสิตประเภทอื่นๆ

สุพจน์ พันธนิยะ (2535) ได้ศึกษาเรื่องการส่งเสริมการอ่านโดยใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยศึกษากับนักเรียนชั้น ป.5-6 จำนวน 60 คน เปรียบเทียบพฤติกรรมรักการอ่านในกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ โดยนำเสนอตัวแบบที่แตกต่างกัน 3 แบบ คือ ตัวแบบการดูหนัง ประวัติ ตัวแบบบทความชีวประวัติ และตัวแบบชีวประวัติบรรยาย พบผลในด้านตัวแปร ลักษณะมุ่งอนาคต คือ นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง มีพฤติกรรมรักการอ่านสูงกว่านักเรียน

ที่มีระดับมุ่งอนาคตอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนปฏิสัมพันธ์ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคตกับตัวแบบ 3 ลักษณะ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

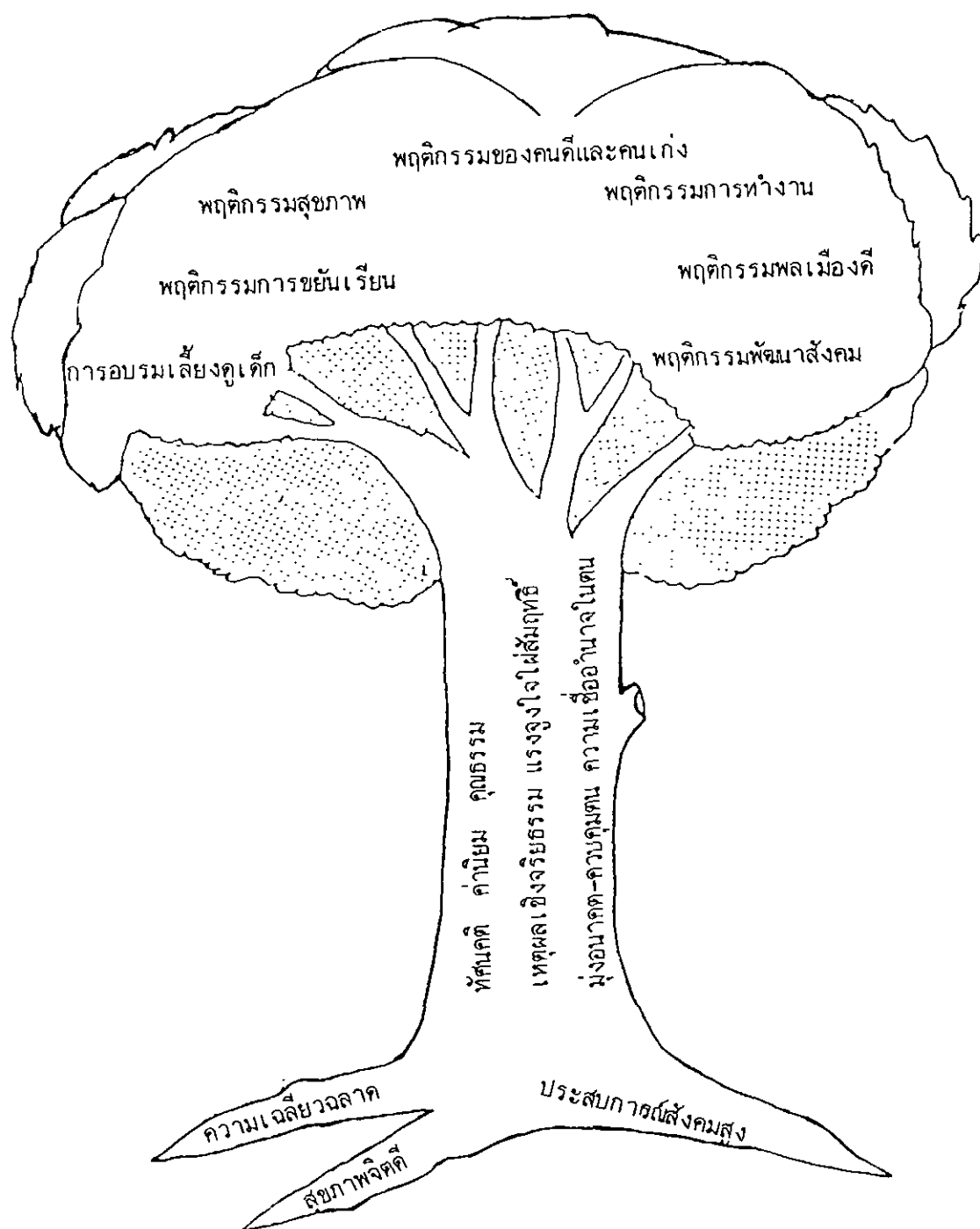
จากผลงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต กับอิทธิพลด้านต่างๆ ที่รวบรวมไว้ข้างต้น สรุปได้ว่า รูปแบบของพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตมีความแตกต่างกัน ขึ้นกับองค์ประกอบในด้านการเจริญเติบโตของบุคคล คือ พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงของอายุ ซึ่งได้ผลแตกต่างกันบ้างตามเชื้อชาติ ซึ่งน่าจะมีอิทธิพลอื่นๆ เข้ามาเกี่ยวข้องร่วมด้วย ซึ่งยังไม่พบงานวิจัยสนับสนุนส่วนอิทธิพลอื่นๆ ที่มีผลต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดู ลักษณะความสัมพันธ์ในครอบครัว อิทธิพลด้านสิ่งแวดล้อมและสังคม เช่น รางวัลและตัวแบบต่างๆ โดยเฉพาะอิทธิพลของตัวแบบจะเห็นได้ว่ามีอิทธิพลเหนือจิตใจมากกว่าลักษณะนิสัยเดิมของผู้ถูกทดลอง ซึ่งจากผลงานวิจัยต่างๆ เหล่านี้ สามารถนำมาใช้เป็นประโยชน์ ในการส่งเสริมพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตแก่เด็กที่กำลังเจริญเติบโตในครอบครัว ตลอดจนสถานเลี้ยงดูเด็กต่างๆ ได้ ซึ่งในงานวิจัยนี้ สนใจที่จะทำการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต แก่เด็กในสถานสงเคราะห์ ของกรมประชาสงเคราะห์ ด้วยการฝึกการมุ่งอนาคตในด้านการศึกษาและอาชีพ มีการเสนอตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงและได้รับความสำเร็จตามเป้าหมาย แบบแผนการฝึกสร้างขึ้นจากแนวคิดและหลักการในการฝึกการมุ่งอนาคต ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530) และใช้กรอบแนวคิดของ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม เป็นกรอบในการวิจัย โดยลักษณะมุ่งอนาคต เป็นจิตลักษณะ ใน 8 ประการ ในทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ที่จะกล่าวถึงดังต่อไปนี้

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538) ได้เสนอทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ซึ่งเกิดจากการประมวลผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาสาเหตุ ของพฤติกรรมประเภทต่างๆ ของคนไทยทั้งเด็กและผู้ใหญ่อายุตั้งแต่ 6-60 ปี จำนวนหลายสิบเรื่อง เป็นคนไทยที่ถูกศึกษารวมหลายพันคน ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด โดยทฤษฎีต้นไม้ไม่ได้แสดงถึงสาเหตุของพฤติกรรม ของคนดีและคนเก่ง โดยแสดงความสัมพันธ์ในเชิงสาเหตุและผล ระหว่างจิตลักษณะ 8 ด้าน กับพฤติกรรมประเภทต่างๆ

ลักษณะของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรมมี 3 ส่วนคือ (ดูภาพประกอบ 1 หน้า 29)

ภาพประกอบ 1 ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม แสดงจิตลักษณะพื้นฐาน และองค์ประกอบทางจิตใจ
ของพฤติกรรมทางจริยธรรม

1. ส่วนที่เป็นดอกและผลไม้ของต้นไม้
2. ส่วนลำต้น
3. ส่วนที่เป็นรากแก้ว

ในส่วนแรก คือดอกและผลไม้ บนต้น แสดงถึงพฤติกรรมการทำงานดี ละเว้นชั่ว และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็งเพื่อส่วนรวม ซึ่งเป็นพฤติกรรมประเภทต่างๆ ที่รวมกันเข้าเป็นพฤติกรรมของพลเมืองดี พฤติกรรมที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศ และพฤติกรรมการทำงานอย่างขยันขันแข็ง ผลที่ออกมาเป็นพฤติกรรมต่างๆ ที่น่าปรารถนา มีสาเหตุอยู่ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นลำต้น และส่วนที่เป็นราก

ส่วนที่สอง สาเหตุทางจิตใจที่เป็นส่วนลำต้นของต้นไม้ อันประกอบด้วยจิตลักษณะ 5 ด้านคือ (1) เหตุผลเชิงจริยธรรม (2) ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง (3) ความเชื่ออำนาจในตน (4) แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ และ (5) ทศนคติ คุณธรรม และค่านิยม (ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมนั้นๆ หรือสถานการณ์นั้น) ถ้าต้องการที่จะเข้าใจ อธิบาย และพัฒนาพฤติกรรมชนิดใด จะต้องใช้จิตลักษณะบางด้าน หรือทั้ง 5 ด้านนี้ประกอบกันจึงจะได้ผลดีที่สุด

ส่วนที่สาม ของต้นไม้จริยธรรมคือ รากแก้ว ซึ่งเป็นจิตลักษณะกลุ่มที่สอง มี 3 ด้าน คือ (1) สถิติปัญญา (2) สุขภาพจิต (3) ประสบการณ์ทางสังคม จิตลักษณะทั้งสามนี้อาจใช้เป็นสาเหตุของการพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ก็ได้ กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีจิตลักษณะพื้นฐานทางจิตใจ 3 ด้าน ในปริมาณที่สูงเหมาะสมกับอายุ จึงจะเป็นผู้ที่มีความพร้อมที่จะพัฒนาจิตลักษณะทั้ง 5 ประการที่ลำต้นของต้นไม้ โดยที่จิตลักษณะทั้ง 5 ประการนี้ จะพัฒนาไปเองโดยอัตโนมัติ ถ้าบุคคลมีความพร้อมทางจิตใจทั้ง 3 ด้านดังกล่าว และอยู่ในสภาพแวดล้อมทางบ้าน ทางโรงเรียน และทางสังคมเหมาะสม นอกจากนั้นบุคคลยังมีความพร้อมที่จะรับการพัฒนาจิตลักษณะบางประการใน 5 ด้านนี้โดยวิธีการอื่นๆ ด้วย ฉะนั้นจิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการ จึงเป็นสาเหตุของสาเหตุ ของพฤติกรรมของคนดีและของคนเก่งนั่นเอง นอกจากนี้ จิตลักษณะพื้นฐาน 3 ประการที่รากแก้วนี้ อาจเป็นสาเหตุร่วมกับจิตลักษณะ 5 ประการที่ลำต้น เพื่อใช้อธิบายทำนาย และพัฒนาพฤติกรรมดังกล่าวมาแล้วด้วย (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 1-3)

ประโยชน์ของทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม

1. ประโยชน์ทางด้านวิชาการ ทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีประโยชน์ทั้งในด้านการเรียนการสอน และการวิจัยในประเทศไทย
2. ประโยชน์ทางด้านการประยุกต์ใช้ มีหน่วยงานที่สำคัญระดับชาติหลายหน่วยงานที่ได้นำทฤษฎีต้นไม้จริยธรรม ไปใช้ในเชิงของการปฏิบัติ เช่นการพิจารณาวางแผนนโยบายการ

พัฒนาบุคคลและสังคมไทย การกำหนดหลักสูตรการฝึกอบรม การวิจัยประเมินผล การพัฒนา
ต่างๆ เป็นต้น (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 9-16)

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมกำหนดสิ่งที่ต้องพัฒนาในบุคคล

วิธีการใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม เป็นเครื่องกำหนดสิ่งที่ต้องพัฒนาในบุคคลนั้นทำ
ได้ 4 ประการดังนี้

1. ใช้ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมเป็นกรอบในการกำหนดลักษณะทางจิตใจ และพฤติกรรม
ที่จำเป็นสำหรับคนดีและคนเก่ง คือควรมีลักษณะทั้งหมด 9 ประการ (จิตลักษณะ 8 ประการ และ
พฤติกรรมต่างๆ) ถ้าพัฒนาจิตลักษณะเหล่านี้แล้ว ส่วนใหญ่จะเกิดผลต่อพฤติกรรมหลายด้านใน
หลายกาลเทศะ ทฤษฎีนี้จึงชี้ทางลัดโดยตรงในการพัฒนาบุคคลนั่นเอง

2. การกำหนดจิตลักษณะที่บกพร่องที่ควรพัฒนา เมื่อทราบว่าคนดีและคนเก่งต้องมีจิต
ลักษณะ 8 ประการ เพื่อการเกิดพฤติกรรมที่น่าปรารถนาแล้ว ก็นำเยาวชนหรือผู้ใหญ่ที่ควรรับ
การพัฒนามาพิจารณา โดยทำการวิจัยแบบตรวจอาการ ว่าเขาเหล่านั้นเดิมมีจิตลักษณะใดบ้างที่
เหมาะสมอยู่แล้ว และมีลักษณะใดบ้างที่มีน้อยใน 8 ประการดังกล่าว จะช่วยให้ทราบว่า สมควร
พัฒนาจิตลักษณะใดบ้างในคนที่จะมารับการพัฒนา

3. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม จะช่วยให้ทราบว่า ควรพัฒนาจิตลักษณะใดก่อน ตามทฤษฎี
ต้นไม้อจริยธรรมนั้น จุดเริ่มต้นของการพัฒนาคนให้เป็นคนดีและคนเก่ง คือการเริ่มที่รากของต้นไม้
คือ สติปัญญา ประสพการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิต ซึ่งเป็นสาเหตุของการที่จิตลักษณะอีก
5 ประการที่ลำต้นจะพัฒนาไปได้ และทำให้เกิดพฤติกรรมที่น่าปรารถนาอย่างสม่ำเสมอในที่สุด

4. ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม จะช่วยบอกว่า ผู้ที่เข้ารับการพัฒนานั้น ควรมีความพร้อม
ทางจิตใจกี่ด้าน อะไรบ้างการพัฒนาจึงจะให้ผลได้อย่างจริงจัง ตามปกติแล้ว การพัฒนาจิตใจหรือ
พฤติกรรมของมนุษย์ มักทำกันทีละด้าน เช่นการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในข้าราชการใหม่ การ
พัฒนาแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ในเด็กโต (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 52-62) และจิตลักษณะที่
ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2538 : 57 , 165) เห็นว่า เป็นจิตลักษณะที่สำคัญที่ควรพัฒนาในช่วง
ก่อนวัยรุ่นและวัยรุ่น คือลักษณะมุ่งอนาคต นอกเหนือจากการพัฒนาความเชื่อและทัศนคติที่
เหมาะสม ซึ่งทำกันอยู่แต่เดิม

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรมกับเด็กในสถานสงเคราะห์

ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม ได้กำหนดจุดเริ่มต้นของการพัฒนาคน ให้เป็นคนดีและคนเก่ง
คือการเริ่มที่รากของต้นไม้ ได้แก่ จิตลักษณะกลุ่ม สติปัญญา สุขภาพจิต และประสพการณ์ทาง

สังคม ซึ่งเป็นสาเหตุของการที่จิตลักษณะอีก 5 ประการจะพัฒนาไปได้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 58-59) แต่การส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ประสบการณ์ทางสังคม และสุขภาพจิตดังกล่าวนั้น ต้องอาศัยปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมในการอบรมเลี้ยงดู วิธีการให้การอบรมด้านการศึกษา และระยะเวลาเป็นสำคัญ ดังนั้นในงานวิจัยนี้จึงกำหนดจิตลักษณะที่จะพัฒนาแก่เด็กในสถานสงเคราะห์ ในส่วนลำดับขั้นของต้นไม้ คือ ลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพึ่งตนเองของเด็กกลุ่มนี้เมื่อพ้นจากการสงเคราะห์แล้ว โดยทำการศึกษาและควบคุมจิตลักษณะรวม 3 ประการ คือ สติปัญญา สุขภาพจิต ประสบการณ์ทางสังคม ซึ่งอาจรวมเอาลักษณะมุ่งอนาคต (1) ร่วมด้วย (ดังกล่าวไว้ในขอบเขตของการศึกษา ในบทที่ 1) ซึ่งเป็นจิตลักษณะเดิมที่อาจมีระดับแตกต่างกันในเด็กแต่ละคน เพื่อลดความคลาดเคลื่อนของผลการทดลอง โดยนำคะแนนที่ได้จากการวัดจิตลักษณะทั้ง 3 ประการ (หรืออาจเป็น 4 ประการ) มาวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

สติปัญญา เป็นจิตลักษณะประการหนึ่งที่สำคัญยิ่งของบุคคล มีผู้ให้ความหมายของสติปัญญาไว้หลายความหมายเช่น

เวกสเลอร์ (Wechsler. 1958 : 7) กล่าวว่า สติปัญญา เป็นความสามารถของบุคคลในการจัดกิจกรรมต่างๆ อย่างมีจุดหมาย คิดหาเหตุผล และสามารถปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพ

ฟรีแมน (กมลรัตน์ หล้าสุวรรณ. 2528 : 48 ; อ้างอิงมาจาก Freeman. 1962) กล่าวว่า สติปัญญาหมายถึงความสามารถในการเรียนรู้ ความสามารถในการคิดเกี่ยวกับนามธรรม และความสามารถในการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อม

คิมเบิล (อารี เพชรสุต. 2528 : 203-204 ; อ้างอิงมาจาก Kimble. 1961) กล่าวว่า สติปัญญา คือผลงานของความสามารถ 5 อย่าง คือ

1. ความสามารถในการใช้กระบวนการที่เกี่ยวข้องกับสัญลักษณ์ (Symbol)
2. ความสามารถในการคิดหาเหตุผล
3. ความสามารถในการวางแผนเป้าหมายในการกระทำ
4. ความสามารถในการปฏิบัติอย่างได้ผลต่อสิ่งแวดล้อม
5. ความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และปรับสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมกับตนเอง

สรุปได้ว่า สติปัญญา เป็นความสามารถของบุคคลที่จะคิดหาเหตุผล ปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม และวางแผนเป้าหมายในการกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์

เพียเจต์ (ควงเดือน ศาสตรภัทร. 2535 : 270-308) ได้แบ่งพัฒนาการทางสติปัญญาออกเป็น 4 ขั้น คือ

1. ขั้นประสาทสัมผัสและการเคลื่อนไหว (อายุแรกเกิด-2 ปี)
2. ขั้นคิดก่อนปฏิบัติการ (อายุ 2-7 ปี)
3. ขั้นปฏิบัติด้วยรูปธรรม (อายุ 7-11 ปี)
4. ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม (อายุ 11-15 ปี)

ในความเห็นของเพียเจต์ การเจริญเติบโตทางสติปัญญา เป็นพื้นฐานสำหรับพัฒนาการรู้การคิด

เพียเจต์ (พรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์. 2530 : 49) กำหนดหลักของพัฒนาการของสติปัญญาไว้ 3 หัวข้อ คือ

1. พัฒนาการของเด็กเป็นไปตามระดับวุฒิภาวะ (Maturation) เป็นกระบวนการที่แน่นอน
2. พัฒนาการของเด็กเป็นไปตามการสะสมการเรียนรู้ (Learning) ที่ได้จากประสบการณ์กับสิ่งแวดล้อม และการปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมของเขา
3. พัฒนาการของเด็กเกิดขึ้นจากการผสมผสานระหว่างทฤษฎีวิวุฒิภาวะ (Maturational Theory และทฤษฎีการเรียนรู้ (Learning Theory)

จากทฤษฎีของเพียเจต์ สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาพัฒนาสูงขึ้นตามอายุ วุฒิภาวะ ประสบการณ์ทางสังคม และสิ่งแวดล้อม

แต่จากการศึกษาวิจัยพัฒนาการทางสติปัญญาในเด็กไทย ผลการศึกษาส่วนใหญ่พบว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไทย ช้ากว่าเด็กสวิสเซอร์แลนด์ที่เพียเจต์ศึกษา ดังผลงานวิจัยต่อไปนี้

ออปเปอร์ (สมเกียรติ ทิพยทัศน์. 2522 : 19 ; อ้างอิงจาก Oppen. 1971) ได้ศึกษาพัฒนาการของเด็กในแถบเอเชีย โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กไทยในสังคมเมือง และชนบท โดยแยกเป็น 2 กลุ่ม กลุ่มแรกมีระดับอายุ 6-11 ปี เป็นเด็กในเมือง 50 คน ชนบท 54 คน เพื่อศึกษาความคิดด้านการปฏิบัติการด้วยรูปธรรม อีกกลุ่มหนึ่งมีระดับอายุ 6-16 ปี เป็นเด็กในเมือง 91 คน ชนบท 86 คน เพื่อศึกษาความคิดด้านการปฏิบัติการด้วยนามธรรม พบว่าในด้านความคิดด้านการปฏิบัติการด้วยรูปธรรม พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไทยมีลักษณะเช่นเดียวกับเด็กยุโรป อเมริกัน และชาติอื่นๆ แต่เด็กไทยในสังคมเมืองและชนบท ล้าหลังกว่าเด็กสวิสที่เพียเจต์ศึกษาไว้

ประมาณ 1-2 ปี ตามลำดับ ส่วนทางด้านความคิดปฏิบัติการด้วยนามธรรมนั้น พบว่าเด็กไทยทั้งในเมืองและชนบท เข้าถึงขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม เมื่ออายุประมาณ 16 ปี ซึ่งถ้าหลังเด็กสวิสถึง 5 ปี ซึ่งต่อมาเป็นผู้ศึกษาพัฒนาการของสติปัญญาของเด็กไทย ด้วยการทดลองตามแนวทฤษฎีของเพียเจต์ ก็ให้ผลสอดคล้องกัน ดังผลงานวิจัยต่อไปนี้

วิรัช จาปนอม (2520 : 53) ศึกษาเปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรม ของนักเรียนระดับอายุ 13-15 ปี ในกรุงเทพมหานครและชนบท พบผลในด้านพัฒนาการทางการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ จากการทดสอบความสมมูลย์ของงาน ผลที่ได้คือ กลุ่มตัวอย่างอายุ 13 ปี มีเพียงร้อยละ 20 เท่านั้นที่สามารถใช้เหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ได้ถูกต้องสมบูรณ์ และกลุ่มตัวอย่างอายุ 15 ปี มีจำนวน 43.33 % สามารถให้คำตอบที่ถูกต้องตามหลักตรรกศาสตร์

สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ (2522 : 59) ศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กในเมืองและชนบท ในเรื่องความคิดในขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม และสังกัดด้านความน่าจะเป็น พบผลว่าพัฒนาการทางความคิดด้านการนำมารวมกันของเด็กในเมืองและชนบท เพิ่มขึ้นตามระดับอายุ ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดตามทฤษฎีของเพียเจต์ โดยสรุปว่า เด็กในเมืองมีความคิดด้านการนำมารวมกัน ถึงขั้นนามธรรมตั้งแต่อายุ 13-14 ปี ส่วนเด็กในชนบทได้ผลสรุปว่า มีความคิดด้านการนำมารวมกันถึงขั้นนามธรรมตั้งแต่ระดับอายุ 14-15 ปี แสดงให้เห็นว่าเด็กไทยในเมืองและชนบทมีพัฒนาการทางความคิดในระดับนี้ช้ากว่าเด็กสวิส 1-2 ปี ตามลำดับ

การุณี วัฒนชัย (2529 : 75) ศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และความสนใจทางวิทยาศาสตร์ ต่างกันจากโรงเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และความสนใจทางวิทยาศาสตร์ต่างกัน จากโรงเรียนมัธยมศึกษา ที่มีความพร้อมในการสอนทางวิทยาศาสตร์สูง ในเขตการศึกษาที่ 10 ปีการศึกษา 2527 (ซึ่งเมื่อเทียบกับเกณฑ์อายุของการศึกษาของเด็กไทย เด็กชั้น ม.3 จะมีอายุระหว่าง 13-15 ปี) พบผลว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีพัฒนาการทางสติปัญญา ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมเพียงร้อยละ 14.43 เท่านั้น

ส่วนการศึกษาที่ให้ผลว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไทยเมื่อเทียบกับอายุ เป็นไปตามทฤษฎีของเพียเจต์ ก็การศึกษาของสุรินทร์ ผลกล้วย (2524 : 56) ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบการพัฒนาการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ ในขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของเด็กไทยในเมืองและชนบท ได้สรุปผลพัฒนาการด้านการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้คะแนนเฉลี่ยสูงกว่าร้อยละ 75 ของคะแนนเต็ม

พบว่าเด็กสังคมในเมือง มีการคิดให้เหตุผลทางตรรกศาสตร์ ถึงขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม ในเด็กระดับอายุตั้งแต่ 11-12 ปี

จากผลการศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ว่า พัฒนาการทางสติปัญญาของเด็กไทย มีลักษณะเช่นเดียวกับเด็กยุโรปตามทฤษฎีของเพียเจต์ แต่ระดับขั้นของพัฒนาการเมื่อเทียบกับอายุของเด็กไทยช้ากว่าเด็กสวิสเซอร์แลนด์ที่เพียเจต์ศึกษา ทั้งในขั้นปฏิบัติการด้วยรูปธรรม และขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม ดังผลงานวิจัยที่รวบรวมไว้ข้างต้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ ทำการศึกษาผลของการฝึกการมุ่งอนาคตในเด็กไทยของสถานสงเคราะห์เด็ก ของกรมประชาสงเคราะห์ ในกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 9-12 ปี) กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) และวัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15-18 ปี) ซึ่งกำลังอยู่ในระหว่างมีการพัฒนาการทางสติปัญญา โดยเริ่มเข้าสู่ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15-18 ปี) ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงคาดว่าเด็กกลุ่มอายุสูงสุด น่าจะได้รับผลจากการฝึกการมุ่งอนาคตสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มอายุน้อยกว่าตามลำดับ คือ วัยรุ่นตอนต้น (อายุ 12-15 ปี) และวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 9-12 ปี)

พัฒนาการด้านสติปัญญากับลักษณะมุ่งอนาคตของวัยรุ่น

เนอร์มี (Nurmi. 1991) ได้เขียนถึงพัฒนาการทางสติปัญญา ที่มีอิทธิพลต่อการวางแผนของวัยรุ่นเพื่ออนาคต ซึ่งสรุปจากการรวบรวมงานวิจัย คือ

1. การปฏิบัติที่เป็นระเบียบที่ได้รับในระหว่างวัยรุ่นตอนต้น ทำให้บุคคลนั้นสามารถกำหนดสมมติฐาน ซึ่งตรงข้ามต่อความเป็นจริง และความคิดเพื่อค้นหากระบวนการที่เป็นไปได้หลาย ๆ ทางของการกระทำ (Nurmi. 1991 : citing Elkind. 1980) ความสามารถนี้คือ ความคาดหวังเพื่อช่วยวัยรุ่นกำหนดเป้าหมายของอนาคต ที่พวกเขาไม่สามารถทำให้เป็นจริงในทันที และเป็นการสร้างทางเลือกของแผนการกระทำในใจของเขา (Nurmi. 1991 : citing Blasi & Hoeffel. 1974)

2. การปฏิบัติที่เป็นระเบียบที่ได้รับ ยังคงเพิ่มความสามารถของคน ต่อความคิดและทัศนคติของตนเอง ซึ่งคือ ผลสะท้อนกลับในการเพิ่มระดับสติปัญญาที่กว้างขึ้น (Nurmi. 1991 : citing Keating. 1980) ทักษะทางสติปัญญาที่เพิ่มขึ้นเหล่านี้มีความสำคัญ โดยเฉพาะในสถานการณ์ซึ่งทำให้คนเกิดปัญหาในการทำให้เป้าหมายเฉพาะสัมฤทธิ์ผล จากการศึกษาของ พี และ ฮาวกินส์ (Nurmi. 1991 : citing Pea & Hawkins. 1987) แสดงถึงเด็กอายุ 11-12 ปี ได้ประยุกต์การตัดสินใจการวางแผนที่กว้างขึ้น เปรียบเทียบกับเด็กอายุ 8-9 ปี

3. การปฏิบัติที่เป็นระเบียบ ทำให้คนอายุน้อยมีความสามารถต่อการสร้างทัศนคติเกี่ยวกับผู้อื่นดีขึ้น

จากทฤษฎีและข้อความรู้ที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า ระดับสติปัญญาเพิ่มขึ้นตามอายุ และสัมพันธ์กับการวางเป้าหมาย และการทำให้เป้าหมายสัมฤทธิ์ผล

สุขภาพจิตกับลักษณะมุ่งอนาคต

มีผู้ให้ความหมายของสุขภาพจิตไว้หลายความหมาย เช่น

ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2524 : 79) ให้ความหมายของ สุขภาพจิตว่า หมายถึงความรู้สึกทุกข้อใจอันเนื่องมาจากปัญหาทางจิต และทางกายร่วมกัน ปัญหาทางจิต หมายถึงความวิตกกังวลอันประกอบด้วยความกลัวในเรื่องต่างๆ โดยปราศจากเหตุผลอันสมควร ความกลัวใจ ความโกรธง่าย ตื่นเต้นง่าย ขาดสมาธิ ขาดความกล้าและกลัวผิด

วิทยา นาควัชร (ถนอมศรี อินทนนท์. 2530 : 9 ; อ้างอิงมาจาก วิทยา นาควัชร. 2529) กล่าวว่า สุขภาพจิต คือ สภาพจิตใจที่สามารถปรับตัวเราเข้าหาสิ่งแวดล้อมได้ เกิดความพอใจกับสภาพที่ตัวเราเป็นอยู่ มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นได้ดี สามารถสนองความต้องการธรรมชาติของตนเองได้โดยไม่ขัดต่อกฎหมาย สังคม และขนบธรรมเนียม

องค์การอนามัยโลก ให้ความหมายของสุขภาพจิตว่า หมายถึง สภาพชีวิตที่เป็นสุข ผู้ที่มีสุขภาพจิตดี ไม่เพียงแต่จะปราศจากโรคจิตโรคประสาทเท่านั้น แต่ยังสามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคม และสิ่งแวดล้อมของตนได้อย่างมีความสุขอีกด้วย มีความสัมพันธ์กับผู้อื่นด้วยดี มีชีวิตที่สมดุลย์ สามารถสนองความต้องการของผู้อื่นๆ ได้โดยไม่มีข้อขัดแย้งใดๆ ภายในจิตใจตน (สุรางค์ จันทร์เอม . 2527 : 2)

ลักษณะของเด็กที่มีสุขภาพจิตดี

เลย์คอก (จิรวัดน์ นิเจนตร. 2526 ; อ้างอิงมาจาก Laycock. 1966) สรุปว่า เด็กที่มีสุขภาพจิตดี จะมีทัศนคติที่ดีต่อตนเอง รู้สึกว่าตนมีความสุขสบาย ความมั่นคงปลอดภัย และความเพียงพอในลักษณะที่ตรงกับความเป็นจริง ไม่ประเมินความสามารถของตนต่ำหรือสูงเกินไป รู้จักยอมรับข้อจำกัดของตนเองได้ สามารถสร้างความสัมพันธ์อันดีกับผู้อื่น นอกจากนี้การจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีสุขภาพจิตดีนั้น เด็กจะต้องเรียนรู้ความเป็นจริงอย่างสมเหตุสมผล ต้องรู้จักคิด ตัดสินใจ จัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นได้ด้วยตนเอง ตลอดจนสามารถตั้งเป้าหมายที่สอดคล้องกับความเป็นจริง หรือมีทางเป็นไปได้

ลักษณะของเด็กที่มีสุขภาพจิตเสื่อม

บุปผา มาลีวงศ์ (จิรวัดน์ นิเจนตร. 2526 ; อ้างอิงมาจาก บุปผา มาลีวงศ์. 2521:15)

กล่าวว่า เยาวชนที่มีปัญหาทางสุขภาพจิตนั้น เห็นได้จากสีหน้าท่าทางที่แสดงออก เด็กจะมีความวิตกกังวลมักแสดงอารมณ์ที่ไม่เหมาะสมตลอดเวลา ขาดความสามารถในการเผชิญความจริง มีท่าทางเหมือนคนไม่มีชีวิตจิตใจ มีความรู้สึกต่อคุณค่าของสิ่งต่างๆ ในชีวิตบิดเบือนไป นอกจากนี้ยังอาจมีความสับสนทางจิต ซึ่งแสดงออกในรูปของความขัดแย้งระหว่างความสามารถกับการกระทำ สิ่งที่คิดกับสิ่งที่ทำตลอดจนมุ่งหมายที่ต้องการ กับความพยายามที่จะให้บรรลุเป้าหมาย จากข้อความรู้ที่กล่าวไว้ข้างต้น สรุปได้ว่าสุขภาพจิตที่ดีจะมีความสัมพันธ์กับการตั้งเป้าหมายและความพยายามในการทำให้เป้าหมายบรรลุผล

ประสบการณ์ทางสังคม หรือ การหยั่งลึกทางสังคม หรือ การร่วมรู้สึก

มีผู้ให้ความหมายเกี่ยวกับประสบการณ์ทางสังคมไว้ดังนี้

ชาลเมอร์ เจ บี และ ทา วันเซนด์ เอ็ม อาร์ (Chalmers J.B. and Townsend M.A.R., 1990) ให้ความหมายว่า หมายถึงความสามารถของบุคคลคนหนึ่ง ที่จะควบคุมธรรมชาติของตนเอง เมื่อต้องตัดสินใจเกี่ยวกับผู้อื่น โดยเด็กที่มีความสามารถในการหยั่งลึกทางสังคมสูง จะประสบความสำเร็จอย่างน่าเชื่อถือ ในสถานการณ์ที่กำหนดให้ในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น

ศิริพร แยมินิล (2530 : 22) กล่าวว่า การที่บุคคลมีประสบการณ์ทางสังคม จะทำให้มีความเข้าใจอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิดของผู้อื่น และสามารถนำตนเองเข้าไปอยู่ในบทบาทของผู้อื่นได้ ซึ่งเรียกว่าความสามารถในการร่วมรู้สึก (Empathy)

โกศล มีคุณ (2524) ให้ความหมายว่า หมายถึงการได้เรียนรู้บทบาท และความสามารถในการสวมบทบาท และกล่าวไว้ว่าทั้งเพียเจต์และโคล์เบอร์ก ต่างก็ให้ความสำคัญของประสบการณ์ทางสังคมว่า เป็นองค์ประกอบที่กระตุ้นพัฒนาการทางสติปัญญาและกล่าวถึงการเรียนรู้บทบาทของเด็กซึ่งสรุปได้ดังนี้

เด็กจะเรียนรู้บทบาทของตนโดยการสอนโดยตรงจากผู้มีประสบการณ์มากกว่า ซึ่งอาจเป็นผู้ใหญ่หรือเพื่อนๆ เด็กจะได้รับการบอกหรือชี้แนะโดยตรงว่าสิ่งใดเป็นกฎ ระเบียบ หรือข้อห้าม สิ่งใดควรประพฤติปฏิบัติสำหรับคนที่มีความเหมาะสมอย่างเขา แต่เขาก็มีโอกาสดูที่เรียนรู้โดยวิธีอื่นๆ จากการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่นอย่างกว้างขวาง ได้เรียนรู้ว่าสังคมคาดหวังอย่างไร และควรแสดงออกหรือมีคุณลักษณะอย่างไร การเรียนรู้ดังกล่าวจะทำให้เขาสามารถประเมินค่าพฤติกรรมของตน และพฤติกรรมของผู้อื่นได้ว่า พฤติกรรมที่แสดงออกตรงหรือเบี่ยงเบนไปจากค่านิยม หรือปทัสถานของสังคมที่เขาได้เรียนรู้มา ในทางตรงกันข้ามสภาพการณ์ที่ขัดขวาง เช่นการถูกกักขังหรืออยู่แต่ในวงสังคมแคบๆ ที่บุคคลมีบทบาทต่างกันน้อย เหล่านี้ย่อมไม่ส่งเสริมให้การเรียนรู้บท

บาทเป็นไปได้ดี หากเด็กมีโอกาสนอกบ้านน้อย เขาจะเรียนรู้บทบาทได้ช้า ทำให้เป็นเด็กที่ปรับตัวเข้ากับผู้อื่นได้ช้า และปฏิบัติตนไม่ถูกต้องเมื่อออกนอกบ้าน

จึงกล่าวได้ว่าบุคคลจะเรียนรู้บทบาทได้ดีเพียงใด ขึ้นกับองค์ประกอบใหญ่ๆ 3 ด้าน คือ สภาพของระบบสังคม สถานการณ์ของการเรียนรู้ และลักษณะภายในตัวของผู้ที่เรียนรู้นั่นเอง

สำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ของกรมประชาสงเคราะห์นั้น มีประสบการณ์ทางสังคมแตกต่างกันบ้าง ทั้งนี้เนื่องจาก เด็กเล็กจะได้รับการศึกษาชั้นประถมศึกษาอยู่ภายในสถานสงเคราะห์เท่านั้น ส่วนในระดับมัธยม เด็กส่วนหนึ่งจะออกไปเรียนภายนอก และในบางรายมีผู้ปกครองรับกลับบ้านเป็นครั้งคราว แต่เป็นผู้ปกครองที่ยากจน ซึ่งไม่สามารถส่งเสียให้เล่าเรียนหรือเลี้ยงดูได้ ดังนั้นในงานวิจัยนี้ จึงควบคุมอิทธิพลในด้านนี้ โดยวัดและประเมินค่าคะแนนในด้านประสบการณ์ทางสังคม ร่วมกับสติปัญญาและสุขภาพจิตด้วย

แนวทางในการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นจิตลักษณะ ซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคลและส่วนรวมดังที่กล่าวไปแล้ว ซึ่งจิตลักษณะนี้เป็นจิตลักษณะที่มีการพัฒนามาตั้งแต่เด็กโดยการสะสมประสบการณ์จากการได้รับการอบรมเลี้ยงดู (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม, 2520 ; จรรยา สุวรรณชาติ, 2531 ; Nurmi, 1991) อย่างไรก็ตาม ลักษณะมุ่งอนาคต สามารถพัฒนาและส่งเสริมให้สูงเพิ่มขึ้นได้ ดังมีผู้เสนอแนะ ตลอดจนเสนอผลงานวิจัยการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตไว้ดังนี้

ไรท์ (สมจิตต์ เพิ่มพูล, 2532 : 54 ; อ้างอิงมาจาก Wright, 1975 : 387) ซึ่งกล่าวว่า วิธีการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ได้มาจากวิธีการวัดลักษณะมุ่งอนาคตที่ใช้ในการวิจัยทางจิตวิทยา เช่น ให้เขียนเรื่องราวหรือนวนิยาย แล้ววิเคราะห์ระยะเวลาที่ใช้ในเรื่อง ผู้ที่มุ่งอนาคตจะเขียนเรื่องที่เกิดดำเนินไปจนจบในช่วงเวลาที่ยาวกว่าผู้ที่มุ่งอนาคตน้อยจะใช้

✓ รัตนา ประเสริฐสม (2526 : 38) ได้เสนอแนวทางในการพัฒนาให้บุคคลมุ่งอนาคตว่า จะต้องพิจารณาองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. แรงจูงใจที่จะก่อให้เกิดการมุ่งเวลาในอนาคต
2. การอดใจรอได้ และความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้วิธีการควบคุมการกระทำ และยับยั้ง สิ่งที่ต้องการกระทำให้ทันทีทันใด
3. ความสามารถที่จะใช้สัญลักษณ์ที่จะเข้าใจในอนาคต (เช่น ความเข้าใจในภาษาเป็นส่วนหนึ่งของความสามารถในการใช้สัญลักษณ์ได้)

รัตนา ประเสริฐสม (2526) ได้ศึกษาวิจัยการเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอนามัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยฝึกการรับรู้ผลของความพยายาม และการอดได้รอได้ ผลที่พบคือ นักเรียนที่ได้รับการฝึกการอดได้รอได้ มีพฤติกรรมอนามัยสูงกว่ากลุ่มควบคุมแต่ผู้ที่ได้รับการฝึกการรับรู้ผลของความพยายามและการอดได้รอได้ทั้ง 2 ด้าน มิได้รับประโยชน์มากกว่าผู้ที่ได้รับการฝึกด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว และจากการพิจารณาภูมิหลังพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงมีพฤติกรรมอนามัยสูงกว่าผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ และนอกจากนั้นยังพบว่า การฝึกการอดได้รอได้ส่งผลต่อพฤติกรรมและทัศนคติ ในขณะที่การฝึกการรับรู้ผลของความพยายาม ส่งผลต่อพฤติกรรมอย่างเดียว ฉะนั้น การฝึกอดได้รอได้ จึงให้ประโยชน์มากกว่าการฝึกการรับรู้ผลของความพยายาม

✓ เพ็ญแข ประจันปัจฉิม (2527 : 15-37) เสนอบทบาทในการปลูกฝังลักษณะนิสัยมุ่งอนาคตสำหรับครอบครัวและโรงเรียน โดยสรุปดังนี้

1. บทบาทครอบครัว บิดา มารดา ต้องทำตนเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น การรู้จักคุณค่าของเวลาเช่นกำหนดว่าควรทำอะไรในวันหยุด และอาจใช้วิธีปลูกฝังวัยรุ่นให้เป็นผู้ที่มุ่งอนาคต โดยใช้วิธีการอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสม ได้แก่ การอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุน แบบใช้เหตุผล และใช้วิธีควบคุมแบบปานกลางอย่างสม่ำเสมอคงเส้นคงวา นอกจากนี้ การฝึกหัดการใช้เหตุผล และการคาดการณ์ ควรเริ่มจากสิ่งที่เป็นจริงง่าย ๆ จนถึงเรื่องยาก เช่น การกระตุ้นให้วัยรุ่นวางแผนเกี่ยวกับการเรียนต่อ หรือวางแผนเกี่ยวกับอาชีพของตนเอง เป็นต้น

2. บทบาทในโรงเรียน ครูสามารถปลูกฝังลักษณะมุ่งอนาคตให้เกิดขึ้นกับนักเรียนได้โดยใช้วิธีสนับสนุนให้นักเรียนริเริ่มในการทำงาน และมีความเพียรพยายามที่จะทำงานให้ลุล่วงไปได้ ยกย่องนักเรียนที่ทำตนเป็นผู้มุ่งอนาคต ใช้วิธีการสอนที่กระตุ้นให้นักเรียนเกิดการค้นหาคำตอบเกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ด้วยตนเอง นักเรียนจะได้เรียนรู้วิธีทำงานเป็นขั้นตอนและสามารถวางแผนได้ ได้เรียนรู้เรื่องเหตุและผล สามารถคาดคะเนผลของเหตุการณ์ได้ นอกจากนี้ครูก็ต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการเป็นผู้มุ่งอนาคตด้วย นั่นคือ ต้องเป็นผู้มีความเพียรพยายาม และมีการวางแผนการกระทำ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ มีความกระตือรือร้นที่จะศึกษาความจริงในเรื่องต่าง ๆ เป็นต้น

✓ สุรศักดิ์ หลาบมาลา (กนกวรรณ อุ๋นใจ 2535 : 36 ; อ้างอิงมาจาก สุรศักดิ์ หลาบมาลา. 27 : 14-15 ; 2533 : 14-17) กล่าวว่าการสอนเด็กเพื่อนำความรู้ไปใช้ในอนาคต ต้องเริ่มต้นด้วยการคาดการณ์ว่า ในอนาคตมีอะไรที่สำคัญและแตกต่างไปจากปัจจุบันอย่างไรบ้าง เด็กควรมีโอกาสในการวางแผนการเรียนในอนาคตของตนเอง และพัฒนาการคิดวิเคราะห์ให้มากขึ้นการมองเห็นความสัมพันธ์ระหว่างอดีต ปัจจุบัน และอนาคต จะช่วยให้การวางแผนเป็นไป

ด้วยความรอบคอบ สมเหตุสมผล การสอนให้นักเรียนมองอนาคตหรือมุ่งอนาคต อาจทำได้โดย

1. ให้มองอนาคตด้วยทัศนะของตนเอง เช่น มองโลกข้างหน้าว่าจะเป็นอย่างไร และตนเองจะต้องมีความรู้ ความสามารถอย่างไร จึงจะมีชีวิตอยู่ในโลกเช่นนั้นได้อย่างเหมาะสม
2. เน้นการหาทางเลือกในอนาคต โดยให้นักเรียนคิดหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำให้โลกอยู่ดีมีสุข
3. ให้นักเรียนเข้าใจยุทธวิธีต่างๆ ที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างรวดเร็ว โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ ในการคาดคะเนอนาคต
4. มุ่งให้นักเรียนเข้าใจสภาพและแนวโน้มของอนาคต ความสามารถที่มนุษย์ควรจะพัฒนาในอนาคต

✓ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530 : 107-108) เสนอแนะวิธีการกระตุ้นลักษณะมุ่งอนาคตของบุคคลไว้ โดยกล่าวว่า แนวความคิดเกี่ยวกับวิธีการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตในบุคคลนั้นได้มาจากวิธีการวัดลักษณะมุ่งอนาคต ที่ใช้ในการวิจัยทางจิตวิทยา เช่นการให้เขียนเรื่องราว หรือนวนิยาย แล้ววิเคราะห์ระยะเวลาที่ใช้ในเนื้อเรื่อง ผู้ที่มุ่งอนาคตมาก จะเขียนเรื่องที่เกิดขึ้นและดำเนินไปจนจบลง ในช่วงเวลาที่ยาวกว่าที่ผู้ที่มุ่งอนาคตน้อยจะใช้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530 : 107-108 ; อ้างอิงมาจาก Wright . 1975) โดยขั้นตอนที่เสนอไว้มีดังนี้

ก. ให้เขียนเรื่องราวของตนเองเกี่ยวกับปัจจุบันและอนาคต โดยอาจให้เขียนถึงสภาพชีวิต และการวางแผนการใช้ชีวิตในบั้นปลายด้วย

ข. ให้ฝึกเขียนนวนิยายชีวิต ซึ่งอาจกำหนดช่วงเวลาไว้ เช่นตั้งแต่เด็กจนเป็นผู้ใหญ่ หรือจากปู่ไปถึงหลาน เป็นต้น

ค. ฝึกวางแผนงานระยะยาวของหน่วยงาน โดยจะเป็นแผน 5 ปี 7 ปี 10 ปี หรือ 20 ปี ก็ได้ หรือการฝึกวางแผนตัวบุคคลเพื่อเตรียมการที่จะใช้เขาในงานใหญ่ที่จะมีมาในอนาคต เป็นต้น

ง. ฝึกเล่นหมากรุก เพื่อที่จะเอาชัยชนะ

จ. ให้แบบอย่างของการวางแผนงานระยะยาว หรือการวางแผนการดำเนินชีวิตเพื่อให้บรรลุเป้าประสงค์บางประการในอนาคต

แบบอย่างของการมุ่งอนาคตในประวัติศาสตร์ไทย เช่น การฝึกฝนมกุฎราชกุมารเพื่อการปกครองประเทศในอนาคต การสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเตือนความทรงจำของชนรุ่นหลัง การทำบันทึกเกี่ยวกับลักษณะประวัติของมนุษยชาติ เพื่อกันการสูญหายทำลาย แบบการสอนของพุทธศาสนาที่เน้นการกระทำในปัจจุบันที่จะส่งผลไปยังอนาคต และภาพยนตร์จีนกำลังภายในหลายเรื่อง ที่ตัวเอกมีลักษณะมุ่งอนาคต ฝึกลีปรี๊ดเพลงยุทธเพื่อเป็นยอดฝีมือ เป็นต้น

โดยดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530 : 99-124) ได้สร้างชุดฝึกอบรม ชื่อชุด การเสริมสร้างพลังปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง สำหรับ ข้าราชการ ของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ซึ่งได้กล่าวถึงความแตกต่างของ ลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองไว้ว่า ผู้ที่เน้นทางด้านสาเหตุของการตัดสินใจ เลือก กระทำและการเล็งเห็นผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำนี้ในอนาคต จะเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า การมุ่ง อนาคต ส่วนผู้ที่เน้นความสามารถในการปฏิบัติ หรือการละเว้นการปฏิบัติเพื่อรอรับผลที่ต้องการ จะเรียกปรากฏการณ์นี้ว่า การควบคุมตนเอง

สำหรับชุดฝึกอบรมชุดนี้ ได้เขียนขั้นตอนในการฝึกการมุ่งอนาคตไว้ 2 ขั้นตอน ซึ่ง แยกย่อยออกเป็น 4 กิจกรรมคือ

ขั้นตอนที่ 1 ความหมายและประโยชน์ของการมุ่งอนาคต

กิจกรรมที่ 1 "ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคต"

ให้แบบอย่างของบุคคลที่สามารถทำงานอย่างแข็งขันเป็นระยะเวลายาวนานจนสำเร็จตามเป้าหมาย มีการพรรณาอย่างละเอียดถึงสภาพการทำงาน และความมุ่งอนาคต

กิจกรรมที่ 2 "การวัดลักษณะมุ่งอนาคต" ของผู้เข้าฝึก รวมคะแนนเปรียบเทียบ และตีความ

ขั้นตอนที่ 2 ฝึกคิดวางแผนอนาคต เกี่ยวกับชีวิตและการทำงาน

กิจกรรมที่ 3 "ตัวของข้าพเจ้าเองกับอนาคต" โดยเขียนบันทึก 2 เรื่อง คือ

ก. ชีวิตในปัจจุบันและอนาคตของข้าพเจ้า

ข. การคาดหวังในการทำงานของข้าพเจ้า

วิเคราะห์ข้อเขียนและตีความ ให้ตัวอย่างเรื่องที่เขียนได้ดี 2 เรื่อง

กิจกรรมที่ 4 "กิจกรรมเพื่ออนาคตของมนุษย์" ให้ตัวอย่างการกระทำเพื่ออนาคตของมนุษย์ และระดมกำลังสมองคิดกิจกรรมที่แปลกใหม่ ที่จะให้ประโยชน์ ทั้งในปัจจุบันและอนาคต แก่บุคคล กลุ่ม และมนุษยชาติ

ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ในการฝึกลักษณะมุ่งอนาคต จากชุดฝึกอบรมชุดนี้ มาเป็นแนวทางในการดำเนินขั้นตอนของการจัดกิจกรรมในการฝึกการมุ่งอนาคต แก่เด็กใน

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี โดยเป็นชุดกิจกรรมในการฝึกกรรม 12 ครั้ง เพื่อให้เหมาะสมกับวัย ระดับความรู้และสภาพทั่วไปของเด็กกลุ่มนี้

• บุญรับ ศักดิ์มณี (2532 : 16-17) เสนอแนวทางในการพัฒนาการมุ่งอนาคตไว้เป็นลำดับขั้นตอนในแนวเดียวกับชุดฝึกอบรมของดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ (2530) ไว้ดังนี้ คือ

1. ให้รู้จักความหมายของการมุ่งอนาคต การมุ่งอนาคต หมายถึง ความสามารถทาง การรู้ และการคิด ตลอดจนการรับรู้ถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ทั้งที่เป็นเวลาใกล้ปัจจุบัน หรือห่างไกลปัจจุบันออกไปทุกที สิ่งที่จะเกิดในอนาคตนั้นในขณะที่คิดยังมีลักษณะเป็นนามธรรม ยังไม่ปรากฏเป็นรูปธรรม ฉะนั้นผู้ที่มีสติปัญญาและการรู้การคิดที่พัฒนาแล้วจึงจะสามารถคิดถึง อนาคตได้ชัดเจน และเห็นความสำคัญของอนาคต วิธีการฝึกให้บุคคลรู้จักความหมายของการมุ่ง อนาคตนี้ กระทำโดยการกระตุ้นให้บุคคลรู้จักคิดถึงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตอันใกล้และไกล อย่างมีเหตุผล โดยการยกตัวอย่าง ให้แบบอย่างของการคิดประเภทนี้ และให้ฝึกการรู้การคิดใน ทำนองนี้ เพื่อให้เข้าใจความหมายของการมุ่งอนาคตในลักษณะต่างๆ

2. ให้เห็นความสำคัญของการมุ่งอนาคต หมายถึงการแจ้ง หรือแสดงให้ทราบถึง ประโยชน์ของการมุ่งอนาคต และโทษของการไม่มุ่งอนาคต ที่เคยปรากฏมาแล้ว หรืออาจจะเกิด ขึ้นต่อไปโดยจะชี้ให้เห็นถึงประโยชน์และโทษ อันจะเกิดกับบุคคลและสังคมในแง่มุมต่าง ๆ เช่น ผลเสียอันเกิดจากการไม่มุ่งอนาคต อาจทำให้บุคคลไม่ประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิต ในขณะที่บุคคลที่มุ่งอนาคต นั้นสามารถประสบความสำเร็จได้ เป็นต้น วิธีฝึกให้บุคคลเห็น ความสำคัญของการมุ่งอนาคต กระทำโดยการให้เห็นตัวอย่างของผลดีที่เกิดจากการกระทำกิจ กรรมที่มุ่งอนาคต

3. ให้รู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต การรู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับอนาคต หมายถึง ความสามารถที่จะวางแผนการและขั้นตอนการดำเนินการ หรือเข้าใจการเกิดและการเปลี่ยนแปลง ของสิ่งต่างๆ หรือความคาดหวังเกี่ยวกับเหตุการณ์ข้างหน้า และมองเห็นความเป็นไปได้ในอนาคต จากสภาพการณ์ในปัจจุบัน การรู้จักคาดการณ์ในอนาคต จะทำให้บุคคลรู้จักวางแผนในการ ทำงาน เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ตนต้องการ ดังนั้น การฝึกให้บุคคลรู้จักคาดการณ์เกี่ยวกับ อนาคต จะช่วยให้บุคคลรู้จักที่จะแลกเปลี่ยนประโยชน์ที่จะได้รับเพียงเล็กน้อยในปัจจุบัน กับประโยชน์ ที่ยิ่งใหญ่กว่า ที่จะมียาในอนาคต และตั้งเป้าหมายเกี่ยวกับอนาคตได้ วิธีการฝึกนั้นอาจจะทำได้ โดยวางแผนเกี่ยวกับชีวิตและการทำงาน ฝึกเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับความคาดหวังของตน เป็นต้น

ผลการวิจัยของบุญรับ ศักดิ์มณี (2532) ที่ศึกษาในเรื่องการเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อ พัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ โดยการฝึกการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองแก่ข้าราชการ ใหม่ที่เข้ารับการอบรมที่สำนักงาน ก.พ. จำนวน 120 คน แบ่งการฝึกเป็น 4 กลุ่มคือ

กลุ่มที่ 1 รับการฝึกการมุ่งอนาคตร่วมกับฝึกการควบคุมตนเอง

กลุ่มที่ 2 รับการฝึกการมุ่งอนาคตเพียงอย่างเดียว

กลุ่มที่ 3 รับการฝึกการควบคุมตนเองอย่างเดียว

กลุ่มที่ 4 กลุ่มควบคุม ไม่ได้รับการฝึกแต่อย่างใด ภายหลังการฝึกพบว่า ผู้ที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคตและการฝึกการควบคุมตนเอง มีลักษณะที่ฝึกสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างเด่นชัด และกลุ่มที่ได้รับการฝึก 2 ด้าน ให้ผลเท่าเทียมกับกับกลุ่มฝึกด้านเดียว และการฝึกการมุ่งอนาคต ให้ผลต่อทัศนคติต่อการมุ่งทำงานราชการเพื่ออนาคต และพฤติกรรมการทำงานราชการ 3 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมการเตรียมตัวเพื่อทำงานในอนาคต
2. พฤติกรรมการทำงานแบบมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเอง
3. การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการทำงานของผู้ถูกศึกษาไปในทางที่พึงปรารถนา ซึ่งรายงานโดยหัวหน้างาน

ส่วนการฝึกการควบคุมตนเองให้ผลต่อพฤติกรรมการทำงาน 2 ด้านคือ ด้านที่ 1 และด้านที่ 3 และเมื่อพิจารณาลักษณะของข้าราชการประกอบ ปรากฏว่า ผู้ที่มีเงินเดือนน้อย ทำงานตรงกับนิสัยน้อย และทำงานวิชาการน้อย เป็นผู้ที่ได้รับผลของการฝึกทั้งต่อจิตใจและพฤติกรรมมากที่สุด ซึ่ง บุญรับ สักคัมณี (2532 :133-137) ได้อภิปรายผลในส่วนของการเปรียบเทียบการมุ่งอนาคต และการฝึกการควบคุมตนเองว่า การฝึกการมุ่งอนาคตส่งผลดีต่อกลุ่มข้าราชการโดยรวมอย่างชัดเจนกว่าการฝึกการควบคุมตนเองและยังพบว่า การฝึกการมุ่งอนาคตส่งผลต่อทัศนคติต่อการมุ่งทำงานราชการเพื่ออนาคต รวมทั้งพฤติกรรมการทำงาน ในขณะที่การฝึกการควบคุมตนเองส่งผลต่อพฤติกรรมการทำงาน แต่ไม่ส่งผลต่อทัศนคติต่อการมุ่งทำงานราชการเพื่ออนาคต ส่วนการฝึกเพียงด้านใดด้านหนึ่งก็ส่งผลถึงจิตลักษณะทั้ง 2 ด้าน คือ ทั้งลักษณะมุ่งอนาคต และการควบคุมตนเองนั้น อาจจะเป็นเพราะว่าการมุ่งอนาคตและการควบคุมตนเองนี้ เป็นจิตลักษณะที่มีความเกี่ยวพันกันอย่างใกล้ชิด คือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องในปรากฏการณ์เดียวกัน กล่าวคือ บุคคลจะต้องมีความต้องการผลในอนาคตมากกว่าในปัจจุบันก่อน (มุ่งอนาคต) แล้วจึงดำเนินการปฏิบัติ (ควบคุมตนเอง) เพื่อไปสู่เป้าหมายในอนาคตนั้น การพัฒนาจิตลักษณะด้านใดด้านหนึ่ง จึงสามารถส่งผลไปถึงอีกด้านหนึ่งด้วย (บุญรับ สักคัมณี. 2532 : 118-119)

สมจิตต์ เพิ่มพูล (2532) ได้ศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครู โดยกลุ่มทดลองสอนโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ (ซึ่งหมายถึงวิธีการสอนที่เอาข้อมูลในอดีต ปัจจุบัน เพื่อคิดคาดคะเน หรือพยากรณ์แนวโน้มของเหตุการณ์ต่างๆ ที่จะเกิด

ขึ้นในอนาคตอย่างมีระบบ ต่อเนื่องอย่างมีเหตุผล สามารถตัดสินใจกระทำ หรือหลีกเลี่ยงกระทำ) ส่วนกลุ่มควบคุมสอนโดยการสอนตามคู่มือครู หลังจากการสอนได้ทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และลักษณะมุ่งอนาคต พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและลักษณะมุ่งอนาคตแตกต่างกัน โดยกลุ่มทดลองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุม โดยมีนัยสำคัญทางสถิติเช่นกัน และพบว่านักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม มีลักษณะมุ่งอนาคตหลังการทดลอง สูงกว่าก่อนการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ กนกวรรณ อุ๋นใจ (2535) ที่ศึกษาถึงผลของการใช้เทคนิคการพยากรณ์ ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โดยกลุ่มทดลองได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ ส่วนกลุ่มควบคุมได้รับข้อเสนอแนะเกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต หลังการทดลองได้วัดลักษณะมุ่งอนาคต พบผลว่า นักเรียนที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้เทคนิคการพยากรณ์ มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่ได้รับข้อเสนอแนะอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 และนักเรียนที่ได้รับการพัฒนาทั้ง 2 วิธี มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

จักรวาล ภูวนันท์ (2536) ได้ศึกษาถึงผลการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนสถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร จำนวน 24 คน โดยเปรียบเทียบการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม กับการสอนแบบปกติ หลังการทดลองได้วัดลักษณะมุ่งอนาคต พบผลว่า นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่านักเรียนที่ได้รับการสอนแบบปกติอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มที่ได้รับการสอนทั้ง 2 วิธี มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

แสวง ทวีคุณ (2538) ได้ศึกษาถึงผลของการฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทในนักเรียนอาชีวศึกษา โดยฝึกการมุ่งอนาคตและควบคุมตน โดยใช้แนวทางการฝึกของบุญรับ สักคัมฉี (2532) พบผลว่าการฝึกมุ่งอนาคต และควบคุมตน ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการฝึก มีลักษณะมุ่งอนาคตควบคุมตนสูงขึ้นอย่างชัดเจน

✓ สุริยะ พันธุ์ดี (2535) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนา ในโรงเรียนกับจิตลักษณะ และพฤติกรรมก้าวร้าว ในนักเรียนระดับมัธยมศึกษาปีที่ 2 - 5 จำนวน 540 คน โดยจิตลักษณะที่ศึกษาได้แก่ การรับรู้คุณค่าทางศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน ทศนคติที่ไม่ดีต่อการก้าวร้าว และทัศนคติที่ดีต่อประสบการณ์ทางพุทธศาสนาในโรงเรียน พบผลในด้านความสัมพันธ์กับลักษณะมุ่งอนาคต คือ ความเชื่อทางพุทธศาสนา การปฏิบัติทางพุทธศาสนา การรับรู้คุณค่าของศาสนา ลักษณะมุ่งอนาคตและการควบคุมตน และทัศนคติที่ไม่ดีต่อการก้าวร้าวมีความสัมพันธ์ทางบวกต่อกัน แต่มีความสัมพันธ์ทางลบกับพฤติ

กรรมก้าวร้าว ซึ่งการวิจัยนี้ให้ผลที่เสนอแนะที่สำคัญคือ การใช้วิธีการทางพุทธศาสนาในการพัฒนาเด็กนักเรียน ทั้งในด้านจิตลักษณะและการป้องกันพฤติกรรมก้าวร้าวให้กับนักเรียนในโรงเรียน

เฮอร์น (Hearn, 1994) ได้ศึกษาถึงการทำงานกับเยาวชนในเมืองเมลเบิร์น ประเทศโคโลัมเบีย ซึ่งอยู่สลัมเพื่อค้นหาโครงการในการปรับปรุงสุขภาพทางกาย พัฒนาการทางเชาวน์ปัญญา และมโนภาพแห่งตนแก่เยาวชน พบผลว่า การจัดกิจกรรมให้เยาวชนได้เข้าร่วมในชมรมช่างไม้ ชมรมทำขนมปัง ชมรมกีฬา และชมรมอักษร ช่วยให้เกิดการพัฒนาศีลธรรม ค่านิยมทางจริยธรรม ทักษะการวางแผนการดำเนินการ และการมุ่งอนาคต

จากการรวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งหมด สรุปได้ว่า ลักษณะมุ่งอนาคตเป็นความสามารถทางสติปัญญาของแต่ละบุคคลในการคาดการณ์อนาคต โดยเล็งเห็นผลดีผลเสีย มีการวางแผนการปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่มีคุณค่ากว่าในอนาคต ช่วยให้บุคคลมีพฤติกรรมในทางสร้างคุณประโยชน์แก่ส่วนรวม ซึ่งลักษณะมุ่งอนาคตนี้มีพัฒนาการขึ้นในบุคคล ตั้งแต่วัยเด็ก ซึ่งเกิดขึ้นโดยอิทธิพลของสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะรูปแบบการอบรมเลี้ยงดูแบบรักมาก ใช้เหตุผลมากตลอดจนบรรยากาศในครอบครัว อิทธิพลจากครูและประสบการณ์ในโรงเรียน มหาวิทยาลัย โดยผลงานวิจัยด้านความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุที่กล่าวมา ซึ่งศึกษากับเด็กเชื้อชาติต่างๆ พบผลที่แตกต่างกันออกไป โดยในเด็กและเยาวชนไทยพบว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์กับอายุเป็นเส้นโค้ง (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520) และงานวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตผกผันกับอายุในเด็กอเมริกัน อายุ 9-15 ปี (Nurmi, 1991 : citing Lessing, 1972) และงานวิจัยที่พบว่า ความสัมพันธ์ของลักษณะมุ่งอนาคตกับอายุเป็นรูปตัว U ในคนอเมริกันอายุ 9-42 ปี (Webb and Mayers, 1974) โดยผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ ได้แก่ งานวิจัยของมิสเซล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแขประจักษ์ปัจฉิม. 2520 ; อ้างอิงมาจาก Mischel, 1961, 1966, และ 1974) เลวีน และคณะ แคมเมอร์อน ดีไซ บาฮาเคอร์ และเครมเมล ทรอมสคอร์ตฟ และคณะ เวอร์สเตรเทน มิสเนอร์ ชแลนดัสคาร์คดอน และเลวี และเนอร์มี (Nurmi, 1991 citing Levine. et al.1959 ; Cameron, Desai, Bahador and Dremel. 1977-1978 ; Trommsdorff. et al. 1978 ; Trommsdorff . et al .1979 ; Verstaeten. 1980 ; Meissner, 1961 ; Solantaus, 1987 ; Cartron and Levy. 1980 ; Nurmi. 1987 b ; Nurmi. 1989 a) ไคลน์เบอร์ก (Klineberg. 1967) และแพนดี้ และ อการ์วัล (Pandey and Agarwal. 1990) ส่วนในด้านการฝึกเพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตนั้น พบว่ามีผลงานวิจัยที่สนับสนุนว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ด้วยการฝึก (สมจิตต์ เพิ่มพูล. 2532 ; บุญรับ ศักดิ์มณี. 2532 ; กนกวรรณ อุ๋นใจ. 2535 ; จักรวาล ภูวพันธ์. 2537) ดังที่รวบรวม

ไว้ข้างต้น ซึ่งในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาถึงผลของการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี โดยใช้การฝึกตามแนวคิดและหลักการในการฝึกอบรมการ เสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือนของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือนสำนักงาน ก.พ. (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530) ซึ่งให้ผลสัมฤทธิ์ในการฝึกมาแล้ว โดยปรับและสร้างเครื่องมือขึ้นให้เหมาะสมกับเด็กในสถานสงเคราะห์ซึ่งอยู่ในวัยศึกษาเล่าเรียน และให้เหมาะสมกับลักษณะของเด็กกลุ่มนี้

สมมุติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี กลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมภายหลังการฝึก
2. ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงในแต่ละกลุ่มอายุที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีความแตกต่างกันภายหลังการฝึก โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองลงมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ตามลำดับ
3. ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ. ชลบุรี มีความแตกต่างกัน ก่อนได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ตามลำดับ

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการศึกษาค้นคว้า

ประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้เป็นเด็กชายอายุ 9-18 ปี ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 126 คน ซึ่งผู้วิจัยได้แบ่งกลุ่มประชากรออกเป็น 3 กลุ่มอายุ ตามลักษณะพัฒนาการ คือ วัยเด็กตอนปลาย อายุ 9-12 ปี จำนวน 34 คน วัยรุ่นตอนต้น อายุ 12-15 ปี จำนวน 58 คน วัยรุ่นตอนกลาง อายุ 15-18 ปี จำนวน 34 คน

กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเด็กชายอายุ 9-18 ปี ของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี จำนวน 90 คน โดยมีขั้นตอนในการเลือกและการปฏิบัติดังนี้

1. สุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากประชากรทั้ง 3 กลุ่มอายุโดยใช้อายุเป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างชั้นละ 30 คน

2. แบ่งกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น ออกเป็นกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย ได้กลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้น ดังนี้

- กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 9-12 ปี)

 - กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน

- กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น (อายุ 12-15 ปี)

 - กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน

- กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง (อายุ 15-18 ปี)

 - กลุ่มทดลอง 15 คน กลุ่มควบคุม 15 คน

แบบแผนการวิจัย

แบบแผนการวิจัย เป็นการทดลองแบบ Randomized Block Design แบบ Fixed Effects Model (คุชฎี โยเหลา , 2535) โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 ระดับ (3 กลุ่มอายุ) และแบ่งการดำเนินการออกเป็น 2 วิธี คือ การฝึกการมุ่งอนาคต กับการไม่ฝึกการมุ่งอนาคต

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสร้างและปรับปรุงเครื่องมือในการทดลอง และเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. แบบวัดทางจิตวิทยา 4 ด้าน ได้แก่
 - 1.1 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต
 - 1.2 แบบวัดประสบการณ์ทางสังคม (การร่วมรู้สึก)
 - 1.3 แบบวัดสุขภาพจิต
 - 1.4 แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา
2. แผนสำหรับฝึกการมุ่งอนาคต
3. แผนสำหรับกลุ่มควบคุม

1. แบบวัดทางจิตวิทยา

1.1 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตในงานวิจัยนี้ เป็นแบบวัดชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยใช้หลักแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520) มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาทฤษฎี และเอกสารความรู้เกี่ยวกับลักษณะมุ่งอนาคต รวมทั้งและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ

2. ศึกษาข้อมูลและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในสถานสงเคราะห์ ของกรมประชาสงเคราะห์

3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากข้อความรู้ที่ได้ในข้อ 1 และให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ได้ในข้อ 2 และจุดมุ่งหมายของการวิจัย

4. ศึกษาแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520) และแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตในงานวิจัยอื่นๆ

5. สร้างข้อคำถามเกี่ยวกับการวัดลักษณะมุ่งอนาคต จากนิยามปฏิบัติการในข้อ 3 ได้ข้อคำถาม 36 ข้อ

6. นำแบบวัดที่สร้างขึ้น ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา และพฤติกรรมศาสตร์ 4 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญทางการวัดผลทางการศึกษา 1 ท่าน รวม 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม กับนิยามปฏิบัติการ แล้วนำมาปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ ได้ข้อคำถาม 35 ข้อ สำหรับรายนามผู้เชี่ยวชาญได้แก่

รศ. ดร. ดวงเดือน ศาสตรภัทร

ผศ. ประณต คำฉิม

ผศ. ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร

อ. ดร. อ้อมเดือน สดมณี

ผศ. ทองหล่อ วิภาวิน

7. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กในมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัฒนา จ. ชลบุรี จำนวน 39 คน หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ด้วยสถิติ t-test โดยใช้เทคนิค 25 % ในการแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป (ดูในตาราง 8 ภาคผนวก) ได้ข้อคำถาม 15 ข้อ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

8. หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

ตัวอย่างแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต

(0) ฉันจะประพฤติตัวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

(00) ฉันวางแผนเกี่ยวกับการเรียนหรือฝึกอาชีพไว้แล้ว

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน

พิจารณาจากการกาเครื่องหมายในช่องคำตอบ

ข้อความทางบวก	จริงที่สุด	ให้คะแนน	คะแนน
	จริง	ให้คะแนน	5 คะแนน
	จริงปานกลาง	ให้คะแนน	4 คะแนน
	จริงเล็กน้อย	ให้คะแนน	3 คะแนน
	ไม่จริง	ให้คะแนน	2 คะแนน
	ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	1 คะแนน

ข้อความทางลบ	ไม่จริงเลย	ให้คะแนน	6	คะแนน
	ไม่จริง	ให้คะแนน	5	คะแนน
	จริงเล็กน้อย	ให้คะแนน	4	คะแนน
	จริงปานกลาง	ให้คะแนน	3	คะแนน
	จริง	ให้คะแนน	2	คะแนน
	จริงที่สุด	ให้คะแนน	1	คะแนน

แบบทดสอบนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 15-90 คะแนน

1.2 แบบวัดประสิทธิภาพทางสังคม

ผู้วิจัยใช้แบบวัดซึ่งสร้างขึ้นโดยปรับปรุงจากแบบวัดการร่วมรู้สึกของ ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539) ลักษณะของแบบสอบถามเป็นชนิดมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" จำนวน 8 ข้อ โดยมีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

1. ศึกษาเอกสารความรู้ รวมทั้งและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่องประสิทธิภาพทางสังคม (การร่วมรู้สึก) ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ
2. ศึกษาข้อมูลและสภาพความเป็นอยู่ของเด็กในสถานสงเคราะห์ ของกรมประชาสงเคราะห์
3. เขียนนิยามปฏิบัติการจากข้อความรู้ที่ได้ในข้อ 1 และให้เหมาะสมกับข้อมูลที่ได้ในข้อ 2 และจุดมุ่งหมายของการวิจัย
4. ศึกษาแบบวัดการร่วมรู้สึกของลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539) และแบบวัดการร่วมรู้สึกในงานวิจัยอื่นๆ
5. นำหนังสือขอความอนุเคราะห์ใช้ข้อคำถามวัดการร่วมรู้สึก เฉพาะข้อที่ถามในด้านต่างๆ ไป จำนวน 5 ข้อ จากแบบวัดการร่วมรู้สึก ของลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ ขออนุญาตต่อคณะผู้วิจัย
6. สร้างข้อคำถามวัดการร่วมรู้สึกในด้านต่างๆ ไป จากนิยามปฏิบัติการในข้อ 3 เพิ่มขึ้น 8 ข้อ ได้ข้อคำถามรวม 13 ข้อ
7. นำแบบวัดที่สร้างขึ้นใหม่ 8 ข้อ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา พฤติกรรมศาสตร์ และทางการวัดผลทางการศึกษา รวม 5 ท่าน คณะเดียวกับที่ตรวจสอบแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถาม กับนิยามปฏิบัติการ พบว่าใช้ได้ทั้งหมด
7. นำแบบวัดทั้งชุดรวม 13 ข้อ ไปทดลองใช้กับเด็กในมูลนิธิสงเคราะห์เด็ก พัทยา จ. ชลบุรี จำนวน 39 คน หาค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามเป็นรายข้อ ด้วยสถิติ t-test

โดยใช้เทคนิค 25 % ในการแบ่งกลุ่มสูง กลุ่มต่ำ วิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC แล้วคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป (ดูในตาราง 8 ภาคผนวก) ได้ข้อคำถาม 8 ข้อ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

8. หาค่าความเชื่อมั่นโดยใช้สูตร α - Coefficient ของ Cronbach ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

ตัวอย่างแบบวัดประสบการณ์ทางสังคม (การร่วมรู้สึก)

(0) ฉันรู้สึกสงสารเมื่อเห็นเด็กใหม่ที่เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ถูกเด็กเก๋ารังแก

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

(00) ฉันกินขนมจนหมด แม้จะสังเกตเห็นว่าเพื่อนบางคนยืนมองดูอยู่ด้วยความอยากริน

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

เกณฑ์การให้คะแนน

พิจารณาจากการกาเครื่องหมายในช่องคำตอบ ถ้าตอบ "จริงที่สุด" ในคำถามที่เป็นข้อความทางบวกให้ 6 คะแนน และคะแนนลดลงตามลำดับจนถึง "ไม่จริงเลย" ให้ 1 คะแนน ส่วนคำถามเชิงลบ จะให้คะแนนตรงกันข้าม คือ ถ้าตอบว่า "จริงที่สุด" ให้ 1 คะแนน และเพิ่มขึ้นตามลำดับถึง "ไม่จริงเลย" ให้ 6 คะแนน

แบบทดสอบนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 8-48 คะแนน

1.3 แบบวัดสุขภาพจิต

ผู้วิจัยใช้แบบวัดสุขภาพจิตของ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนึก (2524) จำนวน 20 ข้อ ลักษณะของข้อคำถามแต่ละข้อประกอบด้วยประโยคบอกเล่า และมาตราส่วนประเมินค่า 6 ระดับ จาก "จริงที่สุด" ถึง "ไม่จริงเลย" ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

ตัวอย่างแบบวัดสุขภาพจิต

(0) ฉันรู้สึกว่าเป็นคนตื่นตื้นง่าย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

(00) ฉันมีเรื่องกลุ้มใจอยู่เสมอ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

เกณฑ์การให้คะแนน

พิจารณาจากการกาเครื่องหมายในช่องคำตอบถ้าตอบ "จริงที่สุด" ในคำถามที่เป็นข้อความทางบวกให้ 6 คะแนน และคะแนนลดลงตามลำดับจนถึง "ไม่จริงเลย" ให้ 1 คะแนน ส่วนคำถามเชิงลบจะให้คะแนนตรงกันข้าม คือ ถ้าตอบว่า "จริงที่สุด" ให้ 1 คะแนน และเพิ่มขึ้นตามลำดับถึง "ไม่จริงเลย" ให้ 6 คะแนน

แบบทดสอบนี้มีพิสัยของคะแนนอยู่ในช่วง 20-120 คะแนน

1.4 แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา

ในงานวิจัยนี้ใช้แบบวัดความสามารถทางสติปัญญา ของราเวน (Raven's Standard Progressive Matrices) ชุด เอ-อี จำนวน 60 ข้อ ซึ่งเป็นแบบทดสอบวัดสติปัญญาที่ไม่ใช้ภาษาลักษณะของข้อปัญหาเป็นภาพขาว ดำ โดยมีภาพที่กำหนดให้ 1 ภาพ ซึ่งภาพนี้จะมีส่วนที่ขาดหายไปให้ผู้รับการทดสอบเลือกเอาภาพที่เป็นตัวเลือก 1 ภาพ ซึ่งผู้รับการทดสอบคิดว่าเมื่อนำไปเติมในส่วนที่ขาดหายไปแล้ว จะทำให้ภาพนั้นครบสมบูรณ์ โดยแบบทดสอบชุด เอ-อี จะมีข้อปัญหาชุดละ 12 ข้อ ซึ่งจะมีข้อปัญหาที่ยากขึ้นเรื่อยๆ ตามลำดับ

ชุด เอ (Set A) เป็นอนุกรมเกี่ยวกับความแม่นยำในการจำแนก

ชุด บี (Set B) เป็นอนุกรมเกี่ยวกับอุปมา อุปมัย

ชุด ซี (Set C) เป็นอนุกรมเกี่ยวกับการสลับลำดับ

ชุด ดี (Set D) เป็นอนุกรมเกี่ยวกับการสร้างลวดลาย

ชุด อี (Set E) เป็นอนุกรมเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเหตุผล

แบบทดสอบนี้เป็นแบบทดสอบที่เหมาะสมสำหรับผู้ที่มีอายุระหว่าง 8-65 ปี

วิธีทดสอบ

- (1) แจกกระดาษคำตอบให้กรอกชื่อ-สกุล และอายุ
- (2) ทดลองตัวอย่างภาพให้ผู้รับการทดสอบตอบคำถาม 1-2 ภาพ ก่อนทำการทดสอบ
- (3) ทำการทดสอบโดยฉายสไลด์ภาพให้ผู้รับการทดสอบดู แล้วตอบที่เลือกลงในกระดาษคำตอบจนกว่าจะหมด 60 ข้อ
- (4) การตรวจให้คะแนน ข้อที่ถูกต้องให้ข้อละ 1 คะแนน ข้อที่ผิดให้ 0 มีพิสัยของคะแนน ตั้งแต่ 0 - 60 คะแนน

2. แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต

ขั้นตอนในการสร้างแบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต มีดังนี้

- (1) ศึกษารายละเอียดของทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต และ วิธีฝึกพัฒนาทักษะมุ่งอนาคตแบบต่าง ๆ
- (2) ศึกษาและสำรวจข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ การรับการศึกษา ฝึกอบรมของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย ของกรมประชาสงเคราะห์
- (3) สร้างแบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต โดยเลือกและกำหนดกิจกรรมการส่งเสริมการมุ่งอนาคต ให้สอดคล้องกับระดับพัฒนาการและแนวทางการศึกษา ตลอดจนการฝึกอบรมด้านอาชีพของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายของกรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยใช้หลักแนวคิดในการฝึกมุ่งอนาคตจากชุดฝึกอบรม การเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน ของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530) กิจกรรมการฝึกมี 12 ครั้ง แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำไปปรับปรุงแก้ไข
- (4) นำแบบแผนการฝึกที่ตรวจและปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับเด็กชายในมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัทยา เมืองพัทยา จ.ชลบุรี จำนวน 30 คน ซึ่งมีช่วงวัยเท่ากับเด็กในกลุ่มตัวอย่างจริง และมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง
- (5) นำแบบแผนการฝึกที่ทดลองใช้ มาปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปใช้ในการวิจัยต่อไป

แบบแผนการฝึกมี 12 กิจกรรม ดังแสดงในตาราง 1 (รายละเอียดในการฝึกดูภาคผนวก)

ตาราง 1 แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต

ครั้งที่	กิจกรรม	วิธีการฝึก
1	ชั้นนำ สร้างความสัมพันธ์ และ กระตุ้นการคาดการณ์ไกล ด้าน อาชีพ	1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ ผู้ฝึกแนะนำตัว 2. ให้นักเรียนจับคู่กันโดยจับฉลาก สัมภาษณ์ ลักษณะนิสัย การใช้เวลาว่างและ เป้าหมาย อาชีพในอนาคต (ถ้ามี) ของคู่ของตน
2	ฝึกการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ	1. แนะนำอาชีพ - ดูป้ายนิเทศอาชีพต่างๆ - ศึกษาข้อมูลอาชีพจากเอกสาร และซักถาม ข้อสงสัย 2. เลือกอาชีพโดยยึดหลัก ความสนใจ ความ สามารถในการเรียนและความถนัด
3	ให้แบบอย่างความเพียรพยายามใน อาชีพ	1. เสนอแบบอย่างของอาชีพที่ต้องใช้ความ เพียรพยายามจากวีดิทัศน์ (อาชีพแกะสลัก หิน) 2. นักเรียนสรุปประโยชน์ที่ได้จากการดูแบบ อย่าง
4	ฝึกการวางแผนและความเพียร พยายามไปสู่เป้าหมาย	1. เล่นเกมต่อภาพโดย - ให้ตัวอย่างการวางแผนการต่อภาพ - ฝึกการวางแผนและความพยายามในการ ต่อภาพ โดยการแข่งขันเป็นกลุ่ม 2. นักเรียนสรุปเปรียบเทียบเกมกับการเรียน หรือการทำงาน
5,6	แบบอย่างของบุคคลที่มีลักษณะมุ่ง อนาคต	1. เสนอดตัวอย่างของบุคคลที่มุ่งอนาคต ครั้งที่ 5 เสนออาชีพช่างตัดผม จากวีดิทัศน์ ครั้งที่ 6 เสนอกรณีตัวอย่างด้านการศึกษา และ อาชีพ โดยฟังจากเครื่องบันทึกเสียง

ตาราง 1 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วิธีการฝึก
7	แบบอย่างของบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคต	ครั้งที่ 7 เสนอกรณีตัวอย่างที่ประสบความสำเร็จสูงสุดในด้านอาชีพมว โดยฟังจาก เครื่องบันทึกเสียงและรูปภาพประกอบ 2. วิเคราะห์ลักษณะมุ่งอนาคตของตัวแบบ 3. นักเรียนสรุปแบบอย่างที่ได้จากตัวแบบ
8	แบบอย่างการกระทำเพื่ออนาคตของมนุษย์	1. เสนอภาพและบรรยายสรุปผลงานย่อของนักวิทยาศาสตร์ที่ก่อประโยชน์แก่มวลมนุษย์ 3 ราย 2. เสนอภาพและบรรยายสรุปเรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้ 3. เสนอภาพและบรรยายสรุปเรื่องการต่อสู้ข้าศึกเพื่อป้องกันแผ่นดินของชาวบ้านบางระจัน 4. นักเรียนสรุปประโยชน์ที่เกิดจากการกระทำแต่ละเรื่อง
9	ฝึกความคิดและวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่ออนาคตเป็น กลุ่ม	1. แบ่งกลุ่มนักเรียน เขียนกิจกรรมที่ก่อผลดีต่อตนเองและ ส่วนรวมในอนาคต และเสนอรายงาน 2. พิจารณาคัดเลือกตัวอย่างกลุ่มที่เขียนได้ดี
10	ฝึกความคิดในการมุ่งอนาคต เป็นรายบุคคล และวิเคราะห์ ลักษณะมุ่งอนาคต	1. นักเรียนทุกคนเขียนถึงชีวิตของตนเองในด้านการเป็น อยู่ในปัจจุบัน 2. นักเรียนเขียนถึงกิจกรรมและการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน และนำเสนอแก่กลุ่ม 3. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่างผู้ที่ปฏิบัติกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวม 3 ราย

ตาราง 1 (ต่อ)

ครั้งที่	กิจกรรม	วิธีการฝึก
11	ฝึกวางแผนเพื่ออนาคตของตนเอง ในด้านการศึกษาและอาชีพ	1. นักเรียนเขียนเขียนความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพในอนาคตที่นักเรียนเลือกไว้ 2. นักเรียนเขียนแผนการปฏิบัติตน และแผนด้านการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางไปสู่เป้าหมาย
12	วิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่างของผู้ที่วางแผนด้านการศึกษาและอาชีพได้ดี	1. นักเรียนรายงานแผนการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมายในอนาคต 2. นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่างผู้ที่วางแผนได้ดี 3 ราย 3. นักเรียนร่วมกันสรุปในหัวข้อต่อไปนี้ 3.1 ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคต 3.2 ประโยชน์ของการมุ่งอนาคต 3.3 ประโยชน์ของการฝึกอบรมครั้งนี้

3. แบบแผนกิจกรรมของกลุ่มควบคุม สำหรับกลุ่มควบคุมมีกิจกรรมให้ความรู้
12 ครั้งดังนี้

ตาราง 2 แบบแผนกิจกรรมของกลุ่มควบคุม

ครั้งที่	หัวข้อความรู้	กิจกรรม
1	1. การรักษาสุขภาพอนามัยส่วนบุคคล ได้แก่ - การดูแลความสะอาดผิวหนัง - การรักษาอนามัยของมือ - การรักษาอนามัยของเท้า	1. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์ 2. ให้ความรู้ 3. ตรวจสอบสุขภาพในหัวข้อที่สอน 4. ให้คำแนะนำเพิ่มเติมในรายที่พบปัญหาและบันทึกรายงานแก่ทางสถานสงเคราะห์
2	- การรักษาอนามัยของตา หู จมูก	(เช่นเดียวกับครั้งที่ 1)
3	- การรักษาอนามัยของเส้นผมและหนังศีรษะ	(เช่นเดียวกับครั้งที่ 1)
4	- การรักษาอนามัยของช่องปากและฟัน	1. ให้ความรู้ 2. สอนวิธีแปรงฟันที่ถูกต้อง 3. ตรวจสอบสุขภาพช่องปากและฟัน และให้คำแนะนำเพิ่มเติม และบันทึกรายงานแก่ทางสถานสงเคราะห์ในรายที่พบปัญหา
5	2. สารเสพติดให้โทษ - ความหมายของสารเสพติด - ชนิดของสารเสพติด - ผลต่อร่างกายและจิตใจ	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง ยาและสารเสพติด
6	- ปัญหาที่เกิดจากสารเสพติด (1) ปัญหาต่อตนเอง (2) ปัญหาต่อครอบครัว (3) ปัญหาต่อสังคมและประเทศชาติ	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง ภัยจากสารเสพติด

ตาราง 2 (ต่อ)

ครั้งที่	หัวข้อความรู้	กิจกรรม
7	- อาการของผู้ติดเชื้อสารเสพติด	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง ผู้สำนึก(ละครยาเสพติด)
8	- การป้องกันการติดเชื้อสารเสพติด - การรักษาผู้ติดเชื้อสารเสพติด	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง ชุดท้ายที่ปลายฝน(ละครยาเสพติด)
9	3. โรคเอดส์ - โรคเอดส์คืออะไร - กำเนิดโรคเอดส์	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง เอดส์อันตรายร้าย
10	- วิธีทางที่เชื้อเอดส์เข้าสู่ร่างกาย - เชื้อเอดส์ทำลายคนอย่างไร	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง หุ่นกระบอกโรคเอดส์
11	- บุคคลที่เสี่ยงต่อการเป็นโรคเอดส์ - การตรวจหาเชื้อเอดส์	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง โลกร้าง (ละครโรคเอดส์)
12	- การป้องกันโรคเอดส์	1. ให้ความรู้ 2. คู่มือทัศน เรื่อง สิ่งที่ไม่เชื่อไว้ (ละครโรคเอดส์) 3. สรุปและซักถาม

การดำเนินการวิจัย

1. วัดจิตลักษณะต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้แก่ ลักษณะมุ่งอนาคต (1) สถิติปัญญา สุขภาพจิต ประสิทธิภาพทางสังคม ก่อนทำการทดลองประมาณ 1 สัปดาห์
2. ตรวจสอบให้คะแนนจากการวัดจิตลักษณะทั้งหมด ของแต่ละกลุ่มอายุ
3. นำคะแนนของลักษณะมุ่งอนาคต (1) มาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อหาความแตกต่างของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตในกลุ่มอายุต่างๆ พบผลว่าไม่มีความแตกต่างจึงจะไม่นำคะแนนส่วนนี้มาเป็นตัวแปรร่วม
4. ดำเนินการทดลองกับกลุ่มทดลอง ตามแผนการฝึกที่วางไว้ จำนวน 12 ครั้ง ครั้งละ 1 ชั่วโมง ตั้งแต่วันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2540 ถึง 13 มีนาคม 2540 ในวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เวลา 18.30-19.30 น.
5. กลุ่มควบคุม จัดกิจกรรมให้ความรู้ในเรื่องการรักษาสุขภาพอนามัย สารเสพติดให้โทษ และโรคเอดส์ ในวันและเวลาเดียวกับกลุ่มทดลอง โดยมีผู้ช่วยวิจัย 2 คนดำเนินการสอน
6. หลังการทดลองเสร็จสิ้น วัดลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมทั้ง 3 กลุ่มอายุ นำคะแนนที่ได้มาวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม เพื่อทดสอบสมมติฐานโดยทำการวัดทันทีหลังเสร็จสิ้นการทดลอง ซึ่งถือเป็นการประเมินผลในระยะสั้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ SPSS/PC (Statistic Package for the Social Science) โดยสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

1. การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง (The Analysis of Covariance for Two way classification) ตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 1 และ 2 โดยมีตัวแปรร่วม คือ (1) สถิติปัญญา (2) สุขภาพจิต (3) ประสิทธิภาพทางสังคม และอาจใช้ (4) ลักษณะมุ่งอนาคต (1) หากพบความแตกต่างทางสถิติ ระหว่างลักษณะมุ่งอนาคต (1) ในกลุ่มอายุต่างๆ
2. การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ตรวจสอบสมมติฐานข้อที่ 3
3. การเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey เมื่อ F-test มีนัยสำคัญ ในการตรวจสอบสมมติฐาน ข้อที่ 2 และ 3

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “ผลของการฝึกการมุ่งอนาคต แก่เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี” เป็นการวิจัยเชิงทดลอง ที่มีจุดประสงค์ที่สำคัญคือเพื่อศึกษาว่าการฝึกการมุ่งอนาคตที่ใช้ในการทดลองนี้ ส่งผลให้ผู้ที่ได้รับการฝึกมี “ลักษณะมุ่งอนาคต” แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกหรือไม่ และกลุ่มอายุต่างๆ ได้รับผลจากการฝึกแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร โดยทำการทดลองกับเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี ที่มีอายุระหว่าง 9-18 ปี จำนวน 90 คน โดยแบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น กลุ่มทดลองซึ่งมี 3 กลุ่มย่อย คือ กลุ่มอายุ 9-12 ปี 12-15 ปี และ 15-18 ปี กลุ่มละ 15 คน ตามลำดับ และกลุ่มควบคุม ซึ่งแบ่งเป็น 3 กลุ่ม อายุเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังต้องการศึกษาว่า พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์ช่วงวัยต่างๆ มีลักษณะพัฒนาการเป็นอย่างไรก่อนได้รับการทดลอง และหากพบความแตกต่างของพัฒนาการกับกลุ่มอายุ ก็จะนำคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตก่อนการทดลองมาใช้เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกับตัวแปรร่วมอีก 3 ตัว ได้แก่ ประสิทธิภาพทางสังคม สุขภาพจิต และระดับสติปัญญา ซึ่งพบว่าเป็นพื้นฐานต่อพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ตามทฤษฎีต้นไม้ของ ศ.ดร.ดวงเดือน พันธุมนาวิน (ดวงเดือน พันธุมนาวิน. 2538 : 153)

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เสนอตามลำดับดังนี้

1. ผลของการทดสอบเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต ของกลุ่มที่ให้การฝึกการมุ่งอนาคต (กลุ่มทดลอง) กับกลุ่มที่ไม่ให้การฝึก (กลุ่มควบคุม) ก่อนเริ่มการทดลอง
2. ผลของการทดสอบเปรียบเทียบพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ก่อนเริ่มการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน
3. ผลเปรียบเทียบ ลักษณะมุ่งอนาคตภายหลังการทดลอง

วิธีการทางสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง (The Analysis of Covariance for two way classification) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey เมื่อ F-test มีนัยสำคัญ คำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC

การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในบทนี้ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในการแปลผลและความหมายของการวิเคราะห์ได้ตรงกัน ผู้วิจัยได้กำหนดสัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

N	แทน	จำนวนของเด็กในกลุ่มตัวอย่าง
$\bar{X}$	แทน	ค่าคะแนนเฉลี่ย
SD	แทน	ค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
F	แทน	ค่าสถิติที่ใช้พิจารณาใน F. distribution
df	แทน	ชั้นแห่งความเป็นอิสระ (Degree of freedom)
SS	แทน	ผลบวกกำลังสองของคะแนน (Sum of square)
MS	แทน	ค่าเฉลี่ยของผลบวกกำลังสองของคะแนน (Mean-square)
*	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05
**	แทน	มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ผลการทดสอบเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มที่ให้การฝึกการมุ่งอนาคต กับกลุ่มที่ไม่ให้การฝึก ก่อนเริ่มการทดลอง

ในการจัดกลุ่มตัวอย่าง เป็นกลุ่มทดลองซึ่งได้รับการฝึกการมุ่งอนาคตกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ให้การฝึก แต่จัดให้มีกิจกรรมอื่นนั้น กระทำโดยวิธีสุ่มแบบแบ่งชั้น โดยใช้อายุเป็นชั้น แต่เพื่อเป็นการศึกษา และตรวจสอบคุณลักษณะพื้นฐานเดิมในตัวแปรที่ศึกษา จึงได้นำคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (I) (Pretest) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมาทดสอบความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยด้วยสถิติเอฟ (F-test) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เป็นกลุ่มทดลอง มีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (I) ไม่แตกต่างกับกลุ่มควบคุม ดังแสดงในตาราง 3 และตาราง 4

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) (Pretest)
ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

แหล่งข้อมูล	N	$\bar{X}$	SD
กลุ่มทดลอง	45	69.31	8.47
กลุ่มควบคุม	45	68.31	9.96
รวม	90	68.81	9.20

ตาราง 4 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1)
ของกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F Ratio
ระหว่างกลุ่ม	1	22.50	22.50	.26
ภายในกลุ่ม	88	7525.29	85.51	
รวม	89	7547.79		

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 3 และตาราง 4 พบว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มทดลอง (69.31) และกลุ่มควบคุม (68.31) แสดงว่าก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม ทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ใกล้เคียงกัน ดังนั้นจึงนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว พบว่า ไม่มีความแตกต่างของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

2. การทดสอบเปรียบเทียบพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตก่อนเริ่มการทดลองของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน

การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต ของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ในช่วงวัยต่างๆ กัน เพื่อศึกษาว่าเด็กเหล่านี้มีลักษณะพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตอย่างไร ก่อนเข้ารับการทดลอง เป็นไปตามสมมุติฐานใน

ข้อที่ 3 หรือไม่ การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One Way Analysis of Variance) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังแสดงในตาราง 5 และตาราง 6

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) (Pretest) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน

แหล่งข้อมูล	N	$\bar{X}$	SD
วัยเด็กตอนปลาย	30	66.20	9.53
วัยรุ่นตอนต้น	30	68.87	9.13
วัยรุ่นตอนกลาง	30	71.37	8.50
รวม	90	68.81	9.21

ตาราง 6 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียวของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของกลุ่มตัวอย่างที่มีช่วงวัยต่างๆ กัน

แหล่งความแปรปรวน	df	SS	MS	F
ระหว่างกลุ่ม	2	400.56	200.28	2.44
ภายในกลุ่ม	87	7147.23	82.15	
รวม	89	7547.79		

จากข้อมูลในตาราง 5 และตาราง 6 พบว่าคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตเฉลี่ย ของกลุ่มตัวอย่างเพิ่มขึ้น สัมพันธ์กับช่วงของวัยคือวัยเด็กตอนปลาย วัยรุ่นตอนต้น และวัยรุ่นตอนกลาง มีค่าเท่ากับ 66.20 68.87 และ 71.37 ตามลำดับ จึงได้นำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว พบว่า ค่า F ไม่มีนัยสำคัญ จึงไม่สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ในข้อที่ 3 ซึ่งตั้งไว้ว่า “ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี มีความแตกต่างกัน ก่อนได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต โดยในกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ตามลำดับ”

8. ผลเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตภายหลังการทดลอง

การศึกษาเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคตภายหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม มีจุดประสงค์เพื่อศึกษาว่า การฝึกการมุ่งอนาคตที่ใช้กับกลุ่มทดลองมีประสิทธิภาพหรือไม่ ในการนำมาใช้กับกลุ่มเด็กที่ได้รับการเลี้ยงดูอยู่ในสถานสงเคราะห์ และการฝึกการมุ่งอนาคตนี้ ให้ผลสูงสุดกับเด็กกลุ่มวัยใด การวัดลักษณะมุ่งอนาคตกระทำทันทีภายหลังการทดลอง (Posttest) เรียกว่าคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) เมื่อนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบสองทาง (The Analysis of Covariance for two way classification) โดยมีคะแนนของตัวแปรร่วม 3 ตัวแปรคือ การร่วมรู้สึก (ประสบการณ์ทางสังคม) สุขภาพจิต และสติปัญญา (ดูตาราง 11 และ 12 ภาคผนวก) ที่ได้ทำการวัดก่อนเริ่มการทดลอง 1 สัปดาห์ ส่วนผลการวิเคราะห์คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ไม่พบความแตกต่างของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคตก่อนการทดลองในกลุ่มวัยต่างๆ (ตาราง 6) จึงไม่นำคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) มาเป็นตัวแปรร่วมตามข้อตกลงเบื้องต้น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลแสดงใน ตาราง 7 และตาราง 8

ตาราง 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนน ลักษณะมุ่งอนาคต (2) (Posttest) ของกลุ่มทดลอง (ฝึกการมุ่งอนาคต) และกลุ่มควบคุม (ไม่ฝึกการมุ่งอนาคต)

แหล่งข้อมูล	N	$\bar{X}$	SD
กลุ่มฝึกการมุ่งอนาคต	45	74.18	7.92
วัยเด็กตอนต้น	15	71.07	6.80
วัยรุ่นตอนปลาย	15	72.93	9.10
วัยรุ่นตอนกลาง	15	78.53	5.96
กลุ่มไม่ฝึก	45	68.13	9.71
วัยเด็กตอนปลาย	15	63.87	10.01
วัยรุ่นตอนต้น	15	69.07	10.43
วัยรุ่นตอนกลาง	15	71.47	7.42
รวม	90	71.16	9.32

ตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง ของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลอง (ฝึกการมุ่งอนาคต) กับกลุ่มควบคุม (ไม่ฝึกการมุ่งอนาคต) โดยมีตัวแปรร่วม คือ ประสิทธิภาพทางสังคม (การร่วมรู้สึก) สุขภาพจิต และ สติปัญญา

แหล่งความแปรปรวน	SS	df	MS	F
ตัวแปรร่วม	1112.10	3	370.70	5.30**
การร่วมรู้สึก	293.64	1	293.64	4.20**
สุขภาพจิต	20.60	1	20.60	0.29
สติปัญญา	337.22	1	337.22	4.82*
ตัวแปรที่ศึกษา	906.28	3	302.09	4.32**
การฝึกการมุ่งอนาคต (ก)	518.27	1	518.27	7.41**
วัยของเด็ก (ข)	437.13	2	218.57	3.12*
ก x ข	39.96	2	19.98	0.29
ส่วนที่เหลือ	5669.48	81	69.99	
รวม	7727.82	89	86.83	

** มีนัยสำคัญ ที่ระดับ .01

* มีนัยสำคัญ ที่ระดับ .05

จากตาราง 8 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบสองทาง ซึ่งได้ควบคุมอิทธิพลของตัวแปรร่วมแล้ว พบว่าไม่มีปฏิสัมพันธ์ของการฝึกการมุ่งอนาคตกับวัยของเด็ก แสดงว่าการให้การฝึกการมุ่งอนาคตหรือไม่ให้การฝึกกับวัยของเด็ก ไม่มีอิทธิพลร่วมกันต่อลักษณะมุ่งอนาคต (2) ดังนั้นจึงได้พิจารณาผลของแกนหลัก (Main Effect) คือ การฝึกการมุ่งอนาคต และการไม่ฝึก จากค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) (ตาราง 7) พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) เฉลี่ย (74.18) สูงกว่ากลุ่มควบคุม (68.13) และเมื่อนำมาวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ตาราง 8) พบว่าคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 สอดคล้องกับสมมุติฐานในข้อที่ 1 คือ “เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี กลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมภายหลังการฝึก”

ส่วนการศึกษาว่าเด็กกลุ่มวัยต่างๆ ได้รับผลจากการฝึกการมุ่งอนาคตแตกต่างกันหรือไม่ และกลุ่มวัยใดได้รับผลจากการฝึกสูงสุดตามสมมุติฐานข้อที่ 2 คือ “ลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงในแต่ละกลุ่มอายุ ที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีความแตกต่างกันภายหลังการฝึก โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลางมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับ” เมื่อดูจากตาราง 8 พบว่ามีความแตกต่างของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ในช่วงวัยต่างๆ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 และเพื่อที่จะได้ทราบว่ากลุ่มวัยใด ได้รับผลจากการฝึกสูงสุดตามสมมุติฐานข้อที่ 2 โดยศึกษาเฉพาะกลุ่มที่ได้รับการฝึกเท่านั้น ผู้วิจัยจึงได้นำคะแนนเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของวัยต่างๆ ของเด็ก เฉพาะกลุ่มที่ได้รับการฝึกมาหาความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีของ Tukey ดังแสดงผลในตาราง 9 (ค่า HSD ที่คำนวณได้ที่ระดับ .05 = 7.32)

ตาราง 9 การเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของเด็กในสถานสงเคราะห์ที่มีช่วงวัยต่างๆ กันเป็นรายคู่ ภายหลังได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต

ช่วงวัยของเด็ก	$\bar{X}$	วัยเด็กตอนปลาย	วัยรุ่นตอนต้น	วัยรุ่นตอนกลาง
		71.07	72.93	78.53
วัยเด็กตอนปลาย	71.07	-	1.86	7.46*
วัยรุ่นตอนต้น	72.93		-	5.60
วัยรุ่นตอนกลาง	78.53			-

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 9 พบว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) สูงสุด และสูงกว่ากลุ่มวัยเด็กตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มวัยเด็กตอนปลายกับวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นกับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง

นั่นคือผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 8 และตาราง 9 สอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 2 เพียงบางส่วน

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

จุดมุ่งหมายของการศึกษาค้นคว้า

1. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุงอนาคตของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง ว่ากลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุงอนาคต มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกหรือไม่
2. เพื่อศึกษาถึง ลักษณะมุงอนาคตของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง ว่า กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง เมื่อได้รับการฝึกการมุงอนาคตแล้ว มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับหรือไม่
3. เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุงอนาคตก่อนได้รับการฝึกการมุงอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงว่า กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับหรือไม่

สมมติฐานในการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ. ชลบุรี กลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุงอนาคต มีลักษณะมุงอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมภายหลังการฝึก
2. ลักษณะมุงอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง ในแต่ละกลุ่มอายุ ที่ได้รับการฝึกการมุงอนาคต มีความแตกต่างกันภายหลังการฝึก โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุงอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับ
3. ลักษณะมุงอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี มีความแตกต่างกัน ก่อนได้รับการฝึกการมุงอนาคต โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุงอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลายตามลำดับ

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือเด็กชายที่มีอายุ 9-18 ปี จำนวน 90 คนของสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี นับถึงวันที่เริ่มทำการทดลอง คือวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2540 โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ที่ไม่เป็นสัดส่วนกัน โดยใช้อายุเป็นชั้น ได้กลุ่มตัวอย่างเป็น 3 กลุ่มวัย คือ

- (1) กลุ่มวัยเด็กตอนปลาย อายุ 9-12 ปี จำนวน 30 คน
- (2) กลุ่มวัยรุ่นตอนต้น อายุ 12-15 ปี จำนวน 30 คน
- (3) กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง อายุ 15-18 ปี จำนวน 30 คน

หลังจากนั้นสุ่มอย่างง่ายในแต่ละชั้นออกเป็น 2 กลุ่ม เท่าๆ กันแล้วสุ่มอีกครั้ง ให้เป็นกลุ่มทดลอง (ฝึกการมุ่งอนาคต) และกลุ่มควบคุม (ไม่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต) ได้กลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มทดลองกลุ่มวัยละ 15 คน รวม 45 คน กลุ่มควบคุมกลุ่มวัยละ 15 คน รวม 45 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาค้นคว้า ประกอบด้วย

2.1 แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้หลักแนวคิดในการฝึกการมุ่งอนาคตจากชุดฝึกอบรม การเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน ของสถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530)

2.2 แบบวัดทางจิตวิทยา จำนวน 4 ชุด คือ

2.2.1 แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยใช้หลักแนวคิดจากการศึกษาแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2520) และการศึกษาค้นคว้าทฤษฎี ความรู้และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต โดยแบบวัดนี้มี 15 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.90

2.2.2 แบบวัดการร่วมรู้สึก ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยปรับปรุงจากแบบวัดการร่วมรู้สึกของลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ (2539) ซึ่งแบบวัดนี้มี 8 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

2.2.3 แบบวัดสุขภาพจิต ผู้วิจัยใช้แบบวัดสุขภาพจิต ของดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม (2524) จำนวน 20 ข้อ เป็นแบบวัดมาตราส่วนประมาณค่า 6 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.78

2.2.4 แบบทดสอบความสามารถทางสติปัญญา เป็นแบบทดสอบวัดสติปัญญา ที่ไม่ใช่ภาษาของราเวน (Raven's Standard Progressive Matrices) ชุด เอ-อี จำนวน 60 ข้อ ซึ่งให้คะแนนโดยตอบถูกให้ 1 คะแนน ตอบผิดให้ 0 นำคะแนนรวมที่ได้มาเทียบตารางแปลผลเป็นคะแนนสติปัญญา อีกครั้งหนึ่ง

3. การหาคุณภาพของเครื่องมือ

3.1 แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต ผู้วิจัยได้นำแบบแผนที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาแล้ว หลังจากนั้นได้นำไปทดลองใช้กับเด็กชายในมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพญา เมืองพญา จ.ชลบุรี ซึ่งมี อายุ 9-18 ปี จำนวน 39 คน ซึ่งมีลักษณะ

ใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง หลังจากนั้นนำข้อบกพร่องที่พบมาปรับปรุงแก้ไข ก่อนนำไปใช้ในการศึกษาจริง

3.2 แบบสอบถามวัดลักษณะมุ่งอนาคต และวัดการร่วมรู้สึก ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นใหม่ ได้นำเสนอให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางจิตวิทยา ทางพฤติกรรมศาสตร์และทางการวัดผลทางการศึกษา จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความสอดคล้องของข้อคำถามกับนิยามปฏิบัติการ หลังจากปรับปรุงแก้ไขแล้วได้นำไปหาคุณภาพโดยทดลองใช้กับเด็กชายของมูลนิธิสงเคราะห์เด็กพัฒนา เมืองพัทยา จ.ชลบุรี ซึ่งมีอายุ 9-18 ปี จำนวน 39 คน เพื่อหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ โดยใช้การทดสอบด้วย t-test ด้วยเทคนิค 25% กลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ แล้วคัดเลือกข้อที่มีค่าอำนาจจำแนกตั้งแต่ 3.00 ขึ้นไป (ดูตาราง 10) แล้วนำมาหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์ แอลฟา (α - Coefficient) ของแบบสอบถามทั้ง 2 ชุด ซึ่งได้ผลดังนี้

ก. แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต จำนวน 15 ข้อ $\alpha = 0.90$

ข. แบบวัดการร่วมรู้สึก จำนวน 8 ข้อ $\alpha = 0.78$

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย จำนวน 6 ท่าน (กลุ่มทดลอง 4 ท่าน กลุ่มควบคุม 2 ท่าน) ซึ่งผู้ช่วยวิจัยได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ตลอดจนคำถาม คำตอบ ในแบบสอบถามต่างๆ เป็นอย่างดี ก่อนที่จะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล และดำเนินการทดลอง โดยใช้เวลาในการดำเนินการวัดจิตลักษณะต่างๆ ก่อนการทดลอง การทำกิจกรรม และการวัดหลังการทดลอง รวม 14 ครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยนำคำตอบจากแบบวัดลักษณะมุ่งอนาคตก่อนการทดลอง (Pretest) และหลังการทดลอง (Posttest) รวมทั้งคำตอบจากแบบวัดตัวแปรร่วม ได้แก่ การร่วมรู้สึก (ประสบการณ์ทางสังคม) สุขภาพจิต และคะแนนระดับสติปัญญา ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 90 คน มาลงรหัสในแบบรายการ เพื่อนำไปวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/PC และทำการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับคือ

1. วิเคราะห์ข้อมูลของลักษณะมุ่งอนาคต (1) (Pretest) ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด หาค่า $\bar{X}$ และ SD ของคะแนน และวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะมุ่งอนาคตของกลุ่มที่ได้รับการฝึก กับไม่ได้รับการฝึก ก่อนเริ่มการทดลอง รวมทั้งเปรียบเทียบความแตกต่างของลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กช่วงวัยต่างๆ ของเด็กก่อนเริ่มการทดลอง และตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Tukey ในกรณีที่พบว่า F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ

2. วิเคราะห์ข้อมูลของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) (Posttest) รวมทั้งคะแนนที่ได้จากการวัดตัวแปรร่วม คือ คะแนนการร่วมรู้สึก คะแนนสุขภาพจิต และ คะแนนสติปัญญา โดยหาค่า $\bar{X}$ และ SD และทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง เพื่อเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มที่ได้รับการฝึกกับไม่ได้รับการฝึก ภายหลังการทดลอง และเปรียบเทียบลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของเด็กวัยต่างๆ ภายหลังการทดลอง และตรวจสอบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ โดยวิธีของ Tukey ในกรณีที่พบว่า F-test มีนัยสำคัญทางสถิติ

สรุปผลการศึกษาค้นคว้า

1. เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี กลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต (กลุ่มทดลอง) มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก (กลุ่มควบคุม) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานข้อที่ 1
2. ลักษณะมุ่งอนาคตภายหลังการทดลอง ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงแตกต่างกันในบางกลุ่ม โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มวัยเด็กตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มวัยเด็กตอนปลายกับกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นกับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ดังนั้นผลการวิเคราะห์ข้อมูลส่วนนี้ จึงสอดคล้องกับสมมติฐานในข้อที่ 2 บางส่วน
3. ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติก่อนการทดลอง ซึ่งไม่สอดคล้องกับสมมติฐานในข้อที่ 3

อภิปรายผล

ในการวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานทั้งหมด 3 ข้อ ได้จากการประมวลเอกสารและงานวิจัยทั้งของไทยและต่างประเทศ การอภิปรายผลจะอภิปรายตามสมมติฐานแต่ละข้อดังต่อไปนี้

๔ สมมติฐานที่ 1 มีใจความว่า “เด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จ.ชลบุรี กลุ่มที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มควบคุมภายหลังการฝึก” สมมติฐานนี้เป็นการคาดถึงผลของการฝึกต่อจิตลักษณะที่ได้รับการฝึก กล่าวคือ เด็กที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต ควรจะมีลักษณะมุ่งอนาคตสูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึก และจากการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง โดยมีคะแนนของการร่วมรู้สึก (ประสบการณ์ทางสังคม) สุขภาพจิต และระดับสติปัญญา เป็นตัวแปรร่วมในการวิเคราะห์คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ซึ่งเป็นตัวแปรตาม (ดูตาราง 8) ภายหลังการฝึกพบว่าเด็กทั้งหมดที่ได้รับการฝึกมีลักษณะมุ่งอนาคต สูงกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับการฝึกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ตรงตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

จึงกล่าวได้ว่า ผลในส่วนนี้ให้ผลสนับสนุนสมมุติฐานที่ 1 อย่างเด่นชัด อันแสดงว่าแบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคตที่ใช้ในงานวิจัยนี้สามารถพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตให้กับเด็กในสถานสงเคราะห์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้หลักวิชาการในการสร้างแบบแผนการฝึก โดยใช้แนวคิดจากชุดฝึกอบรมคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน สำนักงาน กพ. ชุด “การเสริมสร้างพลังปฏิบัติการ” (ดวงเดือน พันธุมนาวินและคณะ. 2530 : 99-124) ในขั้นตอนที่ 1 และขั้นตอนที่ 2 (ดูหน้า 41) มาสร้างเป็นชุดแบบแผนการฝึก 12 กิจกรรม เนื้อหาของแบบแผนการฝึกสร้างขึ้นตามจุดมุ่งหมายและนิยามปฏิบัติการ มุ่งเน้นการคาดการณ์ไกลในด้านการศึกษาและอาชีพ โดยคำนึงถึงวัย สถานภาพ ความสามารถ ของเด็กชายในสถานสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญทางจิตวิทยา และทดลองนำร่อง (pilot study) มาแล้ว

ในการทดลองเริ่มจากการสร้างความสัมพันธ์ของกลุ่ม ด้วยการทำกลุ่มสัมพันธ์ เป็นการกระตุ้นความสนใจ ช่วยให้เกิดความร่วมมือในการฝึก และการฝึกแต่ละครั้งได้ปฏิบัติตามขั้นตอนที่วางไว้ ประกอบด้วยขั้นนำ ขั้นกิจกรรม ขั้นสรุป รวมทั้งการประเมินผลท้ายกิจกรรม ทำให้การฝึกแต่ละครั้งบรรลุจุดมุ่งหมาย

ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง ที่ผู้วิจัยนำมาใช้ให้กลุ่มตัวอย่างศึกษานั้น เลือกสรรมาตามหลักทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ของแบนดูรา (Bandura. 1977 : 16 - 22 ; ดวงเดือน ศาสตราภกร. 2535 : 386 - 390) คือตัวแบบที่มีความเด่นชัด มีความดึงดูดใจสูง เป็นบุคคลมีชื่อเสียง เป็นเพศเดียวกันกับเด็ก ตัวแบบได้รับรางวัลเป็นเครื่องตอบแทน โดยผู้วิจัยใช้เรื่องของสมรักษ์ คำสิงห์ (ไทยรัฐ. 2539) และตัวแบบที่มีความคล้ายคลึงกันทางสถานภาพทางสังคม คือเรื่องของ รงชัย เพียรทอง (สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7. 2539) และเรื่องของ วิโรจน์ ผลงานวิจัยที่สนับสนุนอิทธิพลของตัวแบบ คืองานวิจัยของแบนดูรา และมิสเซล (Pervin. 1989 : 399 - 400 ; citing Bandura and Mischel. 1965) ซึ่งศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมการอดได้รอได้ของเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง และต่ำ โดยมีตัวแบบ ผลการทดลองพบว่า เด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง แต่ให้ตัวแบบที่มีลักษณะไม่สามารถอดได้รอได้ คือตัวแบบที่ตัดสินใจรับรางวัลทันที โดยเป็นรางวัลที่มีค่าระดับกลาง ส่วนเด็กที่มีลักษณะมุ่งอนาคตต่ำ แต่ให้ตัวแบบที่มีลักษณะอดได้รอได้ คือการรอรางวัลที่มีคุณค่าสูง และตัวแบบให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณความดีของการรอ เด็กจะมีพฤติกรรมการรอรางวัลอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับกลุ่มที่ไม่มีตัวแบบ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้จัดนิทรรศการเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ให้กลุ่มตัวอย่างได้ศึกษาตามแบบแผนที่กำหนดไว้ โดยแจกแจงถึงข้อคิดในการเลือกอาชีพ ลักษณะงาน คุณสมบัติที่เหมาะสมกับงาน และแนวทางในการศึกษาฝึกอบรม เพื่อนำไปสู่การประกอบอาชีพที่เลือก (กรมการศึกษา นอกโรงเรียน. 2532 ; กรมอาชีวศึกษา. 2535)

สื่อที่ใช้ในงานวิจัยนี้ ได้จัดทำให้เหมาะสมกับความสนใจ และข้อจำกัดของเด็กเล็กซึ่งยังอ่านเขียนไม่ได้ดี เช่นจัดทำเป็นวีดิทัศน์ และเทปบันทึกเสียงที่มีภาพประกอบ เป็นต้น

ในการจัดกิจกรรมกลุ่มแต่ละครั้ง ได้แบ่งกลุ่มย่อย 4 - 5 คน แบบคละอายุ โดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยจะคอยดูแล กระตุ้นให้สมาชิกกลุ่มทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตัดสินใจ ส่วนกิจกรรมที่ทำเป็นรายบุคคลที่ต้องคิดและเขียน จะทำภายหลังที่เด็กแต่ละคนได้มีประสบการณ์จากการคิดเขียนเป็นกลุ่ม ส่วนเด็กเล็กที่มีข้อจำกัดในการอ่านและเขียน ผู้ช่วยวิจัยจะช่วยในการสะกดคำ

ขั้นสรุป ผู้วิจัยจะกระตุ้นให้เด็กได้ช่วยกันสรุป ส่วนในขั้นประเมินผลแต่ละครั้ง หากพบว่ามีกลุ่มใดยังไม่ผ่านการประเมินผลตามเกณฑ์ ก็จะอธิบายหรือทบทวนให้ใหม่

หลักการในการวางแผนการฝึก และวิธีปฏิบัติที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยเชื่อว่ามีผลทำให้กลุ่มทดลองที่เข้ารับการฝึก เกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายที่วางไว้ ส่งผลให้จิตลักษณะมุ่งอนาคตถูกพัฒนาสูงขึ้น แตกต่างกับกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ดังผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตาราง 6 สอดคล้องกับผลการวิจัยของบุญรับ ศักดิ์มณี (2532) ในด้านหลักการที่นำมาฝึก โดยงานวิจัยของบุญรับ ศักดิ์มณี ได้ใช้ขั้นตอนวิธีการในการฝึกการมุ่งอนาคต จากชุดฝึกอบรมคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน สำนักงานกพ. (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. 2530 : 99-124) เช่นกัน การศึกษากระทำกับข้าราชการใหม่ที่มีอายุตั้งแต่ 20-34 ปี ผลการวิจัยพบว่า การฝึกการมุ่งอนาคตส่งผลต่อทัศนคติการมุ่งทำงานราชการเพื่ออนาคต รวมทั้งพฤติกรรมการทำงาน

๔. สมมุติฐานที่ 2 มีใจความว่า “ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุงในแต่ละกลุ่มอายุที่ได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต มีความแตกต่างกันภายหลังการฝึก โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ตามลำดับ” สมมุติฐานนี้เป็นการคาดถึงอิทธิพลของตัวแปรด้านอายุ ที่จะส่งผลต่อตัวแปรตามคือลักษณะมุ่งอนาคต (2) โดยงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่าลักษณะมุ่งอนาคตเพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งสัมพันธ์กับพัฒนาการทางสติปัญญา ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยคาดว่าเด็กที่อายุนอกกว่าน่าจะมีการเรียนรู้ มีความคิด ความเข้าใจในกิจกรรมการฝึก ซึ่งมีลักษณะค่อนข้างเป็นนามธรรมมากกว่าเด็กที่อยู่ในวัยต่ำกว่า

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมุติฐานในข้อที่ 2 นี้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วมแบบ 2 ทาง โดยมีตัวแปรร่วมคือ การร่วมรู้สึก (ประสบการณ์ทางสังคม) สุขภาพจิต และสติปัญญา (ดูตาราง 8) และการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยรายคู่ด้วยวิธีของ Tukey (ดูตาราง 9) พบผลว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคต (2) สูงกว่ากลุ่มวัยเด็กตอนปลาย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างกลุ่มวัยเด็กตอนปลายกับกลุ่มวัยรุ่นตอน

ต้น และกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น กับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ดังนั้นผลการวิจัยนี้จึงสนับสนุน สมมุติฐาน 2 เพียงบางส่วน จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ เมื่อพิจารณาถึงสมมุติฐานในข้อ 1 และค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะการมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มที่ให้การฝึกการมุ่งอนาคต กับกลุ่มที่ไม่ให้การฝึก จะเห็นว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มที่ได้รับการฝึกสูงกว่าที่ไม่ได้รับการฝึกทุกกลุ่มวัย และแตกต่างกัน โดยมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ซึ่งแสดงว่าวิธีการฝึกนี้ใช้ได้ผลกับเด็กทุกวัยที่ทำการศึกษา แต่จากผลการวิเคราะห์ตามสมมุติฐาน 2 ชี้ให้เห็นว่า หากให้การฝึกกับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอายุสูงสุดของกลุ่มตัวอย่าง จะเกิดประสิทธิภาพสูงสุดเมื่อเทียบผลของการฝึกกับกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ซึ่งเป็นกลุ่มอายุดำสุดในงานวิจัยนี้ แต่ให้ผลไม่แตกต่างกับการฝึกให้กับกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีระดับอายุอยู่ในช่วงกลางของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ดังนั้นจากผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ สรุปได้ว่า การจัดให้มีการฝึกการมุ่งอนาคตกับเด็กเมื่อเด็กเจริญวัยเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว โดยเฉพาะเมื่อเริ่มเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง จะเกิดประสิทธิผลสูงสุดมากกว่าการเริ่มฝึกในเด็กวัยต่ำกว่านี้

การที่กลุ่มวัยรุ่นตอนกลางมีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) เฉลี่ยสูงขึ้น แตกต่างจากกลุ่มวัยเด็กตอนปลายอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งที่ก่อนการทดลองพบผลว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ไม่แตกต่างกันนั้น คาดว่าเนื่องมาจากได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต เป็นการสร้างประสบการณ์ และกระตุ้นความคิดให้เกิดการคาดการณ์ไกล และมีการวางแผนเกี่ยวกับอนาคตทั้งด้านทั่วไป การศึกษาและอาชีพ โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีช่วงอายุสูงสุด เกิดการเรียนรู้ มีความคิดในเรื่องที่เป็นนามธรรม โดยเฉพาะความคิดในเรื่องการพึ่งตนเอง และตระหนักถึงความสำคัญของอาชีพในอนาคตได้ดีกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า ซึ่งแสดงผลชัดเจนเมื่อเทียบกับกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ทั้งนี้ ตามทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาของเพียเจต์ เด็กจะพัฒนาความคิดเข้าสู่ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม เมื่ออายุ 11-15 ปี (ดวงเดือน ศาสตรภทร. 2535 : 270-308) แต่จากการศึกษาของออปเปอร์พบว่า พัฒนาการทางความคิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมของเด็กไทยช้ากว่าเด็กสวิสเซอร์แลนด์ที่เพียเจต์ศึกษา 5 ปี (สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์. 2522 : 19 ; อ้างอิงมาจาก Oppen. 1971) และจากการศึกษาถัดมาอีก 8 ปี ของสมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ (2522) พบว่าเด็กไทยในเมือง และในชนบทมีพัฒนาการทางความคิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมช้ากว่าเด็กสวิสเซอร์แลนด์ 1-2 ปี ตามลำดับ แสดงว่าในระยะต่อมาเด็กไทยมีพัฒนาการด้านสติปัญญาเร็วขึ้นกว่าการศึกษาของออปเปอร์ในครั้งแรก และเมื่อพิจารณากลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยศึกษา ซึ่งเป็นเด็กในชนบท ที่มีช่วงอายุ 9-18 ปี เมื่อเทียบอายุกับผลการศึกษาของสมเกียรติ ทิพย์ทัศน์ (2522) กลุ่มตัวอย่างจะเริ่มมีพัฒนาการทางความคิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมเมื่ออายุ 13-15 ปี ซึ่งเป็นช่วงกลางของกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น (12-15 ปี) ขึ้นไป โดยเด็กกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง (15-18 ปี) จะมี

พัฒนาการทางความคิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมสมบูรณ์มากกว่ากลุ่มวัยรุ่นตอนต้น แต่เนื่องจากเด็กในสถานสงเคราะห์ ขาดการกระตุ้นลักษณะมุ่งอนาคต ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูคงที่กล่าวมาแล้ว ทำให้คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) ของเด็กกลุ่มวัยต่างๆ ไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเด็กได้รับการฝึกการมุ่งอนาคต เด็กกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ซึ่งมีพัฒนาการทางความคิด ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรมแล้ว เมื่อได้รับการกระตุ้นจากการฝึกการมุ่งอนาคต ทำให้มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อเทียบกับกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย (ดูตาราง 9) ซึ่งยังมีพัฒนาการทางความคิดอยู่ในขั้นปฏิบัติการรูปธรรม

ส่วนผลการเปรียบเทียบคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ของกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น กับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง ไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น เริ่มมีพัฒนาการทางความคิด เข้าสู่ขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม ทำให้คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) มีระดับใกล้เคียงกับกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง จนไม่พบความแตกต่างทางสถิติ และในทำนองเดียวกัน เด็กกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น ซึ่งเริ่มมีพัฒนาการทางความคิดขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม แต่ไม่สมบูรณ์ทั้งหมด จึงมีคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ไม่แตกต่างกับกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ดังผลการวิเคราะห์ในตาราง 9

นอกจากนี้การเข้าสู่วัยรุ่นตอนกลาง ความต้องการเลียนแบบผู้ที่ตนนิยมชมชอบจะรุนแรงขึ้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล. 2530 : 164) ซึ่งในงานวิจัยนี้ได้เสนอตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคต 3 ราย ซึ่งเป็นแบบอย่างในด้านลักษณะมุ่งอนาคต ทำให้กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงขึ้นมากแตกต่างจากวัยเด็กตอนปลาย

การศึกษาวิจัยในด้านผลของการฝึกการมุ่งอนาคต ที่มีต่อเด็กกลุ่มวัยต่างๆ ยังไม่พบว่ามีผู้ใดศึกษามาก่อน ส่วนการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคตด้วยแนวคิดหรือหลักการอื่นๆ ที่พบในประเทศไทย ล้วนเป็นการศึกษาในเด็กช่วงวัยเดียว (สมจิตต์ เพิ่มพูล. 2532 ; กนกวรรณ อุ่นใจ. 2535 ; จักรวาล ภูพันธ์. 2537) ในส่วนนี้จึงไม่มีผลการวิจัยใดที่จะนำมาศึกษาเปรียบเทียบได้

๒ สมมุติฐานที่ 3 มีใจความว่า “ลักษณะมุ่งอนาคต ของเด็กในสถานสงเคราะห์เด็กชาย บ้านบางละมุง จ.ชลบุรี มีความแตกต่างกัน ก่อนการทดลองการฝึกการมุ่งอนาคต โดยกลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง มีลักษณะมุ่งอนาคตสูงสุด รองมาเป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้น และกลุ่มวัยเด็กตอนปลาย ตามลำดับ” สมมุติฐานนี้เป็นการคาดคะเนถึงจิตลักษณะเดิมในด้านการมุ่งอนาคตของกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งคาดว่าน่าจะมีพัฒนาการสูงขึ้นตามวัย โดยจากผลงานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ลักษณะมุ่งอนาคต เพิ่มขึ้นตามอายุ ซึ่งได้แก่งานวิจัยของมิสเซล (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจันปัจจนิก. 2520 ; อ้างอิงมาจาก Mischel, 1961, 1966 และ 1974) เลวิน และคณะ แคมเมอร์อน ดีไซ บาฮาเดอร์ และเดรมเมล ทรอมสคอร์ดฟ และคณะ เวอร์สเตรเทน มิสเนอร์ โซแลนดัส คาร์ตอน และเลวี เนอร์มี (Nurmi. 1991: citing Levine et al. 1959; Cameron, Desai, Bahador and

Dremel. 1977-1978 ; Trommsdorff et al. 1978; Trommsdorff et al. 1979; Verstaeten. 1980; Meissner. 1961; Solantaus. 1987; Cartron and Levy. 1980 ; Nurmi. 1987 b; Nurmi. 1989 a) ไคลน์เบอร์ก (Klineberg, 1967) และแพนดี และอการ์วอน (Pandey and Agarwal. 1990)

จากการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อตรวจสอบสมมุติฐานข้อที่ 3 โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว พบผลว่า กลุ่มวัยรุ่นตอนกลาง วัยรุ่นตอนต้น และวัยเด็กตอนปลาย มีลักษณะมุ่งอนาคต (1) เป็นพื้นฐานเดิมที่มีอยู่ไม่แตกต่างกัน ถึงแม้คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) เฉลี่ย จะสูงขึ้นตามวัยเป็นลำดับก็ตาม (ดูตาราง 5) แต่สูงไม่มากพอที่จะให้ผลแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนนี้ แสดงว่าเด็กในสถานสงเคราะห์ไม่ได้มีรูปแบบพัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคต สูงขึ้นตามวัยเช่นเดียวกับที่พบในครอบครัวปกติ ตามที่พบเป็นส่วนใหญ่ดังผลงานวิจัยที่รวบรวมโดยเนอร์มี คืองานวิจัยของ เลวิน และคณะ แคมเมอร์อน ดีไซ บาชเดอร์ และเดรมเบล ทรอมสдорฟ และคณะ เวอร์สเตรเพน มิสเนอร์ ไกลเบอร์ก และคณะ โซแลนตัส คาร์ตรอนและเลวี และเนอร์มี (Nurmi. 1991 : citing Levine et al. 1959 ; Cameron, Desai, Bahador and Dremmel. 1977-1978 ; Trommsdorff. et al.1978, 1979 ; Verstaeten. 1980 ; Meissner. 1961 ; Goldberg. et al. 1985 ; Solantaus.1987 ; Cartron and Levy. 1980 ; Nurmi. 1987 b ; Nurmi. 1989 a) รวมทั้งผลงานวิจัยของ ไคลน์เบอร์ก (Klineberg. 1967) และ แพนดี และอการ์วาล (Pandey and Agarwal. 1990) ตามที่ผู้วิจัยรวบรวมไว้ในบทที่ 2 ทั้งนี้อาจมีสาเหตุมาจากอิทธิพลของการอบรมเลี้ยงดู และสิ่งแวดล้อม โดยเคยพบว่าบ่อเกิดของลักษณะมุ่งอนาคตอยู่ที่ลักษณะความมั่นคงทางสังคมของบุคคล ประสบการณ์การรอคอย และความสมหวังที่ได้รับจากครอบครัว (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และเพ็ญแข ประจักษ์ปัจฉิม. 2520 : 36 ; อ้างอิงมาจาก Kay. 1975) สอดคล้องกับมิสเซล ซึ่งกล่าวว่า ลักษณะมุ่งอนาคตสัมพันธ์กับพฤติกรรมที่เกิดภายหลังการผ่านการสังเกต และประสบการณ์ตรงในอดีตของบุคคล จากการสังเกตผลลัพธ์ที่เกิดกับตัวแบบ เช่น พ่อ แม่ และเพื่อน ดังผลงานวิจัยของแบนดูรา และมิสเซล ที่พบอิทธิพลของตัวแบบมีผลต่อลักษณะมุ่งอนาคต (Pervin. 1989 : 399-400 ; citing Bandura and Mischel. 1965) สอดคล้องกับเนอร์มีที่กล่าวว่า การอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ มีอิทธิพลต่อการปรับตัวต่ออนาคตในระยะต่อมา โดยเฉพาะการสนับสนุนให้กำลังใจ ในระหว่างวัยเด็กตอนปลาย และวัยรุ่น (Nurmi. 1991 : 9-11) เมื่อพิจารณาสภาพของเด็กในสถานสงเคราะห์ที่ขาดปัจจัยส่งเสริมในสิ่งเหล่านี้ เนื่องจากการพลัดพราก ถูกละทิ้งจากบิดา-มารดา หรือมีความจำเป็นจากฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว ทำให้ต้องเข้ามารับการสงเคราะห์อยู่ภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเด็กบางรายต้องเข้ารับการสงเคราะห์ตั้งแต่แรกเกิด หรือบางรายช้าเร็วต่างกันบ้าง แต่สิ่งแวดล้อม และการอบรมเลี้ยงดูภายในสถานสงเคราะห์ย่อมมีบรรยากาศความอบอุ่นแตกต่างจากครอบครัวปกติ อีกทั้ง

เด็กในสถานสงเคราะห์ยังขาดการกระตุ้น การส่งเสริม ขาดตัวแบบที่ดีหรือมีโอกาสดูพบเห็นตัวแบบที่ดีน้อยกว่าเด็กในครอบครัวปกติ ซึ่งปัจจัยต่างๆ เหล่านี้น่าจะมีผลทำให้ลักษณะมุ่งอนาคตของเด็กในสถานสงเคราะห์กลุ่มวัยต่างๆ มีพัฒนาการสูงขึ้นช้าจนไม่มีความแตกต่างกัน

ข้อดีและข้อจำกัดในการทำวิจัย

จากการศึกษาเปรียบเทียบการวิจัยนี้กับการวิจัยอื่นๆ ทำให้เห็นว่าการวิจัยนี้มีข้อดีและข้อจำกัดที่สมควรนำมากล่าวเพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้สนใจที่จะนำกิจกรรมนี้ไปปฏิบัติ หรือต้องการที่จะศึกษาวิจัยกับเด็กในสถานสงเคราะห์ในโอกาสต่อไป

ข้อดี

ประการแรก การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลการฝึกโดยใช้วิชาการเป็นหลักในการสร้างแบบแผนหรือชุดกิจกรรมการฝึก ทำให้เกิดความมั่นใจต่อผลสำเร็จที่เกิดจากการฝึกค่อนข้างสูง

ประการที่สอง การวิจัยนี้ทำการศึกษาทดลองกับเด็กในช่วงวัยต่างๆ 3 วัยในคราวเดียวกัน ทำให้เกิดผลเปรียบเทียบได้ว่า วิธีการฝึกของชุดกิจกรรมชุดนี้ เกิดประสิทธิผลสูงสุดในเด็กวัยใด อันเป็นแนวทางในการเลือกกลุ่มเพื่อเข้ารับการฝึกอบรม

ประการที่สาม การวิจัยนี้เลือกกลุ่มตัวอย่างเฉพาะเจาะจง คือกลุ่มเด็กในสถานสงเคราะห์ ซึ่งเป็นกลุ่มที่จัดว่ามีความเหมาะสมและจำเป็นต่อการได้รับการฝึกการมุ่งอนาคตอย่างยิ่ง ทั้งนี้เนื่องจากผลการวิจัยในครั้งนี้ให้ผลว่า เมื่อเด็กเข้าสู่วัยรุ่นแล้ว พัฒนาการของลักษณะมุ่งอนาคตมีการชลตัว ไม่พัฒนาสูงขึ้นเช่นเดียวกับเด็กในครอบครัวปกติ ดังผลการวิจัยส่วนใหญ่ที่กล่าวไว้ข้างต้น ทั้งที่จากความเป็นจริงแล้ว เด็กจำเป็นต้องพึ่งตนเองค่อนข้างเร็วกว่าเด็กในครอบครัวปกติ

ประการที่สี่ การวิจัยนี้ได้คำนึงถึงอิทธิพลของตัวแปรร่วม ซึ่งทฤษฎีดันไม้ (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2538) กล่าวว่า เป็นรากฐานในการพัฒนาจิตลักษณะมุ่งอนาคต ได้แก่ ประสบการณ์ทางสังคม (การร่วมรู้สึก) สุขภาพจิต และสติปัญญา ซึ่งจากผลการวิเคราะห์นี้พบว่า การร่วมรู้สึก และสติปัญญา ส่งผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติต่อคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) ซึ่งยืนยันคำกล่าวในทฤษฎี แต่ไม่พบอิทธิพลจากคะแนนสุขภาพจิต ซึ่งอาจเกิดจากอิทธิพลอื่นๆ ซึ่งควรมีการศึกษาวิจัยต่อไป รวมทั้งควรทำการศึกษาวิจัยในเด็กครอบครัวปกติด้วย ซึ่งในการคำนึงถึงอิทธิพลของตัวแปรร่วม โดยนำมาใช้ในการวิเคราะห์ผลร่วมด้วย ส่งผลให้ผลการวิจัยครั้งนี้ มีความน่าเชื่อถือในผลการวิจัยมากยิ่งขึ้น

ข้อจำกัด

ประการแรก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้มีความแตกต่างระหว่างวัยค่อนข้างมาก (อายุ 9-18 ปี) ทำให้การเรียนรู้ในกิจกรรมต่างๆ ไม่เท่าเทียมกัน ในกลุ่มเด็กเล็กต้องใช้เวลามากกว่า ซึ่งอาจส่งผลให้เด็กโตเกิดความเบื่อ และในการทำกิจกรรมกลุ่ม บางครั้งเด็กเล็กใช้ความสามารถได้ไม่เต็มที่เนื่องจากคิดได้ช้ากว่าเด็กโต ซึ่งผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยต้องคอยควบคุมเพื่อให้โอกาสเด็กเล็กได้มีส่วนในกิจกรรมมากขึ้น

ประการที่สอง จำนวนกลุ่มตัวอย่างค่อนข้างใหญ่ เป็นเด็กชายที่มีวัยแตกต่างกัน ผู้วิจัยจำเป็นต้องมีผู้ช่วยวิจัยหลายคนที่ต้องศึกษาให้เข้าใจวิธีการฝึกเพื่อช่วยควบคุมกลุ่มให้มีบรรยากาศในการเรียนรู้และตรงกับจุดประสงค์ของการวิจัยให้มากที่สุด

ประการที่สาม การประเมินผลการฝึก กระทำทันทีเมื่อเสร็จสิ้นการฝึก โดยไม่มีการประเมินผลในระยะยาว ซึ่งถือเป็นข้อจำกัดของงานวิจัย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยนี้

1. แบบแผนการฝึกนี้มีความเหมาะสม และมีประสิทธิภาพต่อการฝึกการมุ่งอนาคตสำหรับเด็กในสถานสงเคราะห์ จึงควรนำแบบแผนการฝึกนี้ ไปใช้ในสถานสงเคราะห์อื่นๆ เพื่อพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต
2. ควรจัดกลุ่มผู้เข้ารับการฝึกให้อยู่วัยใกล้เคียงกัน และวัยที่สนองตอบผลการฝึกมากที่สุด คือ วัยรุ่นตอนกลาง นอกจากนี้วัยนี้ยังมีความจำเป็นต้องได้รับการฝึกมาก เนื่องจากมีการชลอการพัฒนาลักษณะมุ่งอนาคต

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

1. ควรมีการวัดและประเมินผลการฝึกอบรมในระยะยาว โดยเฉพาะการติดตามผลในด้านพฤติกรรมเฉพาะราย
2. ควรมีการศึกษาและพัฒนาจิตลักษณะอื่นๆ แก่เด็กในสถานสงเคราะห์ เช่น เหตุผลเชิงจริยธรรม ความเชื่ออำนาจในตน แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษา และพัฒนาจิตลักษณะที่สำคัญเหล่านี้แก่เด็กกลุ่มอื่นๆ ต่อไป เช่น เด็กในชุมชนแออัด เด็กในสถานพินิจ เป็นต้น เพื่อช่วยพัฒนาคน และลดความเสี่ยงต่อการเป็นภาระแก่สังคมด้วย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- ✓ กนกวรรณ อุ่นใจ. ผลของการใช้เทคนิคการพยากรณ์ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคต ของนักเรียน
ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสามร้อยยอดวิทยาคม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์.
ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร,
2535. อัดสำเนา.
- กมลรัตน์ หล้าสุวงษ์. จิตวิทยาการศึกษา . พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2528.
- การุณี วิบูลชัย. การศึกษาเปรียบเทียบทักษะกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ของนักเรียนชั้น
มัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่มีระดับพัฒนาการทางสติปัญญา และความสนใจทางวิทยาศาสตร์
ต่างกัน จากโรงเรียนมัธยมศึกษาที่มีความพร้อมในการสอนวิทยาศาสตร์สูง เขตการ
ศึกษาที่ 10 ปีการศึกษา 2527. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม , 2529. อัดสำเนา.
- โกศล มีคุณ. การวิจัยเชิงทดลองฝึกอบรม การใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมและทักษะในการสวม
บทบาทของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปริญญานิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524. อัดสำเนา.
- คนไทยวันนี้ “นายธงชัย เพียรทอง.” (เทปโทรทัศน์). กรุงเทพฯ : สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบก
ช่อง 7, 2539.
- จักรวาล ภูวพันธ์. ผลของการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่ม ที่มีต่อลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียน
สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร. ปริญญานิพนธ์ กศ.ม.
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2537. อัดสำเนา.
- ✓ จรรยา สุวรรณทัต. ประมวลบทความทางวิชาการระหว่างปี พ.ศ. 2526 - 2531 ฉบับ
ถกนันทนาการครบรอบ 33 ปี สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มศวประสานมิตร.
กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
ประสานมิตร, 2531.
- ✓ จรรยา สุวรรณทัต ลาดทองใบ ภูอภิรมย์ และ กมล สุดประเสริฐ. ความสามารถในการ
ควบคุมตนเองของเด็กไทย ในแง่ของความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบทางการ
ศึกษา การฝึกทักษะ และการพัฒนาจิตลักษณะเพื่อการสร้างพลเมืองที่มีประสิทธิภาพ
รายงานการวิจัย ฉบับที่ 44 กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2533.

- จิรวัดน์ นิเจนตร. สภาพเชิงจิตสังคมในโรงเรียน กับสุขภาพจิตของนักเรียนวัยรุ่นในเขต กรุงเทพมหานคร. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ด. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.
- ชูศรี วงศ์รัตนะ. เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. พิมพ์ครั้งที่ 5 ; กรุงเทพฯ : ศูนย์หนังสือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ปัจจัยทางจิตสังคมกับความสันตติภาษาไทย. รายงานการวิจัยฉบับที่ 23 กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2521.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. ทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม การวิจัยและการพัฒนาบุคคล. กรุงเทพฯ : โครงการส่งเสริมเอกสารวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2538.
- * ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ. ชุดฝึกอบรม การเสริมสร้างคุณลักษณะของข้าราชการพลเรือน. กรุงเทพฯ : สถาบันพัฒนาข้าราชการพลเรือน สำนักงาน ก.พ., 2530.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน และงามตา วณิชานนท์. “จิตลักษณะของนักเรียนวัยรุ่นในครอบครัว ปกติ-เครียด-แตก และปัจจัยปกป้อง,” วารสารจิตวิทยา. 1 (2) : 20-39 ; 2537.
- ✓ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก. จริยธรรมของเยาวชนไทย. รายงาน การวิจัย ฉบับที่ 21. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520.
- ✓ ดวงเดือน พันธุมนาวิน และ เพ็ญแข ประจันปัจจนิก. ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวกับ สุขภาพจิตและจริยธรรมของนักเรียนวัยรุ่น. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 26. กรุงเทพฯ ; สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2524.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน อรพันธ์ ชูชม และ สุภาพร ลอยด์. การควบคุมอิทธิพลสื่อมวลชน ของครอบครัวกับจิตลักษณะที่สำคัญของเยาวชนไทย. รายงานการวิจัย ฉบับที่ 40. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2529.
- ดวงเดือน ศาสตรภัทร. การเปรียบเทียบทฤษฎีพัฒนาการเด็ก. กรุงเทพฯ : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.
- ดุยณี โยเหลา. สถิติสำหรับแบบแผนการทดลอง. กรุงเทพฯ : สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535.

ณอมศรี อินทนนท์. การศึกษาสภาพจิต และพฤติกรรมกล้าแสดงออกของวัยรุ่นที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.

✓ บุญรับ สักคัมณี. การเสริมสร้างจิตลักษณะ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานราชการ. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.

ประชาสงเคราะห์, กรม . แผนประชาสงเคราะห์แม่บท ฉบับที่ 2 . (พ.ศ. 2530 - 2534). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิง ปากเกร็ด , 2530.

ประชาสงเคราะห์, กรม. 50 ปี กรมประชาสงเคราะห์ เอกสารวิชาการลำดับที่ 223 เล่มที่ 8 / 2533. กรุงเทพฯ : กองวิชาการ กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย, 2533.

ประเทิน มหาจันทร์. การศึกษากับการกระทำผิดกฎหมายของเยาวชน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2521. อัดสำเนา.

เปรมสุริย์ เชื้อมทอง. การศึกษาเปรียบเทียบปัญหาสภาพจิต ของเด็กวัยรุ่นในสถานสงเคราะห์ กับเด็กวัยรุ่นในโรงเรียน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร , 2526. อัดสำเนา.

ผ่องพรรณ แว่ววิเศษ. ลักษณะจิตสังคมเพื่อการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาทของวัยรุ่น. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.

✓ พรชัย รอดสมจิตร. ความสำนึกในความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และที่อยู่ในครอบครัวปกติในกรุงเทพมหานคร. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527. อัดสำเนา.

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุญชัย . ทฤษฎีจิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

เพ็ญแข ประจันปัจจนีก. “ลักษณะมุ่งอนาคต,” เอกสารการสอนชุดวิชาพัฒนาการวัยรุ่นและการอบรมหน่วยที่ 9-15. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2527.

✗ ยุติ เจริญประสิทธิ์. เอกสารประกอบการสอนวิชา จด.323 จิตวิทยาวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน, 2536.

รัตนา ประเสริฐสม. การสร้างจิตลักษณะส่งเสริมอนามัยของนักเรียนชั้นประถมศึกษา.

ปรินูญานิพนธ์ กศ.ค. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2526. อัดสำเนา.

- ลัดดาวัลย์ เกษมเนตร และคณะ. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีวินัย. รายงานการวิจัย กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2539.
- วิรัช จาบถนอม. เปรียบเทียบการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ และการคิดหาเหตุผลเชิงจริยธรรมของนักเรียนระดับอายุ 13 และ 15 ปี ในกรุงเทพมหานคร และในชนบท. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2520. อัดสำเนา.
- ศิริพร แยมินิล. ความสัมพันธ์ระหว่างความสามารถในการใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมกับอายุ และการศึกษาของคนไทย. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาพัฒนาการ. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ประกายพริก, 2530.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง, โลกอาชีพ: บรรณานุกรมและแหล่งสารนิเทศ. กรุงเทพฯ : กรมการศึกษานอกโรงเรียน. 2532.
- “สก็๊ปหน้า 1.” ไทยรัฐ. 6 สิงหาคม 2539. หน้า 1 , 17.
- สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี. สรุปกิจการสถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ปี 2538.2539.
- / สมเกียรติ ทิพย์ทัศน์. การศึกษาเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กในเมืองและชนบท ในเรื่องความคิดในขั้นปฏิบัติการด้วยนามธรรม และสังกัดด้านความน่าจะเป็น. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522. อัดสำเนา.
- สมจิตต์ เพิ่มพูล. การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และลักษณะมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่เรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้เทคนิคการพยากรณ์กับการสอนตามคู่มือครู. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2532. อัดสำเนา.
- สมชาย บำรุงพงศ์. การศึกษาการเจริญเติบโตทางกาย สมรรถภาพทางกลไกของร่างกาย และความสามารถทางสติปัญญา ของเด็กที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมต่างกัน. ปรินูญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2530. อัดสำเนา.
- สุพจน์ พันธนิยะ. การส่งเสริมการอ่าน โดยใช้ตัวแบบเพื่อพัฒนาพฤติกรรมรักการอ่านในนักเรียนชั้นประถมศึกษา. ปรินูญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2535. อัดสำเนา.

- สุรพงษ์ ชูเดช. ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์ในมหาวิทยาลัยกับจิตลักษณะที่สำคัญของนิสิต. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร, 2534. อัดสำเนา.
- / สุริยะ พันธุ์ดี. ความสัมพันธ์ระหว่างการถ่ายทอดทางพุทธศาสนาในโรงเรียน กับจิตลักษณะและพฤติกรรมก้าวร้าวในนักเรียนระดับมัธยมศึกษา. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2536. อัดสำเนา.
- สุรินทร์ ผลกล้วย. การศึกษาเปรียบเทียบ การพัฒนาการคิดหาเหตุผลตามหลักตรรกศาสตร์ ในขั้นปฏิบัติการค้วณามธรรม และผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ ของเด็กไทยในเมืองและชนบท. ปรินญานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : 2524. อัดสำเนา.
- สุรางค์ จันทน์เอม . ศุขวิทยาจิต. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, 2527.
- แสวง ทวีคุณ . การฝึกเพื่อเสริมสร้างจิตลักษณะ ในการป้องกันพฤติกรรมทะเลาะวิวาท ในนักเรียนอาชีวศึกษา. ปรินญานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2538. อัดสำเนา.
- อาชีวศึกษา, กรม. ทำเนียบอาชีพ เอกสารแนะแนว 2535. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมอาชีวศึกษา, 2535.
- อารี เพชรสุด. จิตวิทยาพัฒนาการ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2528.
- Bandura Albert . Social Learning. New Jersey : Prentice-Hall, 1977.
- Chalmers, J.B. and Townsend, M.A. "The effects of Training in Social Perspective Taking on Socially Maladjusted Girls," Child Development. 61 : 178-190 ; 1990.
- Haldeman, D.H. " The Cottle Circle Test : Its validity for Identifying Adolescent Time Perspective (Time Orientation) ," Dissertation Abstracts . January, 1993.
- Hearn, Lydia. "Working with Urban Youth : Experiences from Medellin Colombia," Community Development Journal. 29 (4) : 337-345 ; 1994.
- Klineberg , S.L. "Changes in Outlook on Th Future between hildhood and Adolescence," Journal of Personality and Social Psychology. (2) : 185-193 ; 1967.
- / Lamm, H, Schmidt, R.W., and Trommsdorff, G. " Sex and Social lass as Determinants of Future Orientation in Adolescent ," Journal of Personality and Social Psychology. 34 (3) : 317-326 ; 1976.
- Larry, A.H., and Daniel, J.Z. Personal Theories . 3 rd ed. New York : Mc Graw-Mill, 1992.

- Nurmi, J.E. "How Do Adolescents See Their Future ? A Review of the Development of Future Orientation and Planning," Development Review. 11 : 1-59 ; ~~1991~~ 1988
- Pandy, Sushma. and Agarwal, Adesh. "Future Orientation and Temporal Coding : A developmental study," Indian Journal of Current Psychological Research. 5 (1) : 24-32 ; 1990.
- Pervin, L.A. Personality Theory and Research. 5 th ed. New York : John Wiley and Sons, 1989.
- Pulkkinen, Lea. "Home Atmosphere and Adolescent Future Orientation, " European Journal of Psychology of Education. 5 (1) : 33-43 ; 1990.
- / Pulkkinen, Lea . and Ronka, Anna. "Personal Control Over Development , Identity Formation, nd Future Orientation as Components of Life Orientation : A Developmental Approach ," Developmental Psychology. 30 (2) : 260-271 ; 1994.
- / Seginer, Rachel and Halabi, Hoda. "Cross-Cultural Variations of Adolescents' Future Orientation : The Case of Israeli Druze Versus Israeli Arab and Jewish Male," Journal of Cross Cultural Psychology. 22 (2) : 224 - 237 ; 1991.
- Webb, J. T. and Mayers , B. S. " Development Aspects of emporal Orientation in Adolescents, " Journal of Clinical Psychology. 30 : 504-507 ; 1974.
- Wechsler, D. The Measurement and Appraisal of Adult Intelligence Scale. 4th ed. altimore: The Willium company, 1958.
- Witt, L.A. "Delay of Gratification and Locus of Control as Predictors of Organizational Satisfaction and Commitment : Sex Difference, " The Journal of General Psychology. 117 (4) : 437 - 446 ; 1990.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ชื่อ.....นามสกุล.....อายุ.....ชั้นเรียน.....

ชุดที่ 1 ฉันทในปัจจุบัน และในอนาคต

คำแนะนำ

ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาแต่ละข้อความตรงกับความคิด
 ของนักเรียนในขณะนี้มากที่สุดเพียงใด ให้ขีด ✓ ลงในช่องที่มีตัวเลือกจาก “จริงที่สุด” ถึง
 “ไม่จริงเลย” เพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ

1. ฉันคิดว่าการปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของสถานสงเคราะห์ จะช่วยให้ฉันและ
 เพื่อนๆ อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

จริงที่สุด จริง จริงปานกลาง จริงเล็กน้อย ไม่จริง ไม่จริงเลย

2. ถ้าฉันพบปัญหาไม่ว่าด้านใดๆ ฉันจะหาทางแก้ปัญหาฉันให้หมดไป โดยไม่ให้ผู้อื่น
 เดือดร้อน

จริงที่สุด จริง จริงปานกลาง จริงเล็กน้อย ไม่จริง ไม่จริงเลย

3. ฉันจะประพฤติตัวอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เป็นที่ไว้วางใจของผู้อื่น

จริงที่สุด จริง จริงปานกลาง จริงเล็กน้อย ไม่จริง ไม่จริงเลย

4. ถ้ามีคนมาจ้างให้ฉันทำงานก่อนเรียนจบ ฉันจะเลิกเรียนและไปทำงานแทน

จริงที่สุด จริง จริงปานกลาง จริงเล็กน้อย ไม่จริง ไม่จริงเลย

5. ฉันสนใจเกี่ยวกับการเรียน และจะอดทนพยายามเพื่อให้ได้เรียนต่อ

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

6. ฉันจะพยายามหาโอกาสเรียนต่อสูงๆ เพื่อให้มีงานที่ดีทำในอนาคต

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

7. ความตั้งใจจริงและขยันหมั่นเพียรในการเรียน จะช่วยให้ฉันได้เรียนต่อในสาขาอาชีพ
ที่เลือก

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

8. ฉันเลือกอาชีพในอนาคตไว้แล้ว โดยเลือกจากอาชีพที่ฉันคิดว่าสามารถเรียนได้

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

9. ฉันจะตั้งใจเรียนหนังสือ หรือฝึกอาชีพให้มากกว่าเดิม เพื่อให้ได้คะแนนดี และมีงาน
ที่ดีทำในอนาคต

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

10. ฉันวางแผนเกี่ยวกับการเรียน หรือฝึกอาชีพไว้แล้ว

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

11. ฉันคิดว่าไม่มีประโยชน์อะไร ที่จะวางแผนเกี่ยวกับอาชีพในอนาคต

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

12. ฉันจะใช้เวลาว่างฝึกความชำนาญในด้านช่างอาชีพ โดยไม่ปล่อยเวลาให้ผ่านไป
โดยไร้ประโยชน์

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

13. ฉันจะหาความรู้เพิ่มเติมบ่อยๆ เกี่ยวกับอาชีพที่ฉันสนใจ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

14. ถ้าฉันโตขึ้นแล้วมีงานทำ ฉันจะทำงานอย่างขยันหมั่นเพียร และเก็บออมเงินเพื่อ
สร้างอนาคต

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. ฉันจะทำในสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเอง และส่วนรวมเมื่อมีโอกาส

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ชุดที่ 2 ความรู้สึกเกี่ยวกับเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน

คำแนะนำ

ให้นักเรียนอ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาแต่ละข้อความตรงกับความคิดของนักเรียนในขณะนี้มากที่สุดเพียงใด ให้ขีด / ลงในช่องที่มีตัวเลขจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เพียงหนึ่งเดียวในแต่ละข้อ

1. ฉันกินขนมจนหมด แม้จะสังเกตเห็นว่าเพื่อนบางคนยืนมองดูอยู่ด้วยความอยากริน

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ฉันรู้สึกสงสารเมื่อเห็นเด็กใหม่ที่เข้ามาอยู่ในสถานสงเคราะห์ ถูกเด็กเก่ารังแก

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. ฉันรู้สึกสนุกไปกับเพื่อนๆ ในขณะที่ร่วมงานปีใหม่ หรืองานรื่นเริงอื่นๆ ที่ทางสถานสงเคราะห์จัดขึ้น

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ฉันรู้สึกรำคาญที่เพื่อนๆ หลายคนเชียร์กีฬาเสียงดัง และโห่ร้องเมื่อได้รับชัยชนะ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ฉันรู้สึกเฉยๆ เมื่อได้อ่านข่าวหรือดูข่าวเกี่ยวกับเด็กที่ถูกทำร้ายจนบาดเจ็บหรือตาย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ฉันรู้สึกหมั่นไส้ ที่เพื่อนสอบได้คะแนนดี แล้วได้รับคำชมจากครู

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

7. ฉันคิดว่า คนที่ชอบหลบเลี่ยงการทำงานเพื่อส่วนรวม เป็นคนไม่มีน้ำใจ

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

8. ฉันรู้สึกสงสารเพื่อน ซึ่งถูกครูดุเมื่อทำการบ้านไม่ได้

จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย
------------	------	-------------	--------------	---------	------------

ชุดที่ 3 ความรู้สึกเกี่ยวกับตนเอง

คำแนะนำ

ให้อ่านข้อความแต่ละข้อให้เข้าใจ แล้วพิจารณาว่าข้อความแต่ละข้อตรงกับลักษณะของนักเรียนมากที่สุดเพียงใด ให้ขีด ✓ ลงในช่องที่มีตัวเลือกจาก “จริงที่สุด” ถึง “ไม่จริงเลย” เพียงแห่งเดียวในแต่ละข้อ

1. ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นคนตื่นตื้นง่าย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

2. ฉันรู้สึกว่าตนเองสนใจอะไรไม่นาน

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

3. เวลาทำงานถ้าใครมาส่งเสียงดังข้างๆ ฉันจะทำต่อไปไม่ได้

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

4. ฉันมีเรื่องกลุ้มใจอยู่เสมอ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

5. ฉันรู้สึกลำบากใจถ้าจะต้องตัดสินใจทำอะไรด้วยตนเอง

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

6. ถ้ามีคนมาขัดใจหรือยั่วเพียงเล็กน้อย ฉันจะโกรธเอาง่ายๆ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

7. ฉันรู้สึกกังวลใจว่าผู้ดูแล หรือผู้ปกครองอาจจะไม่รัก

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

8. เมื่อครูถามคำถามในห้องเรียน ถึงจะตอบได้ฉันก็ไม่กล้าตอบ

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

9. ฉันรู้สึกกลัวโดยไม่รู้ว่าจะทำอะไรอยู่บ่อยๆ

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

10. ฉันบังคับตนเองไม่ค่อยได้

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

11. ฉันรู้สึกว่าตนเองเป็นคนตกใจง่าย

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

12. เวลาดีใจฉันรู้สึกดีใจมาก และเวลาเสียใจก็รู้สึกเสียใจมาก

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

13. ฉันไม่ค่อยกล้าพูดกับคนซึ่งไม่เคยรู้จักมาก่อน

<u>จริงที่สุด</u>	<u>จริง</u>	<u>จริงปานกลาง</u>	<u>จริงเล็กน้อย</u>	<u>ไม่จริง</u>	<u>ไม่จริงเลย</u>
-------------------	-------------	--------------------	---------------------	----------------	-------------------

14. ฉันไม่ชอบพูดเล่นเลย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

15. บางครั้งฉันรู้สึกว่าจะทำอะไรผิดอยู่เสมอ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

16. ฉันรู้สึกหวาดกลัวอยู่เสมอว่าพ่อบ้าน หรือครูจะลงโทษ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

17. บางครั้งฉันรู้สึกว่าจะตัวเองเป็นคนไม่ดีเลย

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

18. เมื่อเข้านอนตอนกลางคืน ฉันมักนอนไม่ค่อยหลับ เพราะคิดอะไรต่างๆ นานา

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

19. บางเวลาฉันรู้สึกอึดอัดอยากจะตะโกนออกไปดังๆ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

20. ฉันรู้สึกว่าเพื่อนๆ ไม่ใคร่อยากจะเล่นกับฉัน เพราะฉันเล่นผิดกติกาบ่อยๆ

<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
จริงที่สุด	จริง	จริงปานกลาง	จริงเล็กน้อย	ไม่จริง	ไม่จริงเลย

ภาคผนวก ข.
แสดงค่าสถิติของเครื่องมือ

ตาราง 10 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อ (t - Value) และค่าความเชื่อมั่น ของแบบวัดลักษณะ
มุ่งอนาคต และแบบวัดการร่วมรู้สึก

แบบวัดลักษณะมุ่งอนาคต	
ข้อ	t - Value
1	3.90
2	3.60
3	4.90
4	4.45
5	4.73
6	3.78
7	5.79
8	4.73
9	5.82
10	3.80
11	3.35
12	3.21
13	5.15
14	6.33
15	3.60
Alpha - Coefficient = .90	

แบบวัดการร่วมรู้สึก	
ข้อ	t - Value
1	3.79
2	3.29
3	8.23
4	5.67
5	3.37
6	5.12
7	3.89
8	3.50
Alpha - Coefficient = .78	

ภาคผนวก ค.

แสดงค่าคะแนนการวัดตัวแปรร่วม

และคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต

ก่อนและหลังการทดลอง

ตาราง 11 คะแนนจากการวัดตัวแปรร่วม คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) (Pretest) และ
คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) (Posttest) ของกลุ่มทดลอง

กลุ่มทดลอง						
ลำดับ ที่	คะแนน การร่วมรู้สึก	คะแนน สุขภาพจิต	คะแนน IQ	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (1)	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (2)	
1	31	64	81	53	73	วัย เด็ก ตอน ปลาย
2	35	44	101	76	74	
3	40	81	104	58	63	
4	35	74	86	50	83	
5	38	47	89	67	72	
6	38	73	88	63	59	
7	33	82	101	68	75	
8	28	75	103	66	79	
9	25	68	81	55	71	
10	33	74	95	61	66	
11	37	84	96	75	78	
12	29	83	98	67	64	
13	38	84	101	66	64	
14	30	86	84	66	69	
15	26	67	98	72	76	
16	41	78	110	68	77	
17	41	103	109	77	79	
18	41	79	105	72	90	
19	33	66	103	66	78	
20	39	80	94	69	71	

ตาราง 11 (ต่อ)

กลุ่มทดลอง						
ลำดับ ที่	คะแนน การร่วมรู้สึก	คะแนน สุขภาพจิต	คะแนน IQ	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (1)	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (2)	
21	35	71	103	76	82	วัย รุ่น ตอน ต้น
22	35	79	98	57	69	
23	31	82	97	76	72	
24	33	72	103	67	73	
25	33	48	95	67	60	
26	38	87	113	79	82	
27	37	46	100	72	69	
28	34	71	103	62	65	
29	30	62	104	54	54	
30	40	81	91	68	73	
31	38	79	100	77	80	วัย รุ่น ตอน กลาง
32	32	35	90	90	65	
33	41	93	102	72	84	
34	28	103	105	83	76	
35	39	82	100	72	90	
36	48	85	91	84	87	
37	40	67	96	78	78	
38	43	56	98	66	76	
39	38	83	97	80	81	
40	37	61	108	67	78	
41	31	80	71	76	78	
42	33	66	105	74	78	
43	39	49	101	64	71	
44	37	91	88	74	77	
45	39	63	100	69	79	

ตาราง 12 คะแนนจากการวัดตัวแปรร่วม คะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (1) (Pretest)
และคะแนนลักษณะมุ่งอนาคต (2) (Posttest) ของกลุ่มควบคุม

กลุ่มควบคุม						
ลำดับ ที่	คะแนน การร่วมรู้สึก	คะแนน สุขภาพจิต	คะแนน IQ	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (1)	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (2)	
1	35	92	103	85	80	วัย เด็ก ตอน ปลาย
2	27	52	82	76	72	
3	29	70	83	59	68	
4	30	66	78	54	62	
5	38	70	82	87	64	
6	33	72	90	63	66	
7	25	45	74	77	73	
8	22	49	76	63	72	
9	30	66	90	64	41	
10	32	80	73	59	60	
11	38	104	99	78	56	
12	31	70	70	61	54	
13	32	59	81	78	74	
14	29	54	72	53	54	
15	31	67	97	66	62	
16	37	67	113	67	69	
17	37	51	103	75	73	
18	36	83	95	77	78	
19	34	69	108	67	72	
20	42	59	89	64	66	

ตาราง 12 (ต่อ)

กลุ่มควบคุม						
ลำดับ ที่	คะแนน การร่วมรู้สึก	คะแนน สุขภาพจิต	คะแนน IQ	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (1)	คะแนนลักษณะ มุ่งอนาคต (2)	
21	37	81	102	70	64	วัย รุ่น ตอน ต้น
22	41	86	106	86	77	
23	36	79	89	65	61	
24	40	80	80	84	77	
25	29	62	78	41	43	
26	30	81	95	79	84	
27	32	81	110	57	76	
28	41	81	114	70	73	
29	28	96	91	66	54	
30	33	68	106	68	69	
31	33	64	102	71	79	วัย รุ่น ตอน กลาง
32	36	81	101	74	75	
33	35	65	103	62	59	
34	27	93	106	54	74	
35	28	70	101	59	72	
36	30	71	91	58	64	
37	32	78	114	77	76	
38	34	75	100	65	66	
39	38	77	95	79	73	
40	28	78	97	64	59	
41	42	78	105	77	73	
42	40	70	116	69	67	
43	39	51	91	79	78	
44	28	50	98	60	86	
45	33	31	106	67	71	

ภาคผนวก ง.

แบบแผนการฝึกการมุงอนาคต

แบบแผนการฝึกการมุ่งอนาคต

แนวคิด

ลักษณะมุ่งอนาคต เป็นจิตลักษณะที่ทำให้บุคคลที่มีจิตลักษณะนี้สูง สามารถคาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดี และผลเสีย จากการกระทำในปัจจุบันสามารถวางแผนการปฏิบัติเพื่อรับผลดี หรือป้องกันผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งลักษณะมุ่งอนาคตนี้สามารถพัฒนาให้สูงขึ้นได้ด้วยการฝึกการมุ่งอนาคต โดยในชุดกิจกรรมการฝึกการมุ่งอนาคตชุดนี้ มุ่งการฝึกการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ และการวางแผนการปฏิบัติด้านอาชีพ ตลอดจนฝึกการคาดคะเน ถึงผลดีที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำในปัจจุบัน

จุดประสงค์ของการฝึก

1. เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการคาดการณ์ไกล เกี่ยวกับอนาคตและการวางแผนด้านการศึกษา และการประกอบอาชีพ
2. เพื่อเสริมสร้างความคิด และความสามารถด้านความเพียรพยายามเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายในอนาคต
3. เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจในตนเอง ต่อความเพียรพยายามเพื่อความสำเร็จตามเป้าหมายในอนาคต

หัวข้อในการฝึก

ครั้งที่ 1	ขั้นนำ สร้างความสัมพันธ์ และกระตุ้นการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ
ครั้งที่ 2	ฝึกการคาดการณ์ไกลเกี่ยวกับอาชีพ
ครั้งที่ 3	ให้แบบอย่างของความเพียรพยายามในอาชีพ
ครั้งที่ 4	ฝึกการวางแผนและความเพียรพยายามไปสู่เป้าหมาย
ครั้งที่ 5,6,7	ให้ตัวแบบที่มีลักษณะมุ่งอนาคต
ครั้งที่ 8	ให้แบบอย่างของการกระทำเพื่อผลดีในอนาคตของมนุษย์
ครั้งที่ 9	ฝึกความคิดและการวางแผนทางปฏิบัติกิจกรรมเพื่ออนาคตเป็นกลุ่ม
ครั้งที่ 10	ฝึกความคิดในการมุ่งอนาคต เป็นรายบุคคล และวิเคราะห์ลักษณะมุ่งอนาคต
ครั้งที่ 11	ฝึกวางแผนเพื่ออนาคตของตนเอง ในด้านการศึกษาและอาชีพ
ครั้งที่ 12	วิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่างของผู้ที่วางแผนในด้านการศึกษาและ

อาชีพในอนาคตได้ดี และ ขั้นสรุป

วิธีการในการฝึกอบรม

1. ดูป้ายนิเทศด้านอาชีพ และรายละเอียดจากเอกสาร
2. คู่มือทัศนเพื่อรูปแบบอย่างของความเพียรพยายามในอาชีพ
3. ฝึกความเพียรพยายามโดยเล่นเกม
4. คู่มือทัศนเพื่อรูปแบบอย่างของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตและประสบความสำเร็จใน

อาชีพ

5. ศึกษากรณีตัวอย่าง ผู้มีลักษณะมุ่งอนาคต และประสบความสำเร็จในการศึกษา

และอาชีพ

6. ศึกษาบทความและภาพประกอบ ของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จนประสบความสำเร็จในอาชีพ

7. กิจกรรมกลุ่มเพื่อเสริมสร้างลักษณะมุ่งอนาคต
8. ฝึกปฏิบัติเป็นรายบุคคลเพื่อเสริมสร้างลักษณะมุ่งอนาคต

ครั้งที่ 1

กิจกรรม สร้างความสัมพันธ์และกระตุ้นการคาดการณ์ไกลด้านอาชีพ

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้ฝึก กับนักเรียน (ผู้เข้ารับการฝึก) และระหว่างนักเรียนด้วยกัน
 2. เพื่อให้ นักเรียนทราบจุดมุ่งหมายของการฝึก
 3. เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนคาดการณ์เกี่ยวกับอาชีพในอนาคตของตนเอง

สื่อ แบบบันทึกการสัมภาษณ์ประวัติส่วนตัว และความมุ่งหวังของชีวิตในอนาคต

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกแนะนำตนเอง บอกจุดประสงค์และกำหนดครั้งของการฝึก
2. กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์
3. ผู้ฝึกแจกแบบบันทึก ปากกา และป้ายชื่อของสมาชิกในกลุ่ม ให้นักเรียนคนละ 1 ชุด ให้นักเรียนสัมภาษณ์ประวัติ และความมุ่งหวังในชีวิตของสมาชิกกลุ่ม คนที่นักเรียนได้รับแจกป้ายชื่อมา หลังการสัมภาษณ์ ให้นักเรียนติดป้ายชื่อ ที่ถูกต้องของตนเองไว้ที่หน้าอกเสื้อของทุกคน
4. ผู้ฝึกให้นักเรียนนั่งล้อมเป็นวง อ่านประวัติและความมุ่งหวังของชีวิตในอนาคตของเพื่อนคนที่นักเรียนสัมภาษณ์มา
5. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการตั้งเป้าหมายในอนาคต โดยผู้ฝึกสรุปเพิ่มเติม
(แนวทางการสรุป : การตั้งเป้าหมายอาชีพ เป็นแนวทางในการเตรียมตัวเพื่อไปสู่เป้าหมายหรืออาชีพนั้น เช่นการหาข้อมูลว่ามีสถาบันใด เปิดสอนวิชาชีพที่สนใจ รวมทั้งข้อมูลที่ต้องใช้ในการสอบเข้า เพื่อวางแผนการเตรียมตัว เป็นต้น)
6. ครูให้นักเรียนให้ดูนิทรรศการเกี่ยวกับข้อคิดในการเลือกอาชีพ แนวทางในการศึกษาต่อ และข้อมูลด้านอาชีพต่างๆ เพื่อการตัดสินใจเลือกสำหรับผู้ที่ยังไม่มีเป้าหมาย รวมทั้งผู้ที่มีเป้าหมายแล้ว

- ประเมินผล
1. จากพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม ได้แก่
 - ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรม
 - การตอบเป้าหมายอาชีพในอนาคต
 2. นักเรียนสามารถสรุปประโยชน์ของการตั้งเป้าหมายอาชีพได้

ครั้งที่ 2

กิจกรรม ฝึกการคาดการณ์ใกล้เคียงกับอาชีพ

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้ให้นักเรียนได้รู้จักอาชีพต่างๆ ที่มีในประเทศไทย
 2. เพื่อให้ให้นักเรียนได้พิจารณาอาชีพที่ตรงกับความสนใจ ความถนัด และความ
สามารถในการเรียน
 3. เพื่อให้ให้นักเรียนเลือกเป้าหมายอาชีพในอนาคตได้

- สื่อ
1. ป้ายนิเทศ เรื่อง ข้อคิดในการตั้งเป้าหมายอาชีพ
 2. ป้ายนิเทศ แผนภูมิโลกกว้างทางการศึกษา เมื่อเรียนจบชั้น ป.6 ม.3
และ ม.6 ตามลำดับ
 3. ป้ายนิเทศ อาชีพต่างๆ ที่บอกลักษณะงาน และคุณสมบัติ
 4. เอกสารรายละเอียดเกี่ยวกับสถานที่ศึกษาอบรม สาขาอาชีพต่างๆ ใน
ประเทศไทย

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวทบทวนถึงความสำคัญของอาชีพในอนาคตและกล่าว ถึงข้อคิดในการ
ตั้งเป้าหมายอาชีพ
2. ผู้ฝึกนำนักเรียนดูนิทรรศการอาชีพต่างๆ ที่มีในประเทศไทย โดยเริ่มจากป้ายนิ
เทศเรื่อง "ข้อคิดในการตั้งเป้าหมายอาชีพ" ป้ายนิเทศ "แผนภูมิโลกกว้างทางการศึกษา" ป้าย
นิเทศอาชีพต่างๆ ที่มีในประเทศไทย
3. ผู้ฝึกเปิดโอกาสให้นักเรียน ชักถามข้อสงสัย ตลอดจนให้ข้อมูลสถานศึกษา
ฝึกอบรมในสาขาอาชีพต่างๆ ที่นักเรียนสนใจโดยใช้เอกสารประกอบ
4. ให้นักเรียนเลือกอาชีพที่ตนสนใจ คนละ 1 อาชีพ
5. ผู้ฝึกตรวจสอบว่านักเรียนแต่ละคน สามารถตัดสินใจเลือกอาชีพได้หรือไม่ หาก
นักเรียน คนใดยังไม่สามารถเลือกได้ ผู้ฝึกอธิบายแนวทางต่างๆ ในการเลือกให้ใหม่
6. ผู้ฝึกสัมภาษณ์เหตุผลในการเลือกอาชีพของนักเรียนแต่ละคน

7. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงหลักในการเลือกอาชีพว่า การเลือกอาชีพควรคำนึงถึง ความสนใจ ความถนัด และความสามารถในการเรียน

ประเมินผล

1. จากพฤติกรรมความสนใจในการศึกษาข้อมูลของอาชีพต่างๆ ของนักเรียน
2. การตัดสินใจเลือกเป้าหมายอาชีพของนักเรียน โดยใช้หลักความสนใจ ความถนัด และความสามารถในการเรียน

ครั้งที่ 3

กิจกรรม ให้แบบอย่างของความเพียรพยายามในอาชีพ

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นแบบอย่างของความเพียรพยายามในอาชีพ และผลงานที่เกิดจากความเพียรพยายาม
 2. เพื่อให้นักเรียนตระหนักถึงผลดี และคุณค่าของความเพียรพยายาม

- สื่อ
1. วิดีทัศน์งานแกะสลักหิน
 2. เอกสารคำถาม และคำตอบแบบตัวเลือก
 3. กระดาษเปล่า

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวทบทวนเกี่ยวกับอาชีพต่างๆ ที่นักเรียนได้ดูนิทรรศการ และกล่าวว่า อาชีพบางอาชีพต้องอาศัยความสามารถทางสติปัญญาเป็นสำคัญ บางอาชีพต้องใช้ทักษะความชำนาญ บางอาชีพต้องใช้กำลังแรงงาน ซึ่งต้องเริ่มตั้งแต่การเข้าเรียนหรือฝึกอบรมในสาขาวิชาชีพนั้นๆ จนกระทั่งออกไปประกอบอาชีพ
2. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันยกตัวอย่างอาชีพที่ต้องใช้ความสามารถในแต่ละด้านสูง โดยใช้ข้อมูลจากการดูนิทรรศการ
3. ผู้ฝึกเสนอตัวอย่างอาชีพแกะสลักหิน โดยกล่าวว่าอาชีพนี้นอกจากต้องใช้ความสามารถทั้ง 3 ด้านแล้ว ยังต้องใช้ความเพียรพยายาม และความอดทนสูงด้วย
4. ผู้ฝึกให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 4-5 คน แจกเอกสารคำถามให้แต่ละกลุ่มร่วมกันตอบตามตัวเลือก
5. ผู้ฝึกให้นักเรียนเขียนคำตอบของแต่ละข้อลงในกระดาษเปล่า ยกแสดงคำตอบในแต่ละข้อ เมื่อผู้ฝึกทวนคำถามอีกครั้ง หากนักเรียนตอบผิดในข้อใดผู้ฝึกอธิบายเหตุผลในข้อที่ถูกต้องจนกว่านักเรียนจะเข้าใจ

6. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่า หลังจากดูแบบอย่างผู้ที่มีอาชีพในงานแกะสลักหินแล้ว นักเรียนได้แบบอย่างในแง่ใดที่จะนำไปพัฒนาตนเอง

ประเมินผล

นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกคำตอบได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ใน 4 ข้อ

บทวิทัศน์

เรื่อง งานแกะสลักหิน

ลำดับ	ภาพ	เสียง
1.	ชายหาดอ่างศิลา ซึ่งมีโขดหินขนาดใหญ่ทั่วไป	อ่างศิลา เป็นตำบลหนึ่งซึ่งมีพื้นที่ด้านทิศตะวันตกติดทะเล อยู่ในเขตของอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่ทางด้านเหนือของเขาสามนุก และชายหาดบางแสน จากลักษณะของชายหาด อันเต็มไปด้วยโขดหิน เป็นที่มาของชื่อ "อ่างศิลา"ซึ่งแปลว่า อ่างหินนั่นเอง
2.	ครกหินตั้งเรียงรายในร้านค้า	อ่างศิลา มีชื่อเสียงในด้านการทำครกหินมาแต่โบราณ โดยใช้หินในพื้นที่ เรียกครกหินอ่างศิลา ปัจจุบันได้สั่งหินมาจากที่อื่น
3	หินแกะสลักเป็นรูปร่างลักษณะต่างๆ เช่น หินประดับตกแต่งสวน ช้าง สิงห์โต	นอกเหนือจากการทำครกหินจำหน่ายแล้ว ยังมี การแกะสลักหินเป็นงานศิลปะต่างๆ มากมาย ซึ่งเป็นงานที่ต้องใช้เวลาและความพยายามสูง นอกเหนือจากฝีมือและความชำนาญของช่าง ซึ่งสะสมประสบการณ์มานานหลายปี
4	ก้อนหินขนาดต่างๆที่ยังไม่ได้แกะสลัก	จากก้อนหินที่แข็งแกร่ง ดูไร้ค่า กลายเป็นงานศิลปะอันทรงคุณค่าได้ด้วยฝีมือช่าง โดยมีการแบ่งช่างแยกตามลักษณะงานคือ (1) ช่างแกะโครงร่าง หรือภาษาช่างเรียกว่า "ช่างจับหุ่น" ซึ่งอาจใช้ช่างที่มีความชำนาญน้อยก็ได้

ลำดับ	ภาพ	เสียง
5	ก้อนหินที่แกะโครงร่างแล้ว	(2) ช่างแกะรายละเอียด หมายถึงช่างที่ตกแต่งรายละเอียดของงาน ให้เกิดความสวยงามกลมกลืน ซึ่งต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญงาน นี่คือหินที่ถูกแกะโครงร่างหรือจับหุ่นแล้วรอการ แกะสลักรายละเอียดในขั้นต่อไป
6	ก้อนหินที่แกะสลักรายละเอียดเสร็จแล้ว	นี่คืองานที่แกะสลักเสร็จสมบูรณ์แล้ว พร้อมในการจำหน่ายโดยผลงานมีตั้งแต่ขนาดเล็กถึงขนาดใหญ่เช่น อุปกรณ์ประดับสวน สิ่งหัตถ์ ช้าง และพระพุทธรูปซึ่งมีราคาแพง
7	ภาพชื่อร้าน “กิมพวนิชย์”	ร้านกิมพวนิชย์ เป็นร้านหนึ่งในย่านอ่างศิลา ซึ่งขายและรับสั่งทำงานแกะสลักหิน
8	ภาพคุณอรรณพ ให้สัมภาษณ์	คุณอรรณพ บุตรสาวเจ้าของร้าน “กิมพวนิชย์” เล่าให้ฟังว่า ร้านกิมพวนิชย์ เริ่มกิจการมาตั้งแต่รุ่นพ่อแม่นานกว่า 30 ปีแล้ว ปัจจุบันจำหน่ายและรับสั่งทำงานแกะสลักหินทุกชนิด โดยมีช่างหลายสิบคน ได้แก่ ช่างฝีมือในระยะเริ่มต้น ช่างแกะโครงร่างตลอดจนช่างฝีมือ ที่มีประสบการณ์มานานหลายปี
9	คุณอรรณพ ชี้ให้ผู้กรกหินขนาดต่างๆ	สำหรับราคาของสินค้ามีหลายระดับ ขึ้นกับขนาดและความยากง่ายของงาน อย่างกรกหินที่เห็น มีราคาตั้งแต่สองร้อยกว่าบาท ถึงสี่-ห้าร้อยบาท

ลำดับ	ภาพ	เสียง
10	ภาพพระพุทธรูปหินทรายขนาดใหญ่ สูงประมาณ 2 เมตร	ส่วนพระพุทธรูปหินทรายขนาดใหญ่ที่เห็นนี้เป็น งานสั่งทำซึ่งมีราคาถึงแสนกว่าบาทนี้เป็นงาน แกะสลักองค์พระพุทธรูป โดยใช้ประกอบเข้ากับ เศียรพระพุทธรูปเดิมซึ่งเป็นของโบราณ
11	ภาพงานแกะสลักหุ่นขี้ผึ้ง	ที่เห็นนี้เป็นงานแกะสลักหุ่นขี้ผึ้ง โดยทำ ตามแบบรูปหล่อทองแดงซึ่งผู้สั่งทำนำมาให้ดู แบบ ตามที่เห็นนี้
12	ภาพงานแกะสลักตราสัญลักษณ์ กาญจนาภิเษก ส่วนที่ 2	อันนี้เป็นงานแกะสลักตราสัญลักษณ์กาญจนา ภิเษก ส่วนที่ 2 ซึ่งเป็นส่วนล่าง ที่เห็นนี้เป็นส่วน ประกอบชิ้นล่าง ซึ่งยังแกะไม่เรียบร้อย
13	ภาพงานแกะสลักตราสัญลักษณ์ กาญจนาภิเษก ส่วนที่ 1	นี่คือส่วนประกอบชิ้นบน ของตราสัญลักษณ์ กาญจนาภิเษก ซึ่งเกือบเรียบร้อยสมบูรณ์แล้ว นี่คือหินทรายขนาดใหญ่ซึ่งกำลังถูกแกะโครงร่าง ให้เป็นพระพุทธรูป ที่เห็นในภาพช่างกำลังแกะ ในส่วนฐานของพระพุทธรูป
14	ผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ช่างฝีมือ ซึ่งทำหน้าที่แกะสลักรายละเอียด ของงาน ซึ่งกำลังแกะสลักราย- ละเอียดของตัวสิงห์โต	<u>ถาม</u> สวัสดีครับ ขอเรียนถาม ชื่อ นามสกุล ครับ <u>ตอบ</u> ชื่อสมพงษ์ อินทแสนครับ <u>ถาม</u> ทำงานแกะสลักหินมานานกี่ปีแล้ว <u>ตอบ</u> 8-9 ปี <u>ถาม</u> เริ่มต้นฝึกหัดงานนี้อย่างไร <u>ตอบ</u> ฝึกจากเพื่อน แล้วก็ทำตามเรื่อยๆ <u>ถาม</u> แกะสลักหินจนเสร็จเรียบร้อยแต่ละชิ้น แบบนี้ใช้เวลานานเท่าไร <u>ตอบ</u> สิงห์โตขนาดนี้คูหนึ่งประมาณ 1 เดือน

ลำดับ	ภาพ	เสียง
		<u>ถาม</u> ขั้นตอนในการแกะรายละเอียด ทำอย่างไร <u>เช่น</u> ส่วนของใบหน้า <u>ตอบ</u> ใช้ตลับเมตรวัดขนาดตามสัดส่วนก่อนแล้ววาด <u>ถาม</u> มีขั้นตอนอย่างไรในการแกะสลักออกมาได้ <u>ตอบ</u> ต้องให้ช่างจับหุ่น จับหุ่นให้ก่อน ผมมีหน้าที่ทำรายละเอียด <u>ถาม</u> มีขั้นตอนในการทำอย่างไร <u>ตอบ</u> ต้องให้ช่างจับหุ่นก่อน ผมมีหน้าที่ทำรายละเอียด <u>ถาม</u> ขั้นตอนในการแกะรายละเอียด ทำอย่างไร <u>ตอบ</u> วาดเส้นลาย ก่อน แล้วแกะสลักทีละชนิด <u>ถาม</u> มีหลักหรือคติอะไรยึดถือ จึงทำงานที่ถือว่าต้องอดทนพยายามได้สำเร็จ <u>ตอบ</u> มันเป็นอาชีพ มีงานก็มีเงิน
15	ผู้สัมภาษณ์ยกมือไหว้ขอบคุณ	<u>ผู้สัมภาษณ์</u> ขอบคุณมากครับ ต่อไปจะสัมภาษณ์ช่างแกะโครงร่าง
16	ผู้สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ช่างแกะโครงร่าง ซึ่งยืนอยู่ข้างก้อนหินสี่เหลี่ยมขนาดใหญ่	<u>ถาม</u> ขอเรียนถามชื่อ นามสกุลครับ <u>ตอบ</u> ชื่อนุญล้อม ครับ <u>ถาม</u> งานแกะโครงร่างมีหลักการอย่างไรในการแกะ เพื่อให้ได้โครงร่างสมบูรณ์
17	ช่างแกะโครงร่างแสดงการวัดสัดส่วนของหิน	<u>ตอบ</u> ต้องใช้ตลับเมตรวัดสัดส่วนก่อน แบบนี้ <u>ถาม</u> งานแกะโครงร่างแต่ละชิ้นใช้เวลาที่วันครับ <u>ตอบ</u> 2 สัปดาห์

ลำดับ	ภาพ	เสียง
18	ผู้สัมภาษณ์กล่าวขอบคุณ ยกมือไหว้	<u>ถาม</u> เคยฝึกงานและสักรายละเอียดหรือไม่ <u>ตอบ</u> ยังครับ เพิ่งมาทำงานได้ 4-5 เดือน <u>ถาม</u> คาดหวังไว้บ้างหรือไม่ว่าต่อไปจะได้เป็นช่างและรายละเอียดที่มีฝีมือดี <u>ตอบ</u> ครับ ผมต้องฝึกความชำนาญให้มากขึ้น <u>ถาม</u> ยึดถืออะไรเป็นหลัก ในการทำงานที่ต้องใช้ความอดทน พยายามอย่างนี้ <u>ตอบ</u> ต้องยึดหลักความอดทนครับ ผมอยากมีเงินอยากมีบ้าน และผมยังต้องส่งเงินไปให้แม่ด้วย ยึดหลักว่าถ้ามีงานทำก็ต้องมีเงินใช้ครับ <u>ผู้สัมภาษณ์</u> ขอบคุณครับ ขอให้โชคดี ได้เป็นช่างและสักรายละเอียดต่อไปด้วยครับ

คำถาม เรื่อง "งานแกะสลักหิน"

1. งานแกะสลักหิน ต้องใช้ความสามารถด้านใดบ้าง (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ก. ความสามารถด้านสติปัญญา
 - ข. ความสามารถด้านทักษะ หรือความชำนาญ
 - ค. แรงงาน
2. งานแกะสลักหิน นอกจากใช้ความสามารถในข้อ 1 แล้ว ต้องมีสิ่งใดต่อไปนี้ด้วย งานจึงจะสำเร็จตามเป้าหมาย (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ก. ความตั้งใจ
 - ข. ความอดทน และความพยายาม
 - ค. อื่นๆ คือ.....
3. จากความเพียรพยายามของช่างแกะสลักหิน ทำให้เกิดผลอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ก. ก้อนหินที่แข็งแกร่งกลายเป็นศิลปะวัตถุที่สวยงามมีคุณค่า
 - ข. เกิดผลงานและได้ค่าตอบแทนเลี้ยงชีพ
 - ค. ช่วยเพิ่มพูนความชำนาญ ในการแกะสลักหินให้มากยิ่งขึ้น
4. จากตัวอย่างอาชีพแกะสลักหิน นักเรียนคิดอย่างไร (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 - ก. เป็นอาชีพที่เหนื่อยยาก ที่นักเรียนไม่น่าทำได้ แม้จะใช้ความพยายามฝึกฝน
 - ข. เป็นอาชีพที่เหนื่อยยาก แต่ถ้านักเรียนพยายามฝึกฝน นักเรียนต้องทำได้
 - ค. เป็นตัวอย่างที่น่าชื่นชมในความพยายามเพื่อความสำเร็จ ซึ่งนักเรียนควรนำไปใช้ในการเรียนหรือการประกอบอาชีพในอนาคต

ครั้งที่ 4

กิจกรรม ฝึกการวางแผน และความเพียรพยายามไปสู่เป้าหมาย

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้ นักเรียนฝึกการวางแผน และความเพียรพยายามไปสู่เป้าหมาย

- สื่อ
1. ภาพต่อปริศนาตัวอย่าง ภาพช้างซึ่งตัดแบ่งเป็น 10 ชิ้น จำนวน 2 ชุด
 2. ภาพต่อปริศนา ภาพรถยนต์ ซึ่งตัดแบ่งเป็น 15 ชิ้น จำนวน 9 ชุด
 3. นาฬิกาจับเวลา

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกแบ่งนักเรียนออกเป็น 3 กลุ่มอายุ และให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มอายุ จับกลุ่ม 5 คน
 - (1) กลุ่มอายุ 9 - 12 ปี กลุ่มละ 5 คน จำนวน 3 กลุ่ม
 - (2) กลุ่มอายุ 12 - 15 ปี กลุ่มละ 5 คน จำนวน 3 กลุ่ม
 - (3) กลุ่มอายุ 15 - 18 ปี กลุ่มละ 5 คน จำนวน 3 กลุ่ม
2. ผู้ฝึกนำภาพต่อปริศนาภาพช้างที่แยกเป็นชิ้นๆ แสดงให้นักเรียนดู และกล่าวว่านี่เป็นตัวอย่างของภาพต่อปริศนาที่จะให้นักเรียนแต่ละกลุ่มอายุแข่งขันกัน และก่อนที่นักเรียนจะเริ่มต่อภาพ นักเรียนควรจะใช้ความคิดพิจารณา ว่าควรมีหลักในการต่อภาพนี้อย่างไร จึงจะทำได้สำเร็จในเวลาที่ดีที่สุด โดยขออาสาสมัคร 3 คน ช่วยตอบ และผู้ฝึกสรุปเพิ่มเติม คือ
 - 2.1 ควรพิจารณาภาพรวมทั้งหมดก่อนว่า มีชิ้นส่วนใดบ่งบอกลักษณะเฉพาะที่แสดงถึงว่าชิ้นส่วนทั้งหมดควรเป็นภาพอะไร รวมทั้งดูรายละเอียดของแต่ละชิ้นส่วนทั้งหมดประกอบก่อนการคาดคะเน
 - 2.2 ควรพิจารณารูปร่าง และเส้นสายของชิ้นส่วนแต่ละชิ้น ว่าจะต้องเข้ากับส่วนใดได้ จะทำให้ต่อได้เร็วขึ้น
3. ผู้ฝึกให้อาสาสมัครกลุ่มละ 2 คน จำนวน 2 กลุ่ม ออกมาต่อภาพปริศนาตัวอย่าง โดยใช้หลักการพิจารณาก่อนเริ่มทดลองแข่งขัน และซักถามข้อสงสัย

4. ผู้ฝึกแจกภาพต่อปริศนารูปรถยนต์ ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม แข่งขันกันในกลุ่มอายุของตน โดยกลุ่มใดต่อเสร็จสมบูรณ์ก่อนให้วิ่งออกไปเขียนชื่อของสมาชิกภายในกลุ่มที่กระดานดำ และผู้ฝึกบันทึกเวลา

5. หลังเสร็จการแข่งขัน ผู้ฝึกสัมภาษณ์ กลุ่มที่ชนะว่าใช้วิธีการอย่างไรบ้าง

6. ผู้ฝึกสรุปว่า วันนี้ทุกคนได้ฝึกการวางแผน และความพยายามในการต่อภาพจนสำเร็จตามเป้าหมายทุกกลุ่ม โดยเกมต่อภาพเป็นเพียงตัวอย่างงานเล็กๆ ซึ่งสามารถทำเสร็จได้ในระยะเวลาสั้นๆ แต่ในชีวิตจริง การเรียนหรือการทำงาน จะต้องใช้ระยะเวลาและความเพียรพยายามมากกว่านี้มาก การวางแผนเป็นลำดับขั้น และความอดทนเพียรพยายาม จะทำให้เราก้าวไปสู่เป้าหมายได้โดยไม่เกิดความผิดพลาด หรือล้มเหลว และใช้เวลาที่สั้นกว่า

การประเมินผล

1. นักเรียนเกิดความเพียรพยายามในการต่อภาพให้สำเร็จ
2. นักเรียนสามารถบอกการวางแผนการต่อภาพได้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ

ครั้งที่ 5

กิจกรรม แบบอย่างของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต (เรื่องที่ 1)

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนเห็นแบบอย่างของผู้ที่คาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีในอนาคต ซึ่งเกิดจากการกระทำในปัจจุบัน และมีความเพียรพยายามจนประสบผลสำเร็จในอาชีพ
 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต

- สื่อ
1. วิดิทัศน์สรุปเกี่ยวกับชีวิต และความสำเร็จในอาชีพช่วงต้นคม ของนายธงชัย เพียรทอง
 2. เอกสารคำถาม และคำตอบแบบตัวเลือก
 3. กระดาษเปล่า

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวนำว่า หลังจากที่นักเรียนได้เลือกอาชีพ ดูตัวอย่างอาชีพนี้ต้องใช้ความพยายาม และฝึกความพยายามไปแล้ว ต่อไปจะได้เห็นตัวอย่างของบุคคลที่ประสบความสำเร็จจากการรู้จักคาดการณ์ หรือมองการณ์ไกล การรู้จักเล็งเห็นผลดีในอนาคตซึ่งเกิดจากการกระทำในปัจจุบัน รู้จักวางแผนปฏิบัติ หรือวางแผนชีวิตของตนเอง และมีความเพียรพยายามจนประสบความสำเร็จในที่สุด ซึ่งลักษณะเหล่านี้ เรียกว่า "ลักษณะมุ่งอนาคต"
2. ผู้ฝึกเสนอวิดิทัศน์ สรุปชีวิตของนายธงชัย เพียรทอง
3. ผู้ฝึกให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4-5 คน แจกเอกสารคำถามและคำตอบ เกี่ยวกับการวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวแบบในวิดิทัศน์ ให้นักเรียนเลือกตอบ
4. ผู้ฝึกพิจารณาคำตอบของนักเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนคำตอบของแต่ละข้อ ลงในกระดาษเปล่า ยกแสดงคำตอบของแต่ละข้อ เมื่อผู้ฝึกทวนคำถามอีกครั้ง หากมีนักเรียนตอบผิดในข้อใด ผู้ฝึกอธิบายเหตุผลในข้อที่ถูกให้ จนกว่านักเรียนจะเข้าใจ
5. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคต ของนายธงชัย เพียรทอง และผลสำเร็จที่นายธงชัยได้รับ

6. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่า นักเรียนได้แบบอย่างด้านใด จากการศึกษาเรื่องของนายธงชัย เพียรทอง

ประเมินผล

1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม เลือกคำตอบได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ข้อใน 5 ข้อ
2. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่แสดงลักษณะมุ่งอนาคตของนายธงชัย เพียรทองได้
อย่างน้อย 3 ข้อ
3. นักเรียนบอกผลสำเร็จที่นายธงชัย เพียรทองได้รับได้ถูกต้อง
4. นักเรียนสรุปแบบอย่างที่ได้จากการศึกษาเรื่องของนายธงชัย เพียรทองได้

บทวิทัศน์
เรื่อง นายธงชัย เพียรทอง

(จากรายการ "คนไทยวันนี้" สถานีโทรทัศน์สีกองทัพบกช่อง 7 ประจำวันที่ 10 เมษายน 2539)

ลำดับ	ภาพ	เสียง
1	นายธงชัย เพียรทอง หิ้วกระเป๋าเครื่องมือช่างทำผม เดินเข้าไปในศูนย์ฝึกวิชาชีพช่างทำผมของ กรุงเทพมหานคร	บรรยาย จากเด็กหนุ่มที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก เด็กชายธงชัย เพียรทอง เรียนจบแค่ชั้น ป.6 ต้องไปรับจ้างทำงานก่อสร้าง เมื่อเห็นว่าไม่มีโอกาสเรียนต่อ จึงไปสมัครเรียนช่างทำผม หลักสูตรภาคค่ำ ที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพ ททม.
2	ภาพธงชัยฝึกทำผม มีอาจารย์ผู้สอนยืนอยู่ข้างๆ	ตลอดเวลาในห้องเรียน อาจารย์เล่าให้ฟังว่า ไม่เคยเห็นลูกศิษย์คนนี้นั่งอยู่เฉย เขาจะพยายามหาหุ่นมาฝึกความชำนาญตลอดเวลา
3	ภาพผู้เข้าประกวดทำผมชาติต่างๆ นั่งเรียงรายกัน	ส่งผลให้ในทุกครั้งที่มีการประชันฝีมือช่างทำผม ธงชัยไม่เคยพลาดรางวัล กระทั่งได้รับการคัดเลือกให้ไปแข่งขันฝีมือช่างเยาวชนโอลิมปิก ครั้งที่ 33 ที่ประเทศฝรั่งเศส
4	ภาพธงชัยรับรางวัลเหรียญทองแดง	จากบรรดาผู้เข้าแข่งขัน 14 ประเทศ ได้รับรางวัลเหรียญทองแดง สาขาช่างทำผมสุภาพบุรุษ ถือเป็นเกียรติประวัติครั้งแรกที่น่าชื่อเสียงมาสู่ประเทศไทย
5	ภาพธงชัยเดินมาหน้าร้านทำผม และเดินเข้าร้าน	เมื่อเรียนจบวิชาชีพ ธงชัยได้ตระเวนไปเป็นลูกจ้างทำผมตามร้านทำผม อาศัยช่วย

ลำดับ	ภาพ	เสียง
6	ภาพธงชัยให้สัมภาษณ์	ทำงานบ้านทุกชนิดแลกกับการได้รับอนุญาตให้ตัดผมฟรีละลูกค่า 2-3 รายในช่วงเย็น <u>สัมภาษณ์</u> ก็เพราะความอดทน และความพยายามอยากจะเป็นในสิ่งที่ดีกว่าในสิ่งที่เป็นอย่างอยู่ และความทะเยอทะยานของตนเอง ที่มุ่งไว้ว่าต้องดีกว่านี้ให้ได้ และคิดว่า ไม่จำเป็นต้องเรียนสูง ๆ จึงจะประสบความสำเร็จ ตัวเองสามารถหาความรู้ด้านอื่นได้
7	ภาพร้านทำผมของธงชัย และประกาศนียบัตรต่าง ๆ โล่หีรวงวัล และเหรียญทองแดง	<u>บรรยาย</u> ขณะนี้ธงชัยมีร้านทำผมเป็นของตนเอง และมีเกียรติบัตรรองรับความสามารถ เงินทุกบาททุกสตางค์ถูกใช้อย่างคุ้มค่า ทั้งเลี้ยงตนเองและส่งเสริมลูกหลานเป็นตัวอย่างหนึ่งของเยาวชนไทยที่สมควรได้รับการยกย่อง

คำถามเรื่อง "นายธงชัย เพียรทอง"

1. เหตุที่ธงชัยได้เรียนหนังสือแค่ชั้น ป.6 เนื่องจาก
 - ก. ครอบครัวแตกแยก และยากจน
 - ข. ธงชัยไม่ชอบเรียนหนังสือ
 - ค. ธงชัยต้องการเรียนต่อด้านช่างผสม
2. การที่ธงชัยไปฝึกอาชีพทำผม แทนที่จะทำงานก่อสร้างเพราะอะไร
 - ก. ธงชัยไม่ชอบทำงานก่อสร้าง
 - ข. ธงชัยเห็นว่าอาชีพช่างทำผมเป็นอาชีพที่สบาย
 - ค. ธงชัยเล็งเห็นว่า อาชีพช่างทำผม จะทำให้เขามีรายได้มากกว่าการรับจ้างทำงานก่อสร้าง
3. ข้อใดที่แสดงว่าธงชัยตั้งใจฝึกความชำนาญในการทำผมอย่างจริงจัง
 - ก. การ ไปที่ศูนย์ฝึกวิชาชีพที่เรียนอยู่ทุกวัน
 - ข. การเริ่มเรียนทำผมตั้งแต่วัยเด็ก
 - ค. การหาหุ่นทำผมมาฝึกความชำนาญตลอดเวลา
4. ผลจากความพยายามในการฝึกหัดทำผม ทำให้ธงชัยได้รับรางวัลอะไร
 - ก. เหรียญทองแดงช่างเยาวชนเอเชีย
 - ข. เหรียญทองแดงช่างเยาวชนโอลิมปิค
 - ค. เหรียญทองแดงช่างเยาวชนนานาชาติ
5. ธงชัยเริ่มต้นอาชีพช่างทำผมของเขาอย่างไร
 - ก. เปิดร้านทำผมทันที
 - ข. ได้เป็นช่างทำผมประจำตามร้านต่างๆ ทันที
 - ค. ใช้ความอดทนช่วยทำงานบ้านตามร้านทำผมก่อน และได้รับอนุญาตให้ทำผมลูกค้าเพียง 2-3 รายในช่วงเย็นจนในที่สุดได้เป็นช่างทำผม และเก็บเงินเปิดร้านของตนเอง

ครั้งที่ 6

กิจกรรม แบบอย่างของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต (เรื่องที่ 2)

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนเห็นแบบอย่างของผู้ที่คาดการณ์ไกล เห็นผลดีในอนาคตซึ่ง
เกิดจากการกระทำในปัจจุบัน และมีความเพียรพยายามจนประสบผลสำเร็จ
ตามเป้าหมาย

2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต

สื่อ 1. กรณีตัวอย่างของบุคคลที่มุ่งอนาคต ในด้านการศึกษาและอาชีพ เรื่อง "ความหวัง
ที่เป็นจริงของวิโรจน์"

2. เครื่องเล่นเทปบันทึกเสียง และเทปเสียงเรื่อง "ความหวังที่เป็นจริงของวิโรจน์"

3. เอกสารคำถาม และคำตอบแบบตัวเลือก

4. กระดาษเปล่า

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวนำว่า นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของผู้ที่มุ่งอนาคต ในด้านอาชีพจน
ประสบความสำเร็จไปแล้ว ในครั้งนี้ นักเรียนจะได้ศึกษาเรื่องราวของผู้ที่มุ่งอนาคตในด้านการ
ศึกษาและอาชีพจนประสบความสำเร็จ

2. ผู้ฝึกให้นักเรียน แบ่งกลุ่ม 5 คน หลังจากนั้นเปิดเทปบันทึกเสียงเรื่อง "ความหวัง
ที่เป็นจริงของวิโรจน์" ให้นักเรียนฟัง

3. ผู้ฝึกแจกเอกสารคำถามและคำตอบแบบเลือกตอบ เกี่ยวกับการวิเคราะห์
พฤติกรรมของตัวแบบในกรณีตัวอย่าง ให้แต่ละกลุ่มร่วมกันตอบ

4. ผู้ฝึกพิจารณาคำตอบของนักเรียน โดยให้นักเรียนแต่ละกลุ่มเขียนคำตอบของแต่ละ
ข้อลงในกระดาษเปล่า ยกแสดงคำตอบของแต่ละข้อ เมื่อผู้ฝึกทวนคำถามอีกครั้ง หากมีนักเรียน
ตอบผิดในข้อใด ผู้ฝึกอธิบายเหตุผลในข้อที่ถูกให้ จนกว่านักเรียนจะเข้าใจ

5. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปอีกครั้ง ถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคต ของตัว
แบบในกรณีตัวอย่าง และผลสำเร็จที่ตัวแบบได้รับ

6. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่า นักเรียนได้แบบอย่างด้านใด จากการศึกษาเรื่อง
ของวิโรจน์

ประเมินผล

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกคำตอบในคำถามแต่ละข้อได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ใน 5
ข้อ
2. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคตของวิโรจน์ได้
3. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงแบบอย่างที่ได้จากการศึกษาเรื่องของวิโรจน์ได้

ความหวังและความสำเร็จของวิโรจน์

วิโรจน์อาศัยอยู่กับยายในสวนผลไม้ ซึ่งห่างจากตัวเมืองไม่ไกลนัก ยายรับจ้างทำสวน โดยเจ้าของสวนเมตตาให้อาศัยอยู่ภายในสวน และเก็บผักจากท้องร่องไปขายเป็นรายได้พิเศษ พ่อและแม่ของวิโรจน์ต่างแยกทางไปมีครอบครัวใหม่ โดยไม่ได้สนใจวิโรจน์ แต่เขาก็ไม่ท้อแท้แต่เป็นเด็กที่ขยันหมั่นเพียรตั้งแต่เล็ก ช่วยยายเก็บผักและทำสวนทุกวัน เขาชอบไปโรงเรียน ตั้งใจเรียน และทำการบ้าน ทำให้ผลการเรียนดี อีกทั้งความประพฤติและมารยาทดี ทำให้เป็นที่รักและเอ็นดูของครูในโรงเรียน ขณะเรียนชั้นประถมปลายวิโรจน์ก็เริ่มคิดและชื่นชมในวิชาชีพครู และหวังว่าเมื่อโตขึ้นเขาอยากจะเป็นครูสอนหนังสือ

เมื่อวิโรจน์เรียนจบชั้น ป. 6 ครูได้แนะนำให้วิโรจน์ไปสมัครเรียนต่อชั้น ม.1 ที่โรงเรียนประจำอำเภอ โดยครูได้จัดหาหนังสือเรียนจากกรุณาพี่ๆ มาให้ด้วย และแนะนำให้วิโรจน์ขอทุนการศึกษาจากโรงเรียนมัธยมที่เขาเข้าเรียน ซึ่งจะพิจารณาให้ในเด็กที่ยากจนและมีความประพฤติดี ซึ่งวิโรจน์ก็ได้รับการพิจารณาให้ได้ทุนการศึกษาต่อเนื่องทุกปี ที่โรงเรียนมัธยมนี้ วิโรจน์พบว่าทางโรงเรียนได้แบ่งแยกวิชาต่างๆ เป็นหมวด เช่น หมวดวิทยาศาสตร์ หมวดภาษาอังกฤษ หมวดภาษาไทย แต่ละหมวดวิชามีครูที่เชี่ยวชาญ ในสาขาวิชานั้นทำการสอนในหมวดต่างๆ ที่คุณครูประจำอยู่ ซึ่งวิโรจน์ก็ได้นำข้อสังเกตนี้มาคิดด้วยว่า ถ้าเขาได้เป็นครู เขาควรจะสอนวิชาในหมวดใด

ดังนั้น เขาจึงไปปรึกษาครูแนะแนว ครูให้คำแนะนำว่า วิโรจน์ควรจะสำรวจตนเองว่าเขามีความสนใจหรือถนัดทางด้านใด โดยอาจพิจารณาจากความสนใจ และผลการเรียนของวิชาต่างๆ ด้วย ซึ่งวิโรจน์ได้สำรวจตนเองพบว่าเขามีความชอบและสามารถทำคะแนนได้ดีในวิชาคณิตศาสตร์ วิโรจน์จึงตัดสินใจเลือกที่จะเป็นครูสอนคณิตศาสตร์ เขากลับไปพบครูแนะแนวอีกครั้งเพื่อสอบถามข้อมูลว่า เขาควรเตรียมตัวอย่างไร ครูแนะแนวได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาที่เปิดสอนวิชาชีพครูในสาขาที่วิโรจน์สนใจ รวมทั้งวิชาที่ใช้สอบคัดเลือก ถึงแม้ว่าวิโรจน์จะยังเรียนอยู่ชั้นมัธยมต้นแต่เขาคิดว่าการเริ่มเตรียมตัวแต่เนิ่นๆ จะทำให้เขาได้เรียนรู้วิชาต่างๆ ที่ใช้สอบอย่างละเอียด ทำให้โอกาสการสอบได้มีมากขึ้น ดังนั้นเขาจึงตั้งใจเรียนมากขึ้น อ่านหนังสือและทำแบบฝึกหัดมากขึ้น หลังทำการบ้านเสร็จ เขาจะอ่านหนังสืออย่างตั้งใจ นอกจากนี้เขายังได้วางแผนหารายได้สะสมไว้สำหรับเป็นทุนในการศึกษา ด้วยการไปรับจ้างทำหน้าที่เติมน้ำมันในปั้มน้ำมันแห่งหนึ่งไม่ไกลจากบ้านมากนักในวันหยุด

หลังจากจบชั้น ม.3 วิโรจน์ก็ได้เรียนต่อในชั้นมัธยมปลายในโรงเรียนเดิมจนจบ ม.6 และสามารถสอบเข้าเรียนในสาขาวิชาชีพครูได้ โดยเลือกวิชาเอกคณิตศาสตร์ ขณะเรียนในระดับปริญญาตรีนี้ วิโรจน์ก็ได้รับทุนการศึกษาอีก นอกจากนี้เขายังรับสอนพิเศษแก่เด็กนักเรียนที่บ้านของเด็ก ๆ ทั้งวันธรรมดาในตอนเย็น และวันเสาร์-อาทิตย์ ทำให้เขามีเงินเพียงพอสำหรับใช้จ่ายในการเรียน โดยไม่ต้องรบกวนยาย และยังช่วยเหลืองานของยายอยู่อย่างสม่ำเสมอ

หลังจากเรียนจบ วิโรจน์ได้สมัครเป็นครูที่โรงเรียนเอกชนเล็กๆ แห่งหนึ่ง ต่อมาเขาสามารถสอบบรรจุเข้ารับราชการครูได้ในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีบ้านพักครูให้พร้อม วิโรจน์ได้พยายายซึ่งแก่มาเกินไปเลี้ยงดูทดแทนพระคุณ ขณะที่รับราชการ เขาก็ยังรับสอนพิเศษ และเก็บหอมเงินโดยมีเป้าหมาย คือการเรียนต่อในระดับสูงขึ้นอีก และเขาดังใจว่าถ้าเขามีครอบครัว เขาจะต้องรับผิดชอบและทำให้ครอบครัวมีความอบอุ่นให้ได้

คำถามเรื่องความหวังและความสำเร็จของวิโรจน์

1. การกระทำในข้อใดที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคต (การเล็งเห็นผลดีในอนาคตจากการกระทำในปัจจุบัน)ของวิโรจน์มากที่สุด
 - ก. การคิดฝันถึงอนาคต คือ อยากเป็นครู
 - ข. การขยันเรียน เพราะอยากให้ยายรัก
 - ค. การประพฤติตัวดี ขยันเรียนหนังสือ มีการตั้งเป้าหมายของอนาคต มีการวางแผนและปฏิบัติอย่างตั้งใจ เพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น
2. วิโรจน์เลือกอาชีพในอนาคต คือครู โดยใช้วิธีการในข้อใด
 - ก. ครูแนะนำเลือกอาชีพให้
 - ข. เลือกตามที่เพื่อนๆ แนะนำ
 - ค. วิโรจน์เลือกอาชีพเองตามความสนใจและความถนัดของตนเอง
3. วิโรจน์เตรียมตัวอย่างไร เพื่อให้สอบเรียนต่อได้ในสาขาอาชีพที่เลือก
 - ก. ไปทำงานป้อน้ำมัน
 - ข. อ่านหนังสือเมื่อใกล้เวลาสอบคัดเลือก
 - ค. ศึกษาหาข้อมูลว่า สถานศึกษาใดเปิดสอนในสาขาที่เขาต้องการเรียน และใช้วิชาใดบ้างในการสอบคัดเลือก แล้วเริ่มต้นดูหนังสือทันทีอย่างตั้งใจและสม่ำเสมอ
4. นอกจากการเตรียมตัวด้านความรู้ วิโรจน์ได้เตรียมการอย่างอื่นหรือไม่ เพื่อการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น
 - ก. ไม่มีการเตรียมการอย่างอื่น
 - ข. ขอบทุนการศึกษา
 - ค. หางานพิเศษทำ เพื่อเก็บเงินไว้เป็นทุนการศึกษา
5. วิโรจน์ประสบความสำเร็จได้เป็นครูสอนคณิตศาสตร์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้เพราะอะไร
 - ก. วิโรจน์เป็นคนโชคดี
 - ข. วิโรจน์เป็นคนกตัญญู
 - ค. วิโรจน์เป็นคนที่มุ่งอนาคต คือ รู้จักตั้งเป้าหมายอนาคตของตนเอง และวางแผนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เช่น การศึกษาหาข้อมูล การตั้งใจอ่านหนังสือ เป็นต้น

ครั้งที่ 7

กิจกรรม แบบอย่างของผู้ที่มีลักษณะมุ่งอนาคต (เรื่องที่ 3)

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนเห็นแบบอย่างของผู้ที่คาดการณ์ไกล เล็งเห็นผลดีในอนาคต จาก
การกระทำในปัจจุบัน และมีความเพียรพยายามจนประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย
2. เพื่อให้นักเรียน เข้าใจลักษณะของบุคคลที่มุ่งอนาคต

สื่อ 1. เครื่องเล่นเทป และเทปบันทึกการบรรยายบทความ สรุปชีวิตด้านการชกมวย
และความสำเร็จในเหรียญทองโอลิมปิก ของว่าที่เรอตรีสมรักษ์ คำสิงห์ เรื่อง
"เส้นทางสู่เหรียญทองโอลิมปิก ของสมรักษ์ คำสิงห์"
2. ภาพของว่าที่เรอตรี สมรักษ์ คำสิงห์ ขณะชนะการชกมวย
3. ภาพของว่าที่เรอตรี สมรักษ์ คำสิงห์ ขณะได้รับการต้อนรับเยี่ยงวีรบุรุษ
4. ภาพของว่าที่เรอตรี สมรักษ์ คำสิงห์ ขณะได้รับการประดับยศว่าที่เรอตรี
5. เอกสาร คำถาม และคำตอบแบบตัว วเลือก
6. กระดาษเปล่า

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวนำว่า นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของผู้ที่มุ่งอนาคต จนประสบความสำเร็จ
ตามเป้าหมายแล้ว 2 ราย วันนี้ นักเรียนจะได้ศึกษาเรื่องของบุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตสูง จน
ประสบความสำเร็จ มีชื่อเสียง ได้รับเงินรางวัลตอบแทนมากมาย รวมทั้งได้รับการเลื่อนยศทาง
ทหารจากชั้นประทวนขึ้นเป็นชั้นสัญญาบัตรอีกด้วย

2. ผู้ฝึกแสดงภาพของว่าที่เรอตรี สมรักษ์ คำสิงห์ ทีละภาพ แล้วถามนักเรียนว่า
บุคคลในภาพเป็นใคร

3. ผู้ฝึกเปิดเทปบรรยายเรื่อง "เส้นทางสู่เหรียญทองโอลิมปิกของ สมรักษ์ คำสิงห์"
ให้นักเรียนฟัง

4. ผู้ฝึกให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 4-5 คน หลังจากนั้นแจกเอกสาร คำถาม - คำตอบ
แบบเลือกตอบ เกี่ยวกับการวิเคราะห์ความสำเร็จในด้านการชกมวยของว่าที่เรอตรีสมรักษ์ คำสิงห์

5. ผู้ฝึกพิจารณาคำตอบของนักเรียน โดยให้นักเรียนเขียนคำตอบของแต่ละข้อลงในกระดาษเปล่า ยกแสดงเมื่อผู้ฝึกทวนคำถามแต่ละข้อ หากมีนักเรียนตอบผิดในข้อใด ผู้ฝึกอธิบายเหตุผลให้ในข้อที่ถูก จนกว่านักเรียนจะเข้าใจ

6. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุป ถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคต ของว่าที่เรือตรี สมรักษ์ คำสิงห์ และผลสำเร็จที่เขาได้รับ

7. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกันสรุปว่า ได้แบบอย่างในด้านใด จากการศึกษาเรื่องของว่าที่เรือตรี สมรักษ์ คำสิงห์

ประเมินผล

1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเลือกคำตอบได้ถูกต้องอย่างน้อย 3 ข้อใน 5 ข้อ
2. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงสิ่งที่แสดงถึงลักษณะมุ่งอนาคต ของว่าที่เรือตรี สมรักษ์ คำสิงห์ และผลสำเร็จที่เขาได้รับได้อย่างน้อย 3 ข้อ
3. นักเรียนร่วมกันสรุปถึงแบบอย่างที่ได้ จากการศึกษาเรื่องของว่าที่เรือตรี สมรักษ์ คำสิงห์ได้อย่างน้อย 3 ข้อ

เส้นทางสู่เหรียญทองโอลิมปิก ของสมรักษ์ คำสิงห์

สมรักษ์ คำสิงห์ เกิดเมื่อวันที่ 16 ม.ค. 2516 ที่ ต.โนนสมบูรณ์ อ.บ้านไผ่ จ.ขอนแก่น บิดาเสียชีวิตแล้วเมื่อปี 2532 มารดาทำงานอยู่โรงพยาบาลโรคติดต่อภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชีวิตวัยเด็กเริ่มเรียนหนังสือชั้นประถมที่โรงเรียนมหาไถ่ศึกษา จังหวัดขอนแก่น กระทั่งอายุได้ 7-8 ขวบ ผู้เป็นพ่อซึ่งเป็นนักมวยเก่าได้สอนวิชาแม่ไม้มวยไทยจนกล้าแกร่ง จากนั้นได้ตระเวนประลองฝีมือชั้นเชิงมวยไทยตามงานวัดต่างๆ

เริ่มต้นชกมวยอาชีพครั้งแรกโดยชกมวยไทย ได้รับค่าตัวในการชกครั้งแรก 80 บาท อยู่ในความอุปการะของนายณรงค์ กองณรงค์ หัวหน้าค่าย ณรงค์ชัย จังหวัดขอนแก่น

ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่ค่าย ส.คิงสตาตาร์ ของนายสมหวัง คำหุ่น ชกมวยไทยมาตลอด ในระยะนี้หัวหน้าค่ายเห็นว่ามีความดี จึงส่งตัวไปเข้า "ค่ายศิษย์อรุณ" ที่กรุงเทพฯ และเข้าเรียนหนังสือที่โรงเรียนผดุงศิษย์พิทยา ระหว่างที่เรียนหนังสืออยู่ชั้น ม.1 ถึงม.6 ได้ชกมวยไทยควบคู่ไปกับมวยสากลสมัครเล่นประเภทนักเรียนจนได้เป็นแชมป์มวยทอง 5 ปี ช้อน แชมป์มวย กทม. 2 ปีช้อน เมื่อจบการศึกษาได้เข้าเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ขณะที่ชกมวยไทยเริ่มตั้งแต่ น้ำหนัก 100 ปอนด์ (45.5 กก.) ชกประจำศึกดาวรุ่งทีวี สีช่อง 7 ผ่านการชกกับนักมวยชั้นนำมากมาย ชกมวยไทยไม่ต่ำกว่า 200 ครั้ง ชนะ 180 ครั้ง เสมอ 2 ครั้ง แพ้ 16 ครั้ง แต่เมื่อชกมวย 2 แบบย่อนเอาดีไม่ได้ในแบบใดแบบหนึ่ง กระทั่งแพ้น็อก ต่อบัวขาว ป.พิสิฐเชษฐ์ ยกที่สาม จึงยุติการชก "มวยไทย" อย่างเด็ดขาด

เส้นทางในการชก "มวยสากลสมัครเล่น" เริ่มโดดเด่นเข้าตากรรมการ เมื่อคว้าแชมป์กีฬาแห่งชาติที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ก่อนที่จะถูกดึงตัวเข้าสู่สโมสรราชนาวิ เข้าร่วมแข่งขันรายการชิงแชมป์ประเทศไทย ได้เหรียญทองรุ่นเฟเธอร์เวทพร้อมกับคว้าเหรียญทองในรุ่นเดียวกันอีกในการแข่งขันมวยเทิดพระเกียรติ สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ

จากนั้น เดินทางไปแข่งขันมวยชิงแชมป์เอเชีย รอบคัดเลือกในชั้นแรกหาตัวแทนทวีปไปชกกีฬาโอลิมปิก ที่บาร์เซโลนา ประเทศ สเปน เข้าชกแพ้นักชกเกาหลีใต้ในรอบชิง แต่ได้สิทธิ์ไปแข่งโอลิมปิกเข้าถึงรอบ 8 คนสุดท้าย แต่ไปแพ้นักมวยสเปนดกรอบ

หลังจากพ่ายแพ้จากกีฬาโอลิมปิกที่เมืองสเปน เมื่อ 4 ปีก่อน สมรักษ์ก็ไม่ย่อท้อ ตะลุยชกมวยสากลประเทศศกคาไปทั่วโลกกวาดรางวัลเกียรติยศมากมาย ได้แก่ เหรียญทองแดงมวยทหารโลก ที่เคนมาร์ค เหรียญเงินมวยฟรีเอเชียนเกมส์ ที่ญี่ปุ่น เหรียญเงินมวยเมเยอร์คัพ ที่ฟิลิปปินส์ เหรียญทองชิงแชมป์เอเชียที่อิหร่าน เหรียญทองมวยอิตาลีคัพ ที่ประเทศอิตาลี เหรียญเงินมวยเวลด์คัพ ที่กรุงเทพฯ เหรียญทองมวยเอเชียนเกมส์ครั้งที่ 12 ที่ญี่ปุ่น เหรียญทองมวย

คิงส์คัพ ครั้งที่ 20 ที่เชียงใหม่ เหรียญทองซีเกมส์ ครั้งที่ 18 ที่เชียงใหม่ คือบทการันตีความเป็นยอดคน

“เส้นทางสู่แอตแลนตา” เหรียญทองโอลิมปิกของสมรักษ์ มิได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ ก่อนหน้าที่จะเข้าชิงต้องฝ่าฟันกองหมัดของคู่ต่อสู้ระดับพระกาฬในโซนเอเชียด้วยกัน

เริ่มต้นทำศึกรอบคัดเลือกครั้งแรกที่ประเทศอุซเบกิสถาน พลัดท่าครอบแรก แพ้คะแนนนักชกคาซัคสถานจนตกรอบแรก

จากนั้นไปทำศึกคัดเลือกครั้งที่ 2 ที่ประเทศฟิลิปปินส์ รอบแรกเอาชนะนักชกอิหร่าน แต่มาแพ้คะแนนคือนักชกอุซเบกิสถานในรอบที่สอง

จนกระทั่งศึกคัดเลือกครั้งที่ 3 ที่กรุงเทพฯ สมรักษ์ก็ต่อลมหายใจเฮือกสุดท้ายด้วยการชนะรวดแบบม้วนเดียวจบ ชนะนักชกจีน นักชกอินเดียและนักชกมองโกเลีย ลอยลำเข้าสู่สังเวียนโอลิมปิกได้เป็นผลสำเร็จ

สมรักษ์ พกความมั่นใจไว้เต็มเปี่ยม แบกภาระเพื่อนร่วมชาติไว้เต็มบ่า ขึ้นกรำศึกด้วยความมุ่งมั่นด้วยหวังประกาศความเกรียงไกรในฝีมือลูกหลานนายขนมต้มให้ทั่วโลกได้ประจักษ์

เส้นทางกรำศึกในศึกแอตแลนต้าเกมส์ รอบแรกเอาชนะคะแนนนักชกเปอร์โตริโก 13 ต่อ 2 หมัดรอบสองพบกับนักชกออฟริกาใต้ เอาชนะได้ 12 ต่อ 7 หมัด

รอบ 8 คนสุดท้าย นักชกรัสเซียอันตราย รามาช พาเลีย นักรบมวยฉาดซ้าย อดีตคู่ปรับเก่าที่เคยพ่ายแพ้ นักชกไทยมาก่อนหน้านี้ ซึ่งสมรักษ์ ลั่นคำก่อนขึ้นชกว่า “ตั้งแต่เกิดมาในชีวิตไม่เคยแพ้มวยซ้ายมาก่อน” ซึ่งผลการชกก็สะใจพระเดชพระคุณเมื่อเอาชนะคะแนนไปได้ 13 ต่อ 14 หมัด

จนกระทั่งผ่านเข้าสู่รอบรองชนะเลิศพบกับ พาโบล ซาคอน นักชกอาร์เจนตินา บทพิสูจน์ความเหนือชั้นของนักมวยไทยรายนี้ ก็โชว์ให้เห็นเต็มๆ เมื่อถึงเอาจุดแข็งของตัวเองที่มีหมัดแย็บซ้ายที่แม่นยำสลับเท้าที่เหนือกว่า สายตาคมไว หลบหลีกหมัดคล่องแคล่ว ล่อหลอกกระแทกคู่ชกจนพ่ายไปถึง 20 ต่อ 8 หมัด ท่ามกลางเสียงไชโยโห่ร้องของพี่น้องร่วมชาติดังกึกก้องผ่านเข้าสู่รอบชิงชนะเลิศได้สำเร็จ

และ วันที่ 5 สิงหาคม 2539 สมรักษ์ คำสิงห์ ก็ขึ้นชกชิงเหรียญทองพบกับ เซราฟิม โทโครอฟ นักชกบัลแกเรียคู่ปรับเก่า อดีตเจ้าของเหรียญทองแดงโอลิมปิก 2 สมัย

ตลอดทั้ง 3 ยก สมรักษ์ ทุ่มเทร่างกายแรงใจ ด้วยความมุ่งมั่น “หมัดต่อหมัด” ที่ปล่อยออกไปนั้นก็เพื่อความฝันทั้งมวลของเพื่อนร่วมชาติ

สิ้นเสียงระฆังหมดยุคสุดท้าย คนไทยก็เฮลั่นทั้งประเทศ เมื่อกรรมการชูมือให้ สมรักษ์ คำสิงห์ เป็น "ผู้ชนะ" "สมรักษ์ คำสิงห์" กลายเป็นนักชกประวัติศาสตร์คนแรกของประเทศไทย ขึ้นสู่จุดสุดยอดของนักมวยสากลสมัครเล่น ครัวเหรียญทองโอลิมปิก กลับสู่ประเทศไทยได้เป็นผลสำเร็จ

ณ วินาที นี้ ไม่มีใครอีกแล้วที่จะยิ่งใหญ่เกิน เพราะเป็นชัยชนะที่งดงามยิ่งนัก

(จาก "สัปดาห์ที่ 1." ไทยรัฐ . 6 สิงหาคม 2539. หน้า 1, 17.)

และจากผลของความพยายามในการฝึกซ้อมอย่างอดทนมาตลอด หลายปี และการเก็บตัวซ้อมหนักถึง 4 เดือนที่สหรัฐ และจิตใจที่กล้าแกร่งคว้าศึกจนประสบความสำเร็จ ได้เหรียญทองกีฬาโอลิมปิกครั้งนี้ สมรักษ์ คำสิงห์ จะได้รับรางวัลชีวิต เป็นเงินทองทรัพย์สินต่างๆ จากรัฐบาล และภาคเอกชนมากกว่า 30 ล้านบาท รวมทั้งการเลื่อนยศจากพันจ่าเอก เป็นว่าที่เรือตรีอีกด้วย สำหรับเงินรางวัลที่แน่นอนที่สมรักษ์จะได้รับ ได้แก่

การกีฬาแห่งประเทศไทย 3 ล้านบาท

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐร่วมกับบริษัทเอกชน 4 แห่ง 10 ล้านบาท

บริษัทนิรโทษน์ กับนักธุรกิจ 5 ล้านบาท

คณะกรรมการโอลิมปิกแห่งประเทศไทย มอบเงินเดือน เดือนละ 1 หมื่นบาท

จังหวัดขอนแก่น มอบไดโนเสาร์ทองคำหนัก 10 บาท

รัฐบาลไทย มอบบ้านพร้อมที่ดิน 1 หลัง

นอกจากนี้ยังมีนักธุรกิจ และบริษัทเอกชนอื่นๆ ที่ยังไม่ทราบจำนวนแน่ชัดอีกมากมาย และรางวัลที่จะได้รับจากการตระเวนโชว์ตัวตามที่ต่างๆ อีกจำนวนมาก

คำถามเรื่อง "เส้นทางสู่เหรียญทองโอลิมปิก ของสมรักษ์ คำสิงห์"

1. จากประวัติการชกมวยของสมรักษ์ คำสิงห์ ซึ่งชกมวยจน กระทั่งได้เหรียญทองโอลิมปิก ให้ข้อคิดอะไรแก่นักเรียน
 - ก. ความสำเร็จของสมรักษ์ เกิดจากการถูกควบคุมบังคับให้ฝึกมวยมาตั้งแต่เด็ก
 - ข. ความสำเร็จของสมรักษ์ เกิดจากฝึกฝน และพวกเขาพยายามมาตั้งแต่วัยเด็ก และการเก็บตัวฝึกซ้อมอย่างหนักถึง 4 เดือนเต็ม ก่อนขึ้นชิงเหรียญทอง
 - ค. ความสำเร็จของสมรักษ์ เกิดขึ้นเพราะเขาชอบมวย
2. จากประวัติการชกมวย 200 ครั้ง ชนะถึง 180 ครั้ง ของสมรักษ์ คำสิงห์ แสดงถึง
 - ก. สมรักษ์ เป็นคนดวงดี จึงชนะมากกว่าแพ้
 - ข. สมรักษ์ มีความตั้งใจในอาชีพนี้สูง ฝึกซ้อมมาก จึงชนะมากกว่าแพ้
 - ค. สมรักษ์ เป็นคนแข็งแรง
3. การเก็บตัวฝึกซ้อมอย่างหนัก และความพยายามในการเอาชนะคู่ต่อสู้ ของสมรักษ์ คำสิงห์ เกิดจากสาเหตุข้อใด
 - ก. พ่อแม่ ขอร้อง
 - ข. ถูกโค้ชมวยบังคับ
 - ค. เพราะเขามองเห็นผลที่จะเกิดขึ้นในอนาคต หากเขาได้เหรียญทองนอกจากจะทำให้ประเทศไทยมีชื่อเสียงแล้ว ตนเองจะได้รับรางวัลตอบแทน คือ เกียรติยศชื่อเสียง รวมทั้งเงินทอง จำนวนมหาศาล
4. จากตัวอย่างความเพียรพยายามของสมรักษ์ คำสิงห์ รวมทั้งวิโรจน์ และธงชัย เพียรของนักเรียนคิดอย่างไร
 - ก. ยังไม่ถึงเวลาคิด
 - ข. คิดว่าจะตั้งใจเรียนอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้ผลการเรียนดี และสามารถสอบเข้าเรียนต่อวิชาชีพต่างๆ ได้ในอนาคต
 - ค. ตั้งใจฝึกงานอาชีพอย่างเอาใจใส่ เพื่อให้มีฝีมือดี รวมทั้งขยันขันแข็งในการฝึกทดลองงานเพื่อให้ได้งานทำต่อไป

ครั้งที่ 8

กิจกรรม แบบอย่างการกระทำเพื่ออนาคตของมนุษย์

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของผู้ที่มีการกระทำ เพื่อผลดีในอนาคต ต่อตนเองและส่วนรวม
 2. เพื่อให้นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของการกระทำในปัจจุบัน ที่ทำให้เกิดผลดีต่อตนเองและส่วนรวมในอนาคต

- สื่อ
1. ภาพของนักวิทยาศาสตร์ และสรุปผลงานที่ก่อประโยชน์แก่มวลมนุษย์ 3 ราย ได้แก่
 - 1.1 หลุยส์ ปาสเตอร์ ผู้ค้นพบวัคซีนป้องกันโรคต่างๆ
 - 1.2 วิลเฮล์ม คอนราด รอนต์เก้น ผู้ค้นพบรังสี x-ray
 - 1.3 วิลเบอร์ ไรท์ ผู้คิดค้นเครื่องบิน
 2. ภาพและบทความสรุป เรื่องการอนุรักษ์ป่าไม้
 3. ภาพและบทความย่อ เรื่อง การต่อสู้เข้าศึกเพื่อป้องกันประเทศ ของชาวบ้านบางระจัน

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกกล่าวนำว่า นักเรียนได้เห็นตัวอย่างผู้ที่มุ่งอนาคต ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวแล้ววันนี้ นักเรียนจะได้เห็นตัวอย่างของผู้ที่มีการกระทำ ที่ก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเอง และส่วนรวมในอนาคต
2. ผู้ฝึกแสดงภาพของนักวิทยาศาสตร์ ให้นักเรียนดูทีละราย พร้อมทั้งบรรยายสรุปถึงผลงานของนักวิทยาศาสตร์แต่ละรายประกอบ
3. ผู้ฝึกแสดงภาพป่าไม้ที่สมบูรณ์ บรรยายเรื่องของป่าไม้ และการอนุรักษ์ป่าไม้
4. ผู้ฝึกแสดงภาพอนุสาวรีย์ ตึกบางระจัน พร้อมทั้งบรรยายสรุปถึงวีรกรรมของชาวบ้านบางระจัน
5. ผู้ฝึกให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน เขียนประโยชน์ที่คนรุ่นหลังได้รับจาก

การกระทำในแต่ละเรื่อง

6. ให้ตัวแทนกลุ่มแต่ละกลุ่มนำเสนอรายงาน และผู้ฝึกสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

นักเรียนแต่ละกลุ่มสรุปประโยชน์ของการกระทำเพื่ออนาคตของมนุษย์ ในตัวอย่าง
แต่ละเรื่องได้

ครั้งที่ 9

กิจกรรม ฝึกความคิดและการวางแผนการปฏิบัติกิจกรรมเพื่ออนาคตเป็นกลุ่ม

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนฝึกคิด และวางแผนปฏิบัติกิจกรรม ที่จะก่อให้เกิดผลดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวมในอนาคต

สื่อ แบบบันทึกกิจกรรมที่กระทำได้ในปัจจุบัน

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกให้นักเรียนแบ่งกลุ่มๆ ละ 5 คน ร่วมกันคิดและเขียนกิจกรรมที่ก่อผลดีต่อตนเองและส่วนรวมในอนาคต โดยแบ่งหัวข้อเป็น
 - กิจกรรมที่กระทำได้ในปัจจุบัน
 - กิจกรรมที่จะปฏิบัติในอนาคต
2. ให้ตัวแทนกลุ่ม นำเสนอรายงานของแต่ละกลุ่ม และให้นักเรียนร่วมกันพิจารณาคัดเลือกกลุ่มที่เขียนได้ดี โดยบอกเหตุผลประกอบ

ประเมินผล

1. นักเรียนสามารถเขียนกิจกรรมเพื่อผลดีในอนาคตของตนเอง และส่วนรวมได้
2. นักเรียนสามารถร่วมพิจารณาคัดเลือกกลุ่มที่เขียนกิจกรรมได้ดีได้

ครั้งที่ 10

กิจกรรม ฝึกความคิดในการมุ่งอนาคตเป็นรายบุคคลและวิเคราะห์ลักษณะมุ่งอนาคต

เวลา 1 ชั่วโมง

- จุดมุ่งหมาย
1. เพื่อฝึกการวิเคราะห์ถึงความพอใจในสภาพชีวิตของตนเอง และการปฏิบัติตนในปัจจุบัน
 2. เพื่อกระตุ้นความคิดในการมุ่งอนาคต จากความรู้สึกไม่พอใจในสภาพชีวิตในปัจจุบัน
 3. เพื่อฝึกการวิเคราะห์ลักษณะมุ่งอนาคต ของตนเองและเพื่อนๆ

สื่อ แบบบันทึกชีวิตในปัจจุบัน และการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนเขียนถึงชีวิตของตนเองในปัจจุบัน เช่น ความพอใจหรือไม่พอใจ ในที่อยู่อาศัย อาหาร เพื่อน และเขียนถึงการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน
2. ให้นักเรียนทุกคนรายงานเกี่ยวกับกิจกรรมและการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน
3. ให้นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์คัดเลือกตัวอย่างการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน ที่ก่อผลดีทั้งต่อตนเองและส่วนรวมทั้งในปัจจุบันและในอนาคต จำนวน 3 ราย
4. ผู้ฝึกสรุปเพิ่มเติม

ประเมินผล

นักเรียนสามารถคัดเลือกตัวอย่าง ของกิจกรรมในชีวิตประจำวันที่ก่อผลดี ทั้งต่อตนเองและส่วนรวมได้

ครั้งที่ 11

กิจกรรม ฝึกวางแผนเพื่ออนาคตของตนเองในด้านการศึกษาและอาชีพ

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อฝึกการวางแผนการปฏิบัติตนเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย ด้านการศึกษาและอาชีพ
ในอนาคต

สื่อ แบบบันทึกความคาดหวังอาชีพในอนาคต การวางแผนด้านการเรียน การปฏิบัติตน
ในชีวิตประจำวัน และการวางแผนด้านอื่นๆ

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกแจกแบบบันทึกให้นักเรียนแต่ละคน เขียนความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพใน
อนาคตที่นักเรียนเลือกไว้

2. ผู้ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนเขียนแผนการปฏิบัติตน เพื่อไปสู่เป้าหมายในด้านต่างๆ
เช่น

- การวางแผนด้านการเรียน
- การวางแผนการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน
- การวางแผนด้านอื่นๆ

3. ผู้ฝึกนัดให้นักเรียนนำเสนอรายงานในวันรุ่งขึ้น

ประเมินผล

นักเรียนสามารถเขียนเป้าหมายอาชีพในอนาคต และแผนการปฏิบัติตน เพื่อไปสู่เป้าหมายได้

ครั้งที่ 12

กิจกรรม วิเคราะห์และคัดเลือกตัวอย่างของผู้ที่วางแผนในด้านการศึกษา และอาชีพได้ดี

เวลา 1 ชั่วโมง

จุดมุ่งหมาย 1. เพื่อให้นักเรียนได้ศึกษาและแลกเปลี่ยน แนวความคิดของตนเองและผู้อื่น
เกี่ยวกับการวางแผนการปฏิบัติตนเพื่อเป้าหมายในอนาคต
2. เพื่อให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ และ ได้เห็นแบบอย่างที่ดีของการวางแผน เพื่อ
ไปสู่เป้าหมายในอนาคต

สื่อ แบบบันทึกความคาดหวังอาชีพในอนาคต การวางแผนด้านการเรียน การปฏิบัติตน
ในชีวิตประจำวัน และการปฏิบัติตนด้านอื่นๆ

ขั้นตอนดำเนินการ

1. ผู้ฝึกให้นักเรียนแต่ละคนรายงาน แผนการปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมายในอนาคต
2. ผู้ฝึกให้นักเรียนร่วมกัน เสนอ และคัดเลือกตัวอย่างของผู้ที่วางแผนการปฏิบัติตน
เพื่ออนาคตได้ดี 3 ราย

ประเมินผล

นักเรียนร่วมกันวิเคราะห์ตัวอย่างของผู้ที่วางแผนการปฏิบัติตน เพื่อไปสู่เป้าหมาย
ในอนาคตได้

ขั้นสรุป

1. ผู้ฝึกให้นักเรียนสรุปร่วมกันอีกครั้งในหัวข้อต่อไปนี้
 - ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคต
 - ประโยชน์ของการมุ่งอนาคต
 - ประโยชน์ของการฝึกอบรมครั้งนี้
2. ผู้ฝึกมอบรางวัลแก่ผู้ที่เขียนกิจกรรมเพื่ออนาคตได้ดี ทั้งเป็นกลุ่ม และรายบุคคล

แนวทางการสรุป

1. ลักษณะของผู้ที่มุ่งอนาคตสูง คือลักษณะของบุคคลที่มีการคาดการณ์ไกลเกี่ยวกับอนาคต มองเห็นผลดีและผลเสียที่จะเกิดขึ้นในอนาคต จากการกระทำในปัจจุบัน มีเป้าหมายของอนาคต และสามารถวางแผนการปฏิบัติตน ตลอดจนมีความเพียรพยายามในการปฏิบัติตน เพื่อไปสู่ เป้าหมายนั้น
2. ประโยชน์ของการมุ่งอนาคต คือ ทำให้บุคคลที่มีลักษณะมุ่งอนาคตปฏิบัติตนอย่างมีจุดหมาย และมีโอกาสประสบความสำเร็จในชีวิต ในเวลาที่เร็วขึ้น
3. ประโยชน์ของการฝึกอบรมครั้งนี้ ช่วยให้นักเรียนได้เข้าใจและตระหนักถึงผลดีของการมุ่งอนาคต และการเพียรพยายามเพื่อผลดีในอนาคต รู้จักตั้งเป้าหมายด้านอาชีพ และได้ฝึกหัดการวางแผน การปฏิบัติตนเพื่อไปสู่เป้าหมาย อันก่อให้เกิดประโยชน์ต่ออนาคตของนักเรียนในโอกาสต่อไป

ภาคผนวก จ.

การสงเคราะห์เด็กของกรมประชาสงเคราะห์

**การสงเคราะห์เด็ก
ของ
กรมประชาสงเคราะห์
กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม**

หน้าที่และความรับผิดชอบของกรมประชาสงเคราะห์

กรมประชาสงเคราะห์ มีหน้าที่รับผิดชอบในการดำเนินงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพัฒนาประชาชนให้อยู่ดีมีสุข มีความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ตลอดจนการป้องกันมิให้ประชาชนต้องกลายสภาพเป็นผู้ทุกข์ยากเดือดร้อนช่วยเหลือตนเองไม่ได้ การดำเนินงานแก้ไขและป้องกันปัญหาสังคม ซึ่งส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชน ฉะนั้นกรมประชาสงเคราะห์จึงมีหน้าที่รับผิดชอบ ดังต่อไปนี้

1. ให้บริการสงเคราะห์ พิ้นฟูปรับสภาพ และพัฒนาประชาชนผู้ทุกข์ยากเดือดร้อน อาทิเช่น เด็ก สตรี คนชรา คนพิการทุพพลภาพ คนไร้ที่พึ่งและผู้ประสบสาธารณภัย ทั้งนี้เพื่อให้สามารถช่วยเหลือตนเองและครอบครัวได้ และเป็นพลังในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย
2. ดำเนินงานเสริมสร้างความมั่นคงของครอบครัวและสังคม
3. ดำเนินงานแก้ไขและป้องกันปัญหาสังคม ซึ่งมีผลกระทบต่อสวัสดิภาพของประชาชนโดยรวม
4. สนับสนุนส่งเสริมการดำเนินงานสังคมสงเคราะห์ของภาคเอกชน
5. ปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ให้สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและถูกต้องตามหลักวิชาการสังคมสงเคราะห์
6. ประสานงานการดำเนินงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี

ที่ตั้ง

สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี ตั้งอยู่เลขที่ 61 หมู่ที่ 3 ถนนสุขุมวิท ตำบลบางละมุง จังหวัดชลบุรี รหัสไปรษณีย์ 20150 โทรศัพท์ (038) 241373 โทรสาร (038) 241492

อาณาเขต เนื้อที่ 373 ไร่ 2 งาน 50 ตารางวา

ทิศเหนือ ติดสถานสงเคราะห์คนชรากันบางละมุง

ทศใต้ ดิสดานพักพื่นกรมตำรวจอำเภอบางละมุง

ทิศตะวันออก ดิถนนวนสุขุมวิท

ทิศตะวันตก ดิตทะเล

ประวัติความเป็นมา

สังคมไทยในปัจจุบันนับได้ว่า เป็นสังคมหัวเลี้ยวหัวต่อที่มีการเปลี่ยนแปลงขั้นมูลฐาน หลายประการ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม วัฒนธรรม ความเจริญทางวัตถุที่ก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วเป็นผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของบุคคลมากขึ้น ปรับตัวไม่ทันกับความเจริญทางด้านวัตถุและการครองชีพแผนใหม่ ทำให้เกิดสถานการณ์ที่ประชาชนส่วนใหญ่ไม่พึงปรารถนา และขยายตัวเป็นปัญหาสังคมที่สลับซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กำพร้า อนาคตไร้ที่พึ่ง ครอบครัวขาดแคลน ประพฤติตนไม่สมกับวัยหรือบิดามารดาผู้ปกครองไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูโดยเหมาะสมได้ ซึ่งเด็กประเภทดังกล่าวมีจำนวนมากขึ้นทุกปี รัฐบาลจึงได้พิจารณาถึงความจำเป็นที่จะให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือ จึงได้มอบให้กรมประชาสงเคราะห์จัดตั้งสถานอาชีวบุคคลวัยรุ่น เพื่อให้การอุปการะแก่เด็กประเภทนี้ และต่อมาสถานอาชีวสงเคราะห์ก็ได้เปลี่ยนเป็น สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง โดยเปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 31 เมษายน 2499 ในระยะแรกของการดำเนินการได้รับเงินจากสำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล เพื่องานสังคมสงเคราะห์เป็นค่าก่อสร้างอาคารพักเด็ก โรงเรียน โรงฝึกงาน โรงครัว ที่ทำการ และบ้านพักเจ้าหน้าที่ เป็นเงิน 800,000.- บาท (แปดแสนบาทถ้วน)

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ความอุปการะเด็กชายที่มีอายุระหว่าง 7 - 18 ปี ที่ตกอยู่ในสภาพสมควรได้รับการสงเคราะห์และคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยให้เด็กมีที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค ตลอดจนได้รับการแก้ไขปัญหา อบรมศีลธรรม จรรยา และได้รับการศึกษาทั้งด้านสามัญและด้านฝึกวิชาชีพตามความสามารถ แนวโน้มและความเหมาะสม ซึ่งเป็นการเตรียมตัวให้พร้อมที่จะเป็นสมาชิกที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติในอนาคต

หลักเกณฑ์การพิจารณารับเด็ก

1. เป็นเด็กชายอายุระหว่าง 7 - 18 ปี
2. เป็นเด็กที่บิดามารดาผู้ปกครองให้การเลี้ยงดูไม่เหมาะสม
3. กำพร้า อนาคต ไร้ที่พึ่ง ถูกทอดทิ้ง ขาดแคลน

4. เป็นเด็กที่มีปัญหาความประพฤติ หรือประพฤติดนไม่เหมาะสมแก้ว
5. เป็นเด็กที่หน่วยงานในสังกัดกรมประชาสงเคราะห์หรือหน่วยราชการอื่น ๆ ขอความร่วมมือให้รับอุปการะ เนื่องจากปัญหาความจำเป็น

เป้าหมายการดำเนินงาน

1. บริการด้านการเลี้ยงดู จัดที่พักอาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่มและเครื่องใช้ที่จำเป็นแก่เด็ก โดยมีเจ้าหน้าที่พ่อบ้านประจำอาคารพักเด็ก ทำหน้าที่ดูแลให้ความรักความอบอุ่น และให้คำแนะนำตักเตือนแก่เด็กเสมือนเป็นบิดาของเด็ก และสำหรับเด็กที่ออกไปเรียนภายนอกจะได้รับเงินค่าอาหารกลางวันและค่ายานพาหนะ

2. บริการด้านการรักษาพยาบาล จัดให้เจ้าหน้าที่พยาบาลประจำสถานสงเคราะห์ เพื่อให้การดูแลสุขภาพอนามัยของเด็ก มีเรือนพยาบาลประกอบด้วย เวชภัณฑ์ อุปกรณ์ต่าง ๆ ตามความจำเป็นและกรณีเด็กเจ็บป่วยเกินขีดความสามารถจะส่งเด็กเข้ารับการรักษาในโรงพยาบาลใกล้เคียง เช่น โรงพยาบาลบางละมุง โรงพยาบาลสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าสุทนต์มณี โรงพยาบาลชลบุรี

3. บริการด้านการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ

3.1 บริการด้านการศึกษาสายสามัญภาคบังคับ

จัดการศึกษาภาคบังคับ ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 6 ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2478 (และแก้ไขใหม่) และชั้นเรียนพิเศษสำหรับเด็กใหม่ เพื่อทดสอบความรู้เดิมและเตรียมความพร้อมเพื่อเข้าชั้นเรียนปกติ โดยเด็กที่เรียนช้าและมีวัยเกินเกณฑ์จะเข้าเรียนที่หน่วยสามัญศึกษา สถานสงเคราะห์จัดขึ้น

ส่วนเด็กที่เรียนดี ความประพฤติเรียบร้อย อายุอยู่ในเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด จะส่งออกไปเรียนร่วมกับเด็กโรงเรียนภายนอกในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการศึกษาอำนวยการบางละมุง

3.2 บริการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาและวิทยาลัย

จัดบริการและส่งเสริมเด็กที่เรียนจบชั้น ป.6 สอบแข่งขันเพื่อเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดกรมสามัญศึกษาและระดับวิทยาลัยตลอดจนถึงระดับมหาวิทยาลัยต่างๆของรัฐ

3.3 บริการศึกษานอกโรงเรียน (ก.ศ.น.)

จัดบริการการศึกษานอกโรงเรียน เพื่อรองรับเด็กที่ไม่สามารถเข้าเรียนต่อในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาตามปกติได้ โดยประสานกับศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี

3.4 บริการด้านการฝึกวิชาชีพ

ให้การฝึกวิชาชีพตามความถนัด ความสนใจของเด็ก ให้มีความรู้ความสามารถนำไปประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวต่อไป วิชาชีพที่ให้ฝึกได้แก่ ช่างตัดผมชาย ช่างตัดเย็บเสื้อผ้า ช่างเชื่อมโลหะ ช่างไม้ และการฝึกวิชาชีพสำหรับเด็กที่มีระดับสติปัญญาค่อนข้างต่ำ ไม่สามารถฝึกวิชาชีพที่ต้องใช้เครื่องมือเครื่องจักรไฟฟ้าได้ โดยจัดให้ทำงานเกษตร เลี้ยงสัตว์ ปลูกพืชผัก ฝึกงานปูน เป็นต้น

4. บริการด้านสังคมสงเคราะห์ มีนักสังคมสงเคราะห์รับผิดชอบในการให้บริการด้านสังคมสงเคราะห์เฉพาะราย และกลุ่ม เพื่อป้องกัน แก้ไขและพัฒนา ให้เด็กสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้ มีการแนะแนว แก้ปัญหาทางจิตใจ อารมณ์และสังคม

4.1 งานสวัสดิภาพเด็ก ได้แก่ การดูแลสวัสดิภาพเด็กทั่วไป เช่นการจัดให้เด็กเข้าพักอาศัยในอาคารพัก ให้มีเสื้อผ้า เครื่องใช้ เครื่องหลับนอน ตามควรแก่ความจำเป็น มีอาหารให้ครบ 3 เวลา และดูแลความปลอดภัยเสมือนอยู่กับครอบครัว

4.2 งานทะเบียนประวัติ นักสังคมสงเคราะห์จะจัดทำทะเบียนประวัติเด็กแต่ละรายอย่างละเอียดโดยสอบข้อเท็จจริงจากการสัมภาษณ์เด็กและผู้เกี่ยวข้อง ครอบครัว โรงเรียนเดิม ด้วยการส่งแบบสอบถามไป รวมทั้งการบันทึกพฤติกรรมของเด็กไว้ทุกระยะ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ในการให้การช่วยเหลือ แก้ไขปัญหาได้อย่างถูกต้อง

4.3 งานแก้ไขปัญหาควราวมประพฤติดของเด็กร ให้คำแนะนำปรึกษาทั่วไปแก่เด็ก ปัญหาการเรียน การฝึกวิชาชีพและปัญหาความประพฤติหรือปัญหาอื่น ๆ ที่เด็กได้รับความเดือดร้อนโดยนักสังคมสงเคราะห์จะประสานงานกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาลให้เด็กได้อย่างเหมาะสม

4.4 งานเตรียมเด็กที่จะพ้นจากสงเคราะห์ เด็กจะต้องพ้นจากการสงเคราะห์ด้วยสาเหตุต่าง ๆ เช่น อายุครบ 18 ปี หรือญาติขอรับกลับไป หรือสถานสงเคราะห์จัดหางานให้เด็กทำ เป็นต้น นักสังคมสงเคราะห์จะดำเนินการเพื่อให้เด็กได้พ้นจากการสงเคราะห์ และพร้อมที่จะออกไปอยู่ภายนอก โดยมีการติดตามผลอีกระยะหนึ่ง

5. บริการด้านนันทนาการ เป็นกิจกรรมที่สำคัญอย่างหนึ่งที่สถานสงเคราะห์จะต้องจัดให้กับเด็กเป็นประจำ เพื่อให้เด็กได้รับความสุขความสนุกสนานเพลิดเพลินเหมาะสมกับวัยและความต้องการของเด็ก มุ่งเน้นให้เด็กเกิดความเข้าใจผู้อื่น รู้จักสร้างสัมพันธภาพกับบุคคลทั่วไปเพื่อประโยชน์ในการดำเนินชีวิตต่อไป ซึ่งกิจกรรมนันทนาการจะมีทั้งกีฬากลางแจ้งและกีฬาในร่ม เช่น ฟุตบอล ปิงปอง เปตอง หมากรอส เป็นต้น นอกจากนี้ สถานสงเคราะห์ยังได้จัดให้มีการฝึกซ้อมดนตรีได้และสากลให้แก่เด็กที่มีความสนใจสามารถออกไปแสดงภายนอกได้ และทุกอาคาร

พักมีเครื่องรับโทรศัพท์พร้อมทั้ง วิ.ดี.โอ. ให้ชมทุกวันสำหรับโอกาสพิเศษ เช่น วันเด็ก วันสงกรานต์ วันลอยกระทง จะมีนันทนาการพิเศษ การแสดงดนตรี การฉายภาพยนตร์ เป็นต้น

6. บริการด้านการอบรมศีลธรรมจรรยา เด็กในสถานสงเคราะห์ได้รับการปรับสภาพจิตใจและสังคม มีการอบรมจิตใจ การอบรมระเบียบวินัย การใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เพื่อเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติต่อไป การอบรมจะกระทำเป็นกิจวัตรประจำวันหลังการสวดมนต์โดยพ่อบ้านจะทำหน้าที่อบรมเด็กในความรับผิดชอบ นอกจากนี้ยังได้นิมนต์พระสงฆ์มาเทศนาอบรมเด็กเดือนละ 1 ครั้ง และในวันสำคัญทางศาสนาได้จัดให้เด็กมีโอกาสร่วมกิจกรรมทางศาสนา เช่น ทำบุญตักบาตรหรือเวียนเทียน เป็นต้น

7. บริการด้านการจัดหางาน เด็กในความอุปการะที่เรียนจบ ป.6 และฝึกวิชาชีพตามความสนใจและความถนัดจนจบหลักสูตรสามารถทำงานได้ และเด็กมีอายุครบ 18 ปีบริบูรณ์แล้วหากไม่มีญาติมารับกลับ สถานสงเคราะห์จะจัดหางานให้เด็กทำ

8. บริการด้านการติดตามผล เมื่อเด็กพ้นจากความอุปการะแล้ว สถานสงเคราะห์จะติดตามผลเมื่อทราบความเป็นอยู่ของเด็กว่าเด็กสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองได้เพียงใดอาศัยอยู่กับใคร ที่ไหน มีรายได้เพียงพอหรือไม่ ความประพฤติเป็นอย่างไรหรือมีปัญหา ต้องการคำแนะนำช่วยเหลืออย่างไร โดยส่งแบบสอบถามไปยังเด็กหรือผู้ปกครองเด็กและโดยการเยี่ยมบ้านหรือสถานที่ทำงานของเด็ก ซึ่งการติดตามผลจะทำเป็นระยะ 3 เดือน และ 6 เดือน

สถานสงเคราะห์เด็กของกรมประชาสงเคราะห์ในปัจจุบัน ได้แก่

1. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อน พญาไท กรุงเทพมหานคร
2. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
3. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี
4. สถานสงเคราะห์เด็กอ่อนรังสิต จังหวัดปทุมธานี
5. สถานแรกรับเด็กหญิงพญาไท กรุงเทพมหานคร
6. สถานแรกรับเด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
7. สถานแรกรับเด็กชายภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
8. สถานแรกรับเด็กชายภาคใต้ จังหวัดยะลา
9. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี กรุงเทพมหานคร
10. สถานสงเคราะห์เด็กหญิงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุดรธานี
11. สถานสงเคราะห์เด็กหญิง จังหวัดสระบุรี
12. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี

13. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านมหามงกุฎ กรุงเทพมหานคร
14. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านบางละมุง จังหวัดชลบุรี
15. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา
16. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
17. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านหนองคาย จังหวัดหนองคาย
18. สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
19. สถานสงเคราะห์เยาวชนมูลนิธิธมหาราช จังหวัดปทุมธานี
20. สถานสงเคราะห์เยาวชนบ้านห้วยโป่ง จังหวัดระยอง
21. สถานคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น
22. สถานสงเคราะห์เด็กพิการทุพพลภาพปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี
23. สถานสงเคราะห์เด็กพิการทางสมองและปัญญา จังหวัดนนทบุรี
24. สถานสงเคราะห์เด็กจังหวัดปัตตานี จังหวัดปัตตานี

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ	นางมาลี วิทยารัตน์
เกิด	วันที่ 1 พฤศจิกายน 2500
สถานที่เกิด	จังหวัดชลบุรี
ที่อยู่ปัจจุบัน	100/281 หมู่ 3 ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งหน้าที่การทำงาน	พยาบาลวิชาชีพ (ด้านการสอน) ระดับ 7
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ประวัติการศึกษา	
2522	มัธยมศึกษาตอนปลาย จากโรงเรียนชลราษฎรอำรุง อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
2526	ประกาศนียบัตรพยาบาลศาสตร์และผดุงครรภ์ชั้นสูง จากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี ชลบุรี
2540	การศึกษามหาบัณฑิต (จิตวิทยาพัฒนาการ) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร